

Széplaki Erzsébet

Nyelvtan és helyesírás 8.

Tanári kézikönyv

Előszó helyett

Kedves Kolléganő! Kedves Kolléga!

Remélem, nem veszed tolakodásnak, hogy nemcsak a levelemben, hanem a kézikönyv egészében a tegező formát használom. Egyrészt pedagógusok között ez már csak így szokás, másrészt lehet, hogy személyesen is ismerjük egymást, mert az elmúlt évtizedek során találkoztunk valamelyik általam tartott módszertani előadáson, képzésen, vagy jártam az iskolátokban. Az is elképzelhető, hogy szerepelsz a módszertani e-mailes levelezőlistámon, ahonnan a mindennapi tanítási gyakorlatban hasznosítható anyagokat küldök neked. Ha szeretnél csatlakozni a kollégák több ezres táborához, kérlek, jelezd nekem, kizárólag az e-mail-címemre: csopike9@gmail.com.

Néhány éve a 2020/21-es tanév ismét nagy változásokat hozott az oktatásügyben, így a tanításban is. Bevezetésre kerül az új Nemzeti alaptanterv és az 1., az 5. és a 9. évfolyamon az új kerettanterv. Ezekről a dokumentumokról nem szándékozom véleményt nyilvánítani. Ez van, ezt kell szeretni, ahogyan a nagymamám mondaná. Nem problémákat szeretnék feltárni neked, hanem megoldásokat javasolni.

A 2020/21-es tanév az én tankönyvírói munkámban is vízváltó lett. Azóta tanévenként folyamatosan kivezették a hivatalos tankönyvlistáról a *Nyelvtan tankönyvemet* és *munkafüzetemet*.

Ahogy mondani szokták: Ha Isten becsuk egy ajtót, valahol máshol kinyit egy ablakot. Az én számomra a Műszaki Könyvkiadó vált a kinyíló ablakká. A 2021/22-es tanévtől már a Műszaki Könyvkiadó gondozásában jelennek meg a *Nyelvtan és helyesírás munkatankönyveim* és a *Szövegértést fejlesztő gyakorlatok* – taneszközeim is. A 2023/24-es tanévtől már a 8. évfolyamosoké is.

A Műszaki Könyvkiadó webáruházából 20%-os kedvezménnyel rendelhetők.

www.konyvbagoly.hu

Ha beírod a keresőbe, hogy Széplaki Csöpi, minden, a Műszaki Könyvkiadónál megjelent könyvemet megtalálod.

A taneszközeimhez készült számtalan segédanyagot: megoldókulcsos kézikönyveket, tanmenet-javaslatokat, szógyűjteményeket, helyi tanterveket, gyakorlófeladatokat a Műszaki Könyvkiadó weboldaláról tudod letölteni

www.muszakikiado.hu/letoltesek/kozismeret/magyar-nyelv/

Ennek a kézikönyvnek az elkészítésekor elsősorban a gyakorlati használhatóságot tartottam szem előtt. Megtalálható benne – témakörök szerint időrendben haladva – **valamennyi munkatankönyvi feladat megoldása**. Minden esetben – amikor szükségesnek tartottam – nemcsak az ellenőrzésre vonatkozó **megjegyzéseimet** tettem közzé, hanem a **módszertani javaslataimat** is.

Minden fejezet előtt egy rövid részben összefoglaltam, melyek azok az anyanyelvi ismeretek és képességek, amelyekre az adott témakörben fókuszálnunk kell. Mindenképpen fontosnak tartom kiemelni, hogy a kézikönyvön belül tanítási és tanulási algoritmusokat is találsz. Ahhoz, hogy hatékonyan tudjuk a tanítványaink szövegértési és szövegalkotási képességeit fejleszteni, el kell sajátítaniuk az adott képességfejlesztéshez kapcsolódó algoritmusokat. Ilyen például a jegyzetkészítés menete.

Kérlek, bármilyen elírást, betűkihagyást stb. észlelsz a munkatankönyvben, jelezd az e-mail-címemen: csopike9@gmail.com. Hálás leszek érte. A következő kiadásban már javítani fogjuk a Műszaki Könyvkiadó munkatárjaival.

Befejezésül engeddd meg, hogy felhívjam a figyelmedet a Műszaki Könyvkiadó gondozásában már megjelent módszertani segédleteimre, amelyeket a kiadó webáruházán – www.konyvbagoly.hu – keresztül **20% kedvezménnyel** tudsz megrendelni.

Középiskolás akarok lenni – Magyar nyelv és irodalom felvételi feladatsorok (MK-2480)

A feladattárban öt témakörben található az a feladatok, amelyek megoldásával használóik nemcsak a középiskolai magyar felvételire, hanem a középiskolai nyelvtan- és irodalomórákra is felkészülhetnek. Ezek a feladatok elsősorban az anyanyelvi, helyesírási, szövegértési és szövegalkotási képességeket, valamint a szókincs elemeit aktivizálják. Minden témakör elején jótanácsok olvashatók. A kiadvány végén megtalálható a feladatok megoldásai.

Ajánlom mindazok – szülők, magyartanárok – figyelmébe ezt a segédletet, akik támogatni kívánják azokat a diákokat, akik középiskolások akarnak lenni.

Új helyesírási szabályzat – A változások tanításának módszerei (MK-2406)

A 2015 szeptemberében megjelent *A magyar helyesírás szabályai 12. kiadása* könyvben külön fejezet található *Változások a magyar helyesírás szabályai 12. kiadásában* címmel. Mennyivel nyújt több segítséget az általam írt módszertani segédlet?

Minden példát kigyűjtöttem a szabálypontok szövegének pontosítására és kiegészítésére. Az új szabálypontok, szabályváltozások megtanításához hozzárendeltem az adott évfolyamot. Módszertani javaslatokat, ötleteket társítottam hozzájuk, valamint feladatsorokat állítottam össze a rögzítéshez, gyakorláshoz. Az ellenőrzés megkönnyítésére a feladatok után a megoldásuk is megtalálható. Kiegészítettem a megváltozott helyesírású szavak jegyzékét. Az egyes szavaknál feltüntettem a kapcsolódó szabálypontok számát, és további példaszavakat is írtam hozzájuk. Táblázatokkal, gondolattérképpel segítem a szabálypontok rendszerének megértését és tanulását-tanítását.

A szövegalkotás tanításának módszerei 3–8. évfolyam (3 kötetes)

A kötetek felépítése

- Az elsajátítandó alapfogalmak
- Fejlesztési célok, követelmények és fejlesztendő képességek
- Szóbeli szövegalkotás az írásbeli szövegalkotás előkészítéséhez
- Az adott fogalmazásműfaj tanításának algoritmusa
- Az adott fogalmazásműfaj szövegalkotási algoritmusa
- Óravázlatok

Az 1. kötet (MK-1903) témái

- A szöveg és a szövegalkotási műveletek
- A mesealkotás tanításának módszerei
- Az elbeszélésalkotás tanításának módszerei

A 2. kötet (MK-1904) témái

- A leírás tanításának módszerei
- A jellemzés tanításának módszerei
- A levélírás tanításának módszerei
- A kevert szövegek tanításának módszerei

A 3. kötet (MK-1905) témái

- A modern kommunikációs műfajok (sms, e-mail, blog, önéletrajz stb.)
- A sajtóműfajok tanításának módszerei (hír, tudósítás, interjú, riport stb.)

A pedagógiai, magyartanári munkához jó egészséget, sok sikert kívánok!
Kollegiális tisztelettel és szeretettel üdvözöllek:

Budapest, 2023

Széplaki Erzsébet, Csöpi

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

A munkatankönyvről röviden

Mielőtt rátérnék a feladatok megoldására, illetve megismernéd a feladatokhoz kapcsolódó módszertani javaslataimat, megjegyzéseimet, szeretnék tájékoztatni a munkatankönyvem szerkezetéről. Ezt azért tartom fontosnak, mert nem biztos, hogy a tantárgyfelosztásodból adódóan ismered a Műszaki Könyvkiadó gondozásában 2020-tól megjelent 5., 6. és 7. évfolyamos *Nyelvtan és helyesírtás munkatankönyvek*hez készült kézikönyveimet.

Nagyon fontosnak tartom tudatni veled, hogy a munkatankönyvet a **heti 2 nyelvtan tanítási órával** haladó tanulóknak és magyartanároknak készítettem. Azoknak a tanulóknak, akiknek heti egy nyelvórán kell elsajátítaniuk az eléggé fajsúlyos tananyagot, elegendő feladat áll majd a rendelkezésre az otthoni gyakorláshoz, neked pedig az órai differenciáláshoz.

Minden megtalálható a taneszközben:

- az indukciós szöveg,
- a fogalom kialakításához szükséges feladatok,
- az általánosítást követően a szabály, amelyet meg is kell tanulniuk a diákoknak, hiszen szakemberként tudjuk, hogy a képességfejlesztéshez ismeretekre is szükség van,
- a gyakorló feladatok, amelyek az elsődleges rögzítést és a begyakorlást szolgálják.

A feladatok minőségénél és mennyiségénél igyekeztem nemcsak a szakmai, módszertani szempontokat és a tanuló életkori sajátosságait figyelembe venni, hanem azt is, hogy egy tanítási óra 45 percig tart. Azt is tudjuk, hogy a tanításra-tanulásra szánt aktív idő ennél kevesebb. Annak vagyok a híve, hogy inkább kevesebb feladatot oldjanak meg a gyerekek, de azt alaposan, megfelelő időt biztosítva a számukra. Véleményem szerint nem a megoldott feladatok sokasága biztosítja egy tanítási óra hatékonyságát. Főleg ha ez azzal jár, hogy a tanulók többsége a jobb képességűektől várja a megoldást. Ami még roppant fontos és elmaradhatatlan: **minden megoldott feladatot ellenőrizni, javítani és javíttatni kell.** Ez pedig nagyon időigényes munka.

Az *Isméltés* fejezet jóval kisebb terjedelmű, mint a korábbi évfolyamokon. Ennek az az oka, hogy a *Készüljünk a középiskolára, a felvétélire!* munkatankönyvi egységben lehetőség van átismételni a korábbi tanévekben tanultakat.

Lényeges szempont volt számomra, hogy tapasztalataim szerint hatékonyabb I. félévben foglalkoznunk az összetett mondatok szerkezetével és a szóalkotási módokkal. A félév előtt ugyanis a 8. évfolyamos magyar nyelv tanításának sarkalatos pontjai – a 2020-as kerettanterv megnevezése szerint – a félévi záró felmérés, valamint a már szokásos középiskolai felvételi. Ezért érdemes alaposan feldolgozni a munkatankönyv *Készüljünk a felvétélire, a középiskolára!* című fejezetét. A kerettantervi témakör elnevezését szándékosan egészítettem ki, hiszen nem biztos, hogy az adott óraszámokban minden feladat megoldható, illetve *A jegyzetkészítés menete* alfejezet – amelyet a II. félévre javaslok – célja nemcsak a középiskolai tanulmányokra való felkészítés, hanem az élethosszig tartó tanulás egyik fontos eszköze is.

Gyakorló pedagógusként te is érzékeled, hogy a II. félév és a felvételi után elég nehéz ébren tartani a nyolcadikosok érdeklődését és figyelmét, még a legszorgalmasabbakét is, hiszen a gondolataik már a ballagás körül járnak. Ekkor érdemes több időt szánni *A jegyzetkészítés menete* alfejezetre, melynek témái – tapasztalataim szerint – nagy érdeklődést váltanak ki a tanulókból, például *Az állatok intelligenciája* című szöveg, az animéről szóló szövegrészetek. *A kommunikáció* fejezetben a modern világ kommunikációja (hirdetés, reklám) jelenik meg sok humorral fűszerezve, de szó esik a videomegosztó oldalakról is. Bár 5. évfolyamon már téma volt a kapcsolatfelvétel és a kapcsolattartás, a tanulókra váró szeptemberi új élethelyzet miatt úgy gondoltam, nem árt felfrissíteni a köszönéshez, a bemutatkozáshoz és a bemutatáshoz kapcsolódó nyelvi és illembeli tudnivalókat. Nem szeretnék általánosítani, de sajnos már a legemibb nyelvi kapcsolatteremtő eszközöket is az iskolában sajátítják el a diákok.

A munkatankönyvben a záró fejezet az *Alkossunk szöveget!*, amelynek első alfejezete *Az önéletrajz*. A mindennapokban előbb-utóbb szükségük lesz a tanulóknak, hogy tudjanak akár hagyományos, akár CV-típusú önéletrajzot alkotni.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

A tanmenetben is azt javaslom, hogy ezt követően iktasd be az *Év végi összefoglalást*, amelyhez nemcsak a feladatsorokat tudod használni, hanem az összefoglaló *Táblázatok, gondolatterképek* fejezetet is, sőt a tanév során kimaradt munkatankönyvi feladatokat.

A közelgő ballagás lázában égve szívesen veszik a diákok is az *Újra az ünnepi beszédről* című alfejezetet. A búcsúbeszéd egyéni vagy közös megalkotása mellett, még a ballagási próbákat is megoldhatjuk a nyelvtanórákon, mert csak egy pedagógus tudja, milyen nehéz délután összeverbuválni a gyerekeket. Azt hiszem, minden szülő könnyes szemmel hallgatná végig gyermeke ünnepi ebéd előtti pohárköszöntőjét.

Most ugorjunk vissza tanév első órájára, amelynek fontos része az új taneszköz megismerése is! Ehhez az alapot a munkatankönyv tartalomjegyzéke és a 4. oldalon olvasható *Hasznos információk* adja. Ez az oldal a te számodra is lényeges módszertani információkat nyújt. Például a differenciálás lehetőségére:

A jel nélküli feladatok könnyűek.

Közepesen nehéz feladat

Nehéz feladat

Egyes feladatoknál a javasolt munkaformákat is feltüntettem:

 Párban dolgozzatok!

 Csoportban dolgozzatok!

A páros és csoportmunkában a heterogén párokat és csoportokat részesítem előnyben. Ahogy mondani szoktam: a jó képességű tanulók a közös munka során szárnyalni tudnak, a gyenge képességűeknél pedig a vak vezeti a világtalant.

A rövidítések megismerésével helyet és időt takaríthatnak meg, ráadásul a tanulók is szívesen alkalmazzák, hiszen erre épül az internetes kommunikációjuk.

A szótárak és kézikönyvek megismerése és használata az internetes világban is fontos. Egyrészt nem minden gyerek rendelkezik okostelefonnal és saját számítógéppel, másrészt a papíralapú segédkönyvek – ha máshol nem – az iskolában megtalálhatók.

Ha már az interneten kutakodnak, ismertesd meg velük a hiteles forrásokat:

Magyar nyelv értelmező kéziszótára: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/>

Idegen szavak gyűjteménye: <https://idegen-szavak.hu/>

Helyesírási tanácsadó portál: <https://helyesiras.mta.hu/helyesiras/default/suggest>

A magyar helyesírás szabályai, 12. kiadás <https://helyesiras.mta.hu/helyesiras/default/akh12>

Magyarország online szinonimaszótára: <https://szinonimaszotar.hu/>

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Ismétlés

Szinte minden fejezet előtt – így az *Ismétlés* esetében is – egy rövid bevezető olvasható a munkatankönyvben. Ez valójában a témára való ráhangolódást, a célkitűzést és a motivációt tartalmazza. Ebben a fejezetben főleg azokat a mondattani ismereteket tekintjük át és gyakoroljuk, amelyekre feltétlenül szükségük lesz ahhoz, hogy a diákok a 8. évfolyamon megtanulandókat megértsék, és megfelelő módon tudják alkalmazni beszéd és írás közben. Ennek kiemelését azért tartom szükségesnek, mert az ismétlésnek éppen az a célja, hogy az új ismereteknek megfelelő alapot képezzenek.

A feladatok könnyebb beazonosítása végett mindig a munkatankönyvi oldalszámot is feltüntetem.

4./1. A keresztrejtvény megfejtése:

Megjegyzés:
A korábbi éveknek megfelelően a rész megoldásoknál a helyesírásnak is hibátlanak kell lennie.

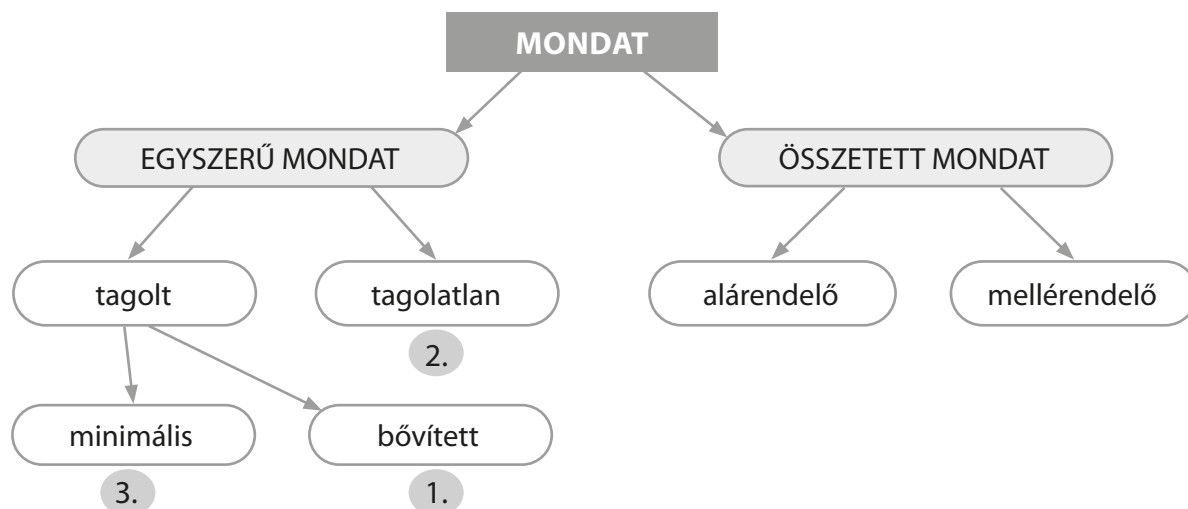
						1.	T	Á	R	G	Y	
						2.	R	A	G			
3.	M	E	L	L	É	K	N	É	V			
						4.	É	P	E	N		
						5.	F	Ő	N	É	V	
						6.	A	L	A	N	Y	
						7.	E	G	Y	Ü	T	T
						8.		I	R	I	G	Y
						9.		T	T			
						10.	S	Z	Ó			

4./2. Ezen a nyáron Pakson nyaraltunk. Hú, de hatalmas homokvárat építettünk a Duna partján! Bárcsak most is ott lehetnék! Jövőre gyere el te is velünk!

- a) Egyszerű bővített mondatok.
- b) Várható kapcsolódó mondat: Te jártál már Pakson?

4./3. Tollbamondás vagy másolás 1. Az ajánlott szöveg a munkatankönyv 82. oldalán található.

5./4.

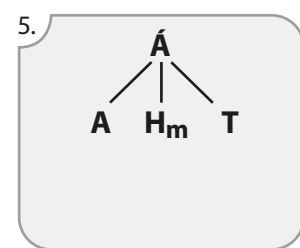
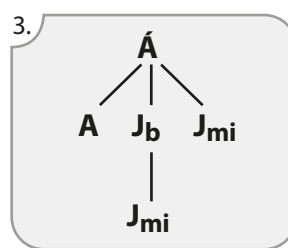
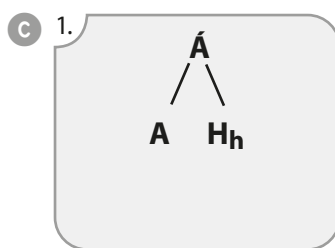
Feladatmegoldások, módszertani ötletek

5./5. és b

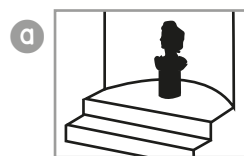
1. Tanzánia_h Kelet-Afrikában található.
- *2. A Serengeti_b Tanzánia_{mi} hatalmas síksága.
- *3. A mi_{mi} végtelen_b szavanna_{mi} legnagyobb állata az elefánt.
4. Régen vadászták az elefántokat_{mi} értékes agyaruk miatt.
5. A nőstények_m közösen gondozzák az utódokat.

- a Várható állítások: Mind a három egyszerű mondat. Mindhárom bővített mondat. Mindegyik kijelentő mondat. Valamennyi állító mondat.

Megjegyzés: A tanulók törekedjenek arra, hogy kerüljék a felesleges szóismétlét. Ne ugyanaz a kifejezés, például a *mindegyik* szerepeljen a mondatokban.

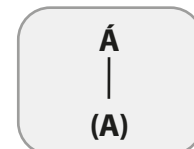
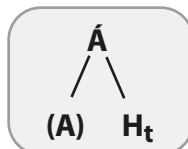

6./6.

Megjegyzés: A rajz nagyon vázlatos legyen a következő részlet alapján: [...] két kőlépcsőn, amely a fülkében félkörösen ölelte át a szobor talapzatát [...] (1. bekezdés 1. sor)

- b A felolvasandó mondat: Szervusz, Abigél! (1. bekezdés utolsó mondata)
- c Várható folytatás: – Miért hisztek ilyen butaságban? Bárcsak ne lennétek ilyen gyerekesek!
- d Velünk fog járni. Ismerd meg, Abigél!

Megjegyzés: A második mondat esetében tisztázd a tanulókkal, hogy Abigél a mondatban megszólítás, nem alany.

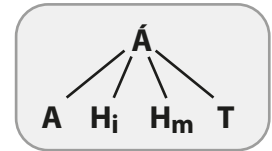
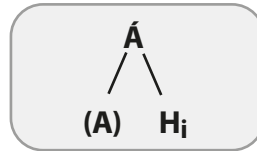
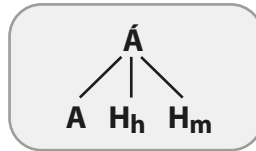
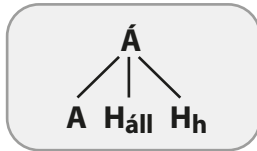
6./7.

- a Várható cím: A csodás Machu Picchu
- b Peruban.
Megjegyzés: Dicsérendő, ha a tanulók a földrészt (Dél-Amerika) is meg tudják nevezni.
- c Pachacutec Inca kb. 560 éve.
Megjegyzés: A kézikönyv 2023-ban készült, tehát az évek múlásával változni fog a választásban szereplő évek száma is.
A kb. viszont arra vonatkozik, hogy mivel nem ismert az építkezés megkezdésének évszáma, ezért azt sem lehet megadni, hogy pontosan hány éve épült.
- d A mi_{mi} perui állam sz_{sz} első ízben 1934-ben adta támogatását a b_b romok ad_{ad} megtisztításához és ad_{ad} karbantartásához.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

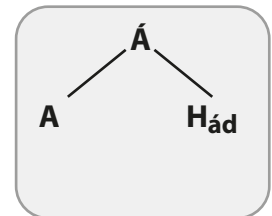
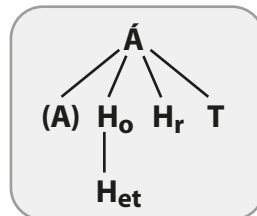
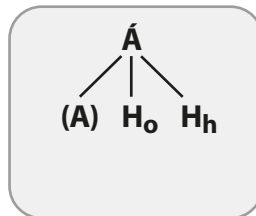
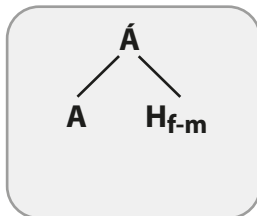
7./8. a Könnyebben elemezhető mondatok:

1. Bence_{ai} eső_{kabát} nélkül ment el a hkirándulásra.
2. A hhegytetőn_m hirtelen zápor kerekedett.
4. Másnap beteg lett.
6. A barátai_i délutánoként_m szorgalmasan látogatták őt.

Nehezebben elemezhető mondatok:

3. A fiú_{f-m} bőrig ázott.
5. Emiatt hiányzott az iskolából.
7. et_{et} Hálából_o kedvességükért megmutatta_r nekik_{mi} féltett kincsét.
8. Mindenki ámuldozott az ád_{ad} autogramgyűjteményén.

- b hegytetőn: főnév másnap: időhatározó-szó
emiatt: határozószó nekik: személyes névmás

- c barát|ai: szótó + jel hiány|z|o|tt: szótó + képző + kötőhang + jel
Megjegyzés: A jeleket lehet pontosítani. Az első szóban birtokos személyjel, a másodikban a múlt idő jele.

7./9. Gyakran utazunk a hegyekbe túrázás végett. Sokszor barangolunk a Bükk erdeibe. Kirándulásnál ügyelnünk kell a helyes ruházatra, főleg a kullancsok végett. Igyekszünk csendesen járni a rengetegben. Úgy kifárasztjuk magunkat, mire a hegytetőre érünk.

Sokszor barangolunk a Bükk erdeiben. Kiránduláskor ügyelnünk kell a helyes ruházatra, főleg a kullancsok miatt. Úgy kifárasztjuk magunkat, mire a hegytetőre érünk.

7./10. Két szegénylegény elindult szerencsét próbálni. Már az első nap kaptak is munkát. Este azonban az egyik talált 12 aranyat az úton, így nem dolgozott tovább. A másik még két napot dolgozott, ezért ő négy arannyal többet vitt haza, mint a társa. Hány aranyat kaptak egy napra?

Válasz: Egy napra 8 aranyat kaptak.

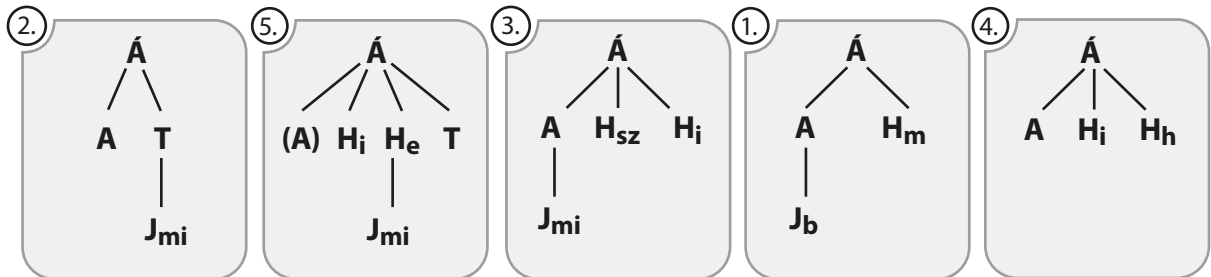
$$\begin{aligned} (x + 12) + 4 &= 3x \\ x + 16 &= 3x \quad /-x \\ 16 &= 2x \quad /:2 \\ 8 &= x \end{aligned}$$

Megjegyzés: Az x annyi, amennyit egy napért kaptak. Az egyik $x + 12$ aranyat gyűjtött, mert 1 napot dolgozott és 12 aranyat talált. A másik $3x$ -et, mert 2 nappal többet dolgozott, mint a társa, vagyis összesen 3 napot. A többet dolgozónak viszont 4-gyel több aranya lett. A többet dolgozó a három napért 24 aranyat kapott, a másik 20 aranyat gyűjtött.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Az év eleji felmérés előkészítése

- 8./1. 1. Az iskola színjátszói felléptek egy fesztiválon.
2. A főszereplők aratták a legnagyobb sikert.
3. A melles közönség szokszor nevetett előadás közben.
4. A szünetben a nézők az előcsarnokban tolongtak.
5. Az előadás végén hatalmas taps díjazták a szereplőket.

a szerep||ő|k|e|t: szótő + képző + képző + jel + kötőhangzó + rag

nevet|e|tt: szótő + kötőhangzó + jel

Megjegyzés: A toldalékokat lehet pontosítani. Az első szóban az -l igeképző (névszóból ige), az -ő a folyamatos melléknévi igenév képzője, a -k a többes szám jele, a -t tárgyrag. A másodikban a -tt a múlt idő jele.

b Várható mondat: Az iskola tehetséges színjátszói felléptek egy fesztiválon.

Megjegyzés: Más minőségjelzővel is kiegészíthető a mondat.

- 8./2. Dóra olyat mondott nekem, amelyet én sohasem mondanak neki.
Dóra olyat mondott nekem, amelyet én sohasem mondanék neki.
Kérem kedves utasainkat, hogy kapcsolják be a biztonsági öveiket!
Kérem kedves utasainkat, hogy kapcsolják be a biztonsági övüket!
Takács úr betegsége végett nem halasszuk el az értekezletet.
Takács úr betegsége **miatt** nem **halasztjuk** el az értekezletet.
Számos csoportok vettek részt a diákszínjátszók versenyén.
Számos **csoport** vett részt a diákszínjátszók versenyén.
Fellépésnél minden szereplők a tehetségük legjavát nyújtották.
Fellépéskor minden **szereplő** a **tehetsége** legjavát nyújtotta.

8./3. **Tollbamondás vagy másolás 2.**

Az ajánlott szöveg a munkatankönyv 82. oldalán található.

- 9./4. a Várható cím: Az édesanyák megmentője
b Érdekesebbnek tartotta a kollégiumi társainál látott orvosi könyveket, mint a saját jogi könyveit.
c Magyarországon 1847-ben.
d Mivel a barátja boncoláskor szerzett vérmérgezésben halt meg, rájött, hogy a gyermekágyi lázat a boncolásokon résztvevő orvosok és hallgatók a kórokozók átadásával okozzák.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

e Akkoriban még nem ismerték a kórokozókat.

f 1865-ben 47 évesen.

Megjegyzés: Semmelweis halálának évét visszakövetkeztetéssel lehet megtudni. Pasteur kutatásai 1870-ben valósultak meg, de akkor már 5 éve halott volt Semmelweis.

$1870 - 5 = 1865$.

Életkora a születési és a halálozási évének ismeretében könnyen kiszámítható.

$1865 - 1818 = 47$

9./5.

moziba megy	sok diák	Szegedre utazik	a lány, a csinos	valakivel fotóztat
valakivel készít	a fiú, az izmos	valakivel készített	két barát	könyvnek a lapjai
könyvet olvastat	az asztal fiókja	tortát süttet	iskolában tanul	barátjával tanul

Tanév eleji felmérés

A tanulók tudásának számonkérésekor, képességeik szintjének felmérésekor alapnak tekintem, hogy a felmérésben arra legyünk kíváncsiak, mit tudnak a tanulók, nem pedig arra, hogy mit nem. A tanév eleji felmérés anyagát úgy állítottam össze, hogy az átismételt ismereteket, gyakorlatokat tartalmazza. A szóanyag használatakor is ezt tartottam szem előtt.

Javaslat: Bár a felmérés feladatsora között is található a helyesírási képesség mérését és értékelését szolgáló feladatok, amelyek a tanítási órán külön kiemelt, többször ismételt feladattípusok és szavak közül kerültek ki, mégis azt javaslom, hogy a tollbamondást külön értékeld.

Az ország iskoláiban az értékeléshez eltérő %-os határokat állapítanak meg a kollégák, és fogalmaznak meg az iskola pedagógiai programjában. A minimumszint megállapításakor figyelembe kellett venniük a helyi körülményeket is. Van, ahol az elégséges szint eléréséhez már 33% is elegendő, van, ahol az 50% is kevés. Ezt elsősorban a tanulók képessége határozza meg, mégis országos tapasztalataim alapján igyekszem ebben is tanácsot adni neked.

A következőkben háromféle értékelésre teszek javaslatot a %-os határokat tartalmazó táblázatban:

Értékelési kategória	Enyhe %-os határok	Közepes %-os határok	Szigorú %-os határok
Jeles	90–100%	91–100%	93–100%
Jó	76–89%	76–90%	79–92%
Közepes	56–75%	60–75%	66–78%
Elégséges	36–55%	40–59%	51–65%
Elégtelen	0–35%	0–39%	0–50%

A felmérés feladatainak megoldása

1. a Kb. 2000 évig.

A helyes válasz 1 pont.

Megvédje Kínát az északi nomád törzsek támadásától.

Minden helyes válaszelem 1-1 pont, összesen: 2 pont.

Megjegyzés: Az aláhúzott szavaknak szerepelniük kell a válaszban.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

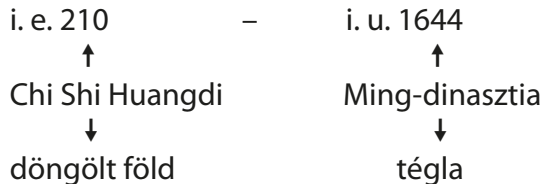
36 éve. (2023-ban. Minden évben változik.)
A helyes válasz 1 pont.

A turisták és egy kínai mondás miatt.
Minden helyes válaszelem 1-1 pont, összesen: 2 pont.

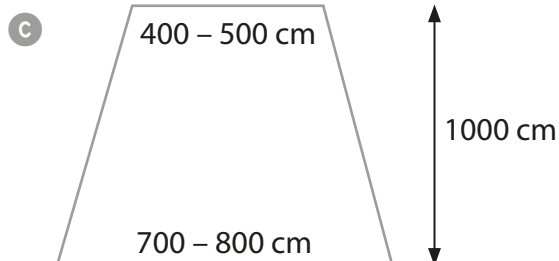
Megjegyzés: Az aláhúzott szavaknak szerepelniük kell a válaszban.

b) Várható cím és jegyzet:

2. A nagyfal építése

A cím 1 pont, minden helyes jegyzetelem 1-1 pont, összesen: 7 pont.

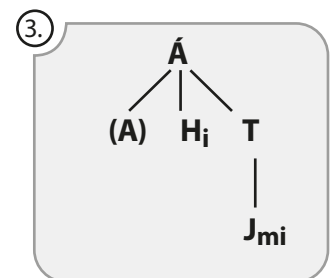
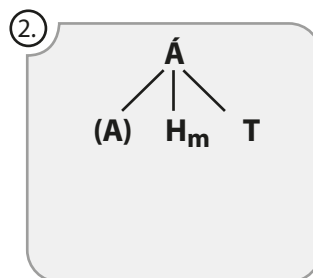
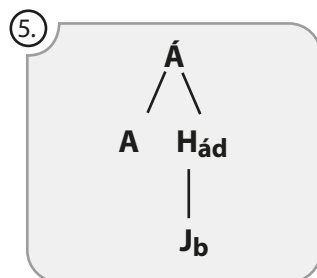
A fal rajza 1 pont, minden helyes adat 1-1 pont, összesen: 4 pont.

d) A nagy fal csak néhány méter széles, és beleolvad a környezetébe. Az a legenda, hogy a világről is látható, egy amerikai képregény alapján terjedt el.

A bizonyítékok leírása 1-1 pont, összesen 3 pont.

Megjegyzés: Az aláhúzott kifejezéseknek szerepelniük kell a válaszban.

- 2.
- b Dóri mi kedvenc időtöltése a fényképezés.
 - m Legszívesebben a pillangókat fotózza.
 - Órákon át várja a mi legkedvezőbb pillanatot.
 - i Augusztusban díjat nyert egy h fotópályázaton.
 - A családja büszke volt b Dóri ad teljesítményére.

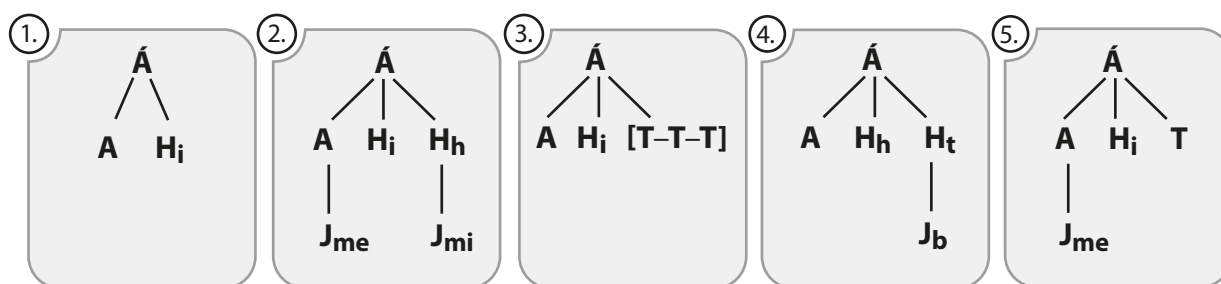
Minden helyesen elemzett mondat, megfelelő sorszám az ágrajzhoz 1-1 pont, összesen: 8 pont.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- a pillangó|k|a|t: szótő +jel + kötőhangzó +rag
nyer|t: szótő +jel
Minden szóelem helyes megnevezése 1-1 pont, összesen: 6 pont.
- b Várható átalakítás: A fényképezés Dóri kedvenc időtöltése volt.
A helyes átalakítás 1 pont.

3. A kőszívű ember fiai Jókai Mór regénye.
A fogadáson a nagykövetek bemutatták feleségüket a kormányfőnek.
A dolgozatírás**kor** hamar eltelt a 45 perc.
Néhány néző késve érkez**ett** a moziba.
Az iskolánk**ban** több mint háromszázan tanulunk.
Minden helyesen megfogalmazott és leírt mondat 2-2 pont, összesen: 10 pont.

4. 1. Gabi beteg volt a héten.
Minden megfelelően jelölt mondatrész 1-1 pont, összesen 3 pont + 2 pont az ágrajz.
2. Ma me sők beteg volt az mi orvosi rendelőben.
Minden megfelelően jelölt mondatrész 1-1 pont, összesen 6 pont + 2 pont az ágrajz.
3. Dani szalonnasütés előtt felszeletelte a kenyeret, a szalonnát és a hagymát.
Minden megfelelően jelölt mondatrész 1-1 pont, összesen 6 pont + 2 pont az ágrajz.
4. Zsuzsi a mozi előtt találkozott a mi legjobb barátnőjével.
Minden megfelelően jelölt mondatrész 1-1 pont, összesen 5 pont + 2 pont az ágrajz.
5. Matematikaórán me néhány gyerek nem tudta a mértékváltásokat.
Minden megfelelően jelölt mondatrész 1-1 pont, összesen 5 pont + 2 pont az ágrajz.

A felmérés értékelése

Enyhe ponthatárok:	Közepes ponthatárok:	Szigorú ponthatárok:	Értékelési kategória:
72–80	73–80	74–80	jeles, 5
61–71	61–72	63–73	jó, 4
45–70	48–60	53–62	közepes, 3
29–44	32–47	41–52	elégséges, 2
0–28	0–31	0–40	elégtelen, 1

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Tollbamondásra javasolt szöveg

Sokan **leledzenek** abban a hitben, hogy jól tudnak magyarul, hiszen magyar az anyanyelvük. Aki **annyira** biztosan hiszi ezt, annak okvetlenül van még **tennivalója**. Aki **többet** tud, az **látja legvilágosabban**, hogy még többet kell tudnia.

Figyeljük nagy költőink, íróink művészetét, de **hallgassunk** azoknak a szavára is, akik nyelvünknek **helyes** használatára, életének, szerkezetének megismerésére iparkodnak nevelni **bennünket!** Ők ugyancsak **segítenek** abban, hogy **kellően értékeljük** a nyelvet, nyelvünket.

Ez a **célja** a magyar nyelv hetének is: a közfigyelemnek nyelvünk védelmére való irányítása. Hogy is **mondja** nagy **íróművészünk**, Kosztolányi Dezső? „A nyelv a tudósnak **ereklye**, az írónak hangszer, a **hírlapírónak** fegyver. **Vajon** nem közös **érdeünk-e**, hogy az ereklye **minél tisztább**, hogy ez a hangszer minél **zengőbb**, hogy ez a fegyver minél **fényesebb** és **élesebb** legyen?”

(Ferenczy Géza)

Megjegyzés: Az értékeléskor a kiemelt szavak helyes leírását vedd figyelembe. Akár pontozni is lehet: minden helyesen leírt kiemelt szó 2-2 pontot ér. Így az elérhető maximális pontszám 50 pont. Így nem okoz gondot a mondatközi írásjelek helytelen használatából adódó helyesírási hiba, hiszen nem számít be az értékelésbe. Ugyanakkor annak a tanulónak, akinek az a hibája, hogy a mondatkezdő nagybetű helyett a kisbetűt használta, nem javaslok ötöst, akkor sem, ha a kiemelt szavak írásában csak 1-2 hibát vétett.

A tollbamondás értékelése

Értékelési kategória	Enyhe %-os határok	Közepes %-os határok	Szigorú %-os határok
Jeles	90–100%	91–100%	93–100%
Jó	76–89%	76–90%	79–92%
Közepes	56–75%	60–75%	66–78%
Elégséges	36–55%	40–59%	51–65%
Elégtelen	0–35%	0–39%	0–50%

Enyhe %-os határok	Közepes %-os határok	Szigorú %-os határok	Értékelési kategória
45–50	46–50	47–50	jeles, 5
38–44	38–45	40–46	jó, 4
28–37	30–37	33–39	közepes, 3
18–27	20–29	26–32	elégséges, 2
0–17	0–19	0–25	elégtelen, 1

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Összetett mondat a szövegben

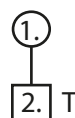
Az összetett mondat fogalma

A nyelvészet megkülönböztet két tagmondatból álló összetett mondatot és kettőnél több tagmondatból álló többszörösen összetett mondatot. Ennek a megkülönböztetésnek akkor vehetjük hasznát, amikor a kettőnél több tagmondatból álló mondatok szintjeit vizsgáljuk. A tagmondatok tömbösödését csak a legjobb képességű tanulókkal érdemes vizsgáltatni.

Az összetett mondatok szintjeit az alá és mellérendelő viszonyok adják. Az alárendelés mindig szintváltó.

¹Megkérdeztem azt, | ²hogya mit csinálunk délután.

A mellérendelés mindig szinttartó.

¹Elmentem a barátnőmhöz, | ²és egész délután teniszeltünk.

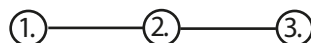
Az alábbiakat a főiskolai és egyetemi tanulmányaid felidézéseképpen írom le, illetve azért, mert érintőlegesen a munkatankönyvben is foglalkozom a többszörösen összetett mondatok elemzésével. Dönthetsz úgy is, hogy ezt a részt kihagyod, illetve differenciált osztálymunkában csak a legjobb képességű tanulókkal ismerteted meg.

A többszörösen összetett mondatok altípusai a szintek és tömbök szerint a következők:

1. Egyszintű, háromtagú mondatok:

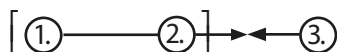
a) A három mellérendelő mondat nem tömbösödik.

¹Gábor szeretett sétálni a Tisza parton, |
²bámulta a vizet, | ³figyelte a kajakosokat.

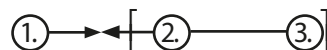
b) Az első két tagmondat tömbje szemben áll a harmadik tagmondatdal. Az ellentét a többszörösen összetett mondat főviszonya.

¹Szívesen elmegyek a boltba, | ²sőt nagyon sietek, |
³de az öcsémet nem viszem magammal.

c) Ebben a példában is az ellentét a főviszony, de itt a második és a harmadik tagmondat áll szemben az elsővel.

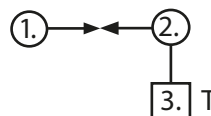
¹Enikő leszaladt a lépcsőn, |
²azonban egyszer csak megtorpant, |
³és visszafordult a bérletéért.

2. Kétszintű, háromtagú mondatok: alá és mellérendelést is tartalmaznak.

a) A két főmondat között ellentét van,
a 2. tagmondatnak tárgyi alárendelése.

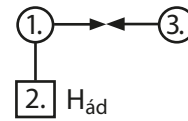
¹Beszéltem hozzád, | ²de nem vettem észre, |
³hogya nem figyelsz rám.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

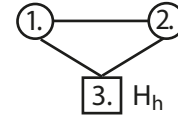
b) A két főmondat között ellentét van, a 2. tagmondatnak tárgyi alárendelése.

- ¹Egyre kevesebben hittek abban, |
²hogy jól fog sikerülni a dolgozatuk, |
³ennek ellenére mindenki lázasan írt.

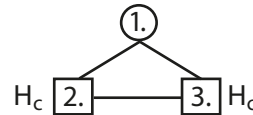
c) Két főmondatnak közös alárendelő mellékmondata van.

- ¹Ott kereste a barátját, | ²ott kutatta, |
³ahol gyakran szokott időzni.

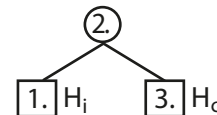
d) A főmondatnak két alárendelő mellékmondata van, amelyek között kapcsolatos a viszony.

- ¹A gyorsfagyasztott húsokat forró, bő olajban kell kisütni, |
²hogy oda ne ragadjanak az edény aljához, |
³és jól átsüljenek.

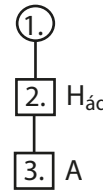
e) A főmondatnak két különböző mondatrészt kifejező mellékmondata van, amelyek között nincs kapcsolat.

- ¹Ha a házi feladatot készítem angolból, |
²gyakran kell a bátyám segítségét kérnem, |
³hogy ne legyen benne hiba.

3. Háromszintű, háromtagú mondatok.

- ¹Sok diáksztori szól arról, |
²hogyan felelnek azok a tanulók, |
³akik nem készülnek az órára.

12./1.

a) Az élelmiszerekkel bevitt C-vitamin hatékonyabb, mint a tablettákkal.

b) Bekarikázandók: fáradékonyság, csökkent ellenálló képesség, étvágytalanság, skorbut

c) Várható felsorolás: csipkebogyót, savanyú káposztát, zöldpaprikát, citromot

Megjegyzés: A felsorolás lehet szószintű is, ezért elfogadható a kis kezdőbetű és a mondatvégi írásjel hiánya. Természetesen a mondat szintű válasz is jó.

További piacon kapható, C-vitaminban gazdag termékek: édes piros paprika, petrezse-lyem, brokkoli, karfiol, eper, mustárlevél, papaya, grapefruit, kivi, narancs, dinnye, káposzta, paradicsom, málna, zeller, spenót, ananász, mandarin, zöldcitrom, áfonya, bazsalikom, Cayenne bors, sárgarépa, fokhagyma, sárgabarack, édesburgonya, szilva, borsó, hagyma, oregánó, banán, alma, cékla, körte, szőlő, avokádó, mangó, retek.

d) Hő hatására (sütés-főzés) a C-vitamin könnyen lebomlik, ezért jobb nyersen fogyasztani.

e) Felolvasandó összetett mondatok: C-vitaminban gazdag a csipkebogyó, a savanyú káposzta, a zöldpaprika és a citrom, de más zöldség és gyümölcsfélében is megtalálható. Hő hatására könnyen bomlik, ezért a vitaminforrásokat lehetőleg nyersen fogyasszuk. (2. bekezdés)

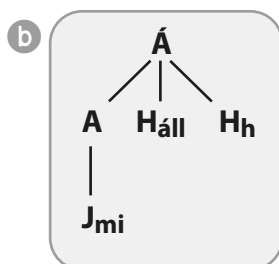
Az élelmiszerekkel bevitt C-vitamin azért hatékonyabb, mert a zöldségekben, gyümölcsökben egyéb hasznos vegyületekhez kapcsolódva fordul elő. (3. bekezdés)

f) A C-vitamin a hszervezetünkben m1.végbemenő m2.energiatermelő ád.folyamatokhoz szükséges.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- 12./2.** A barátnőm mint versenybíró vett részt a kézilabdabajnokságon.
 A billió ezerszer több, mint a milliárd.
 Több mint egy millió évig is képes lennék várni rád a mozi előtt.
 Megint több, mint 25 percig vároztattál a megbeszél helyen.
 A mi főnévi igenév áll mint alany is szerepelhet a h mondatban.

- a** A barátnőm versenybíróként vett részt a kézilabdabajnokságon. A főnévi igenév alanyként is szerepelhet a mondatban.

A mellérendelő és alárendelő összetett mondatok megkülönböztetése

Az összetett mondatok fogalmának pontosítását követően már a témakör elején tisztázni kell az alárendelő és a mellérendelő mondat közötti különbséget. Ennél a tananyagrésznél is a hangsúlyt a helyesírási képesség fejlesztésére kell helyezni. Minden tanulónak ismernie szükséges a mondatvégi írásjel használatát nemcsak az egyszerű, hanem az alárendelő és mellérendelő összetett mondatok esetében is. Erre az ismeretre a mindennapi életben is szüksége van és lesz, arra viszont kevésbé, hogy a határozói alárendelő összetett mondatok valamennyi fajtáját meg tudja különböztetni. Teljes biztossággal el kell(ene) viszont sajátítaniuk a diákoknak, hogy a mellérendelő összetett mondatok mondatvégi írásjelét az utolsó tagmondat határozza meg, míg az alárendelő összetett mondatoknál a főmondat mondatfajtájának megfelelő mondatvégi írásjel zárja a mondatot.

- 14./1.** **a** Írjátok a mondatok sorszámát a megfelelő helyre!

MONDAT		
Egyszerű mondat	Összetett mondat	
	A tagmondatok között a kapcsolat	
	csak tartalmi-logikai	tartalmi-logikai és grammatikai
1., 8., 10.	5., 6., 7.	2., 3., 4.

- a** Nevezzétek meg az összetett mondatok fajtáját!

_____ mellérendelő _____ alárendelő _____

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- 15./2.** István elment a barátjához, de nem találta otthon.
Locsold meg a virágokat, és szellőztess ki a szobát!
Ne felejtse el felköszönteni a nagymamát, ugyanis ma van a születésnapja.
Csöngetett valaki, vagy rosszul hallottam. (?)
Megjegyzés: Az utolsó mondat mondatvégi írásjele a beszélő szándékától függően lehet pont vagy kérdőjel.
- 15./3.** Bekarikázandó mondatok:
Vasárnap reggel megbeszéltük, és délután elmentünk az állatkertbe.
Vasárnap délután pihenünk, vagy menjünk inkább az állatkertbe?
Vasárnap kikapcsolódunk, ezért menjünk el az állatkertbe!
Vasárnap délután állatkertbe megyünk, de csak a simogatóban etessük meg az állatokat!
- 15./4.** Szívesen elmennék veled a moziba, de készülnöm kell a biológiaórára. Pedig milyen jó lenne látni Selena Gomez legújabb filmjét! Bárcsak el tudnék kéredzkedni a szüleimtől! Sajnos a szülői értekezleten hallottak a legutóbbi témazáróról. Biztos nem engednének el, de próbáljam meg? Bár jobb lesz, ha elhalasztjuk a mozit. Légy szíves, tedd meg a kedvemért!
- 15./5.** Nagyon várom a szombatot, mert olyankor anyával a piacra megyünk vásárolni. Ugye csodálkoztok rajta? A legtöbb korunkbeli nem szeret vásárolni, főleg nem a piacon. Jaj, pedig olyan érdekes dolog! Néhányan alkudozni próbálnak az árusokkal. Jókat nevetek a szópárbajukon.

A mellérendelő összetett mondatok

A tankönyvben először a mellérendelő összetett mondatokkal foglalkozom. Már a témareész első óráján mind az öt fajtával: kapcsolatos, ellentétes, választó, következtető, magyarázó mellérendelő összetett mondatokkal megismerkednek a tanulók egy táblázat segítségével. Ez a táblázat tartalmazza a jelölésüket, a kötőszavakat és a példamondatokat. Azért választottam ezt a formát, mert tapasztalataim szerint a tanulók sokkal könnyebben rögzítik így az ismereteket, illetve mondatelemzéskor nyugodtan visszaláthatnak megerősítésért, útbaigazításért.

A mellérendelő összetett mondatok között van néhány olyan is, amelynek felismerése gondot okozhat. Ilyen például a **kapcsolatos mondatok** elemzésekor a *meg* és a *pedig* kötőszók értelmezése, mivel nem tagmondatok élén, hanem azok belsejében találhatóak.

Vágd le a deszkadarabot, a közepébe **pedig** fúrj egy lyukat!

Vágd le a deszkadarabot, a közepébe **meg** fúrj egy lyukat!

A *pedig* kötőszó kifejezhet **ellentétet** is, de ilyen esetben a második tagmondat élén áll.

Elkészítettem a szendvicset, **pedig** nem is voltam éhes.

A kapcsolatos viszonyt jelölheti néhány olyan határozószó, amely lassan maga is kötőszóvá válik a nyelvfejlődés során. Ezek a *majd*, *azután* stb.

Gábor kiállt a garázból, **majd** komótosan nekiállt lemosni a kocsiját.

Gabriella elment az öccséért az óvodába, **azután** otthon játszott vele.

Előfordulnak olyan **ellentétes mondatok** is, amelyekben az *és* kapcsolatos kötőszó szerepel. Ilyenkor a kötőszó jelentése: ennek ellenére, tehát a mondat ellentétes mellérendelő összetett mondat.

Már nyolcadikos a fiam, **és** (ennek ellenére) nem gondol a továbbtanulásra.

A **választó** mellérendelő összetett mondatok tagmondatai különféle lehetőséget tartalmaznak, s ezek közül kell vagy lehet választani. A kirekesztő választás esetében választani kell, kötőszava a *vagy*, *vagy*.

Vagy átmegy a szomszédba, **vagy** egyedül maradsz itthon.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

A megengedő választásban a lehetőségek nem zárják ki egymást, és a beszélő szempontjából teljesen mindegy, hogy melyik jut érvényre. Kötőszava a *vagy*, illetve az *akár, akár*. Ha az *akár, akár* kötőszót használjuk, szükséges egy harmadik tagmondat is.

Akár tetszik neked, **akár** nem (tetszik), megnézem a filmet.

Természetesen ilyen részletességgel nem kell tanítanunk 8. évfolyamon a választó mondatot, a tehetséges tanítványainknak viszont megadhatjuk a lehetőséget a több ismeret megszerzésére.

A mellérendelő összetett mondatok közül a diákok számára a következtető és a magyarázó mellérendelő összetett mondat felismerése okozza a legtöbb gondot. Megértésük leglényegesebb eleme az ok-okozati összefüggés felfedeztetése.

A **következtető** utótagú mondatokban az első tagmondat tartalmából következik a második tartalma, tehát az első tagmondat hordozza az okot, a második az okozatot. Kötőszavai: *tehát, hát, így, ezért*.

Mindent megtanultam, **ezért** nem félek a dolgozattól.

Az okadó **magyarázó** mellérendelő összetett mondat éppen ellentéte a következtetőnek. Itt az első tagmondat tartalmazza az okozatot, s ennek okát magyarázza, értelmezi a második tagmondat. Kötőszavai: *hisz(en), úgyse(m), ugyanis, tudniillik*.

Nem félek a dolgozattól, **ugyanis** mindent megtanultam.

A helyreigazító magyarázó mellérendelő összetett mondat tagmondatai között nincs ok-okozati összefüggés, hiszen a második tagmondat csak helyesbíti, pontosítja az elsőben megfogalmazottakat, esetleg más szavakkal fejezi ki az első tartalmát. Kötőszavai: *azaz, illetve, vagyis, mégpedig*.

Ma nem megyek sehova, **vagyis** itthon maradok.

Tanítás szempontjából a magyarázó mellérendelő összetett mondatokra is ugyanaz vonatkozik, mint amit a választó mondatoknál leírtam.

16. oldal

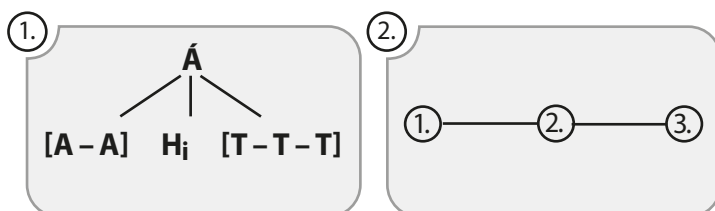
Megjegyzés: A választó mellérendelő összetett egyik példamondata így hangzik: *Vagy elmész a szomszédba, vagy egyedül maradsz itthon*. Ennek kapcsán jutott eszembe, hogy írjak a manapság gyakran felmerülő kérdésre: a *mégy* vagy a *mész* alak a helyes?

A Magyar Nyelvi szolgáltató Iroda e-nyelv.hu állásfoglalása a következő: „Mindkét forma helyes és megszokott. A leíró nyelvtanokban is közölt, a mai vélekedés alapján normatívnak tekintett változat a *mégy*. A beszélt nyelvben viszont sokan a *mész* alakot érzik természetesebbnek.

A kettő közötti választást a kialakult szokáson, az egyéni nyelvérzéken kívül még a beszélő lakhelye, a földrajzi környezet is befolyásolja (nyelvjárási, regionális köznyelvi normák, szokások).”

<p>17./1. Anya elment a boltba, hogy narancsot vegyen.
Anya, vegyél narancsot is a boltban!
Anya elment a boltba narancsért és banánért.
Anya elment a boltba, és narancsot vett.
Elfogyott a narancs, ezért anya elment a boltba.</p> | <p>alárendelő összetett mondat
egyszerű mondat
egyszerű mondat
kapcsolatos mellérendelő ö. m.
következtető mellérendelő ö. m.</p> |
|--|---|

- 17./2. 1. 1 Délután Virág és Kende megtanulta a fizikát, a matematikát és az angolt.
2. ¹ Délután Virág és Kende megtanulta a fizikát, | ² megoldotta a matekpéldákat, |
³ és gyakorolta az angolt.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- 18./3. Várható mondatok: És neked se jutott az eszedbe, hogy elhívjatok?
És akkor mi van?

18./4.	Szófaj	Mondatrész
– Megkaptad a névnapi SMS-esemet?	igekötő	állítmány
– Igen. Meg kaptam még másoktól is.	kötőszó	—
Apa főzte a vacsorát, anya meg mosott.	kötőszó	—

Megjegyzés: A kötőszó nem tölt be mondatrészszerpet a mondatban.

- 18./5. H. 244. b), 248. e)
Példák: Kiviszed a szemetet, vagy inkább elmosogatsz?
Ernyőt hoznál magaddal a kirándulásra, vagy kabátot!

- 18./6. a) A fenti mondatok **ellentétes** mellérendelő összetett mondatok.
- b) Elmentem a barátnőmhöz, de nem találtam otthon.
Én ott voltam a megbeszélt helyen, te viszont nem jöttél el.

- 18./7. a) A rokonok meghívtak bennünket ebédre, de mi elkéstünk. A nagyiékat is vártuk, azonban ők nem tudtak eljönni.

- 19./8. Beteg lettem, ezért hiányoztam.
Hiányoztam, ugyanis beteg lettem.

- 19./9. a) Minden mondat magyarázó mellérendelő összetett mondat.

b) Okozat az igazgató elkérte az eredeti ellenőrzőmet kettést sem úgy kell érteni hibás a beírás ne menj be a suliba	Ok tévedések történtek benne a feleletek számát jelenti a tanár úr a Kovácsét írta be csak a diákokat engedik be.
---	--

- 19./10. **Tollbamondás vagy másolás 3.**
Az ajánlott szöveg a munkatankönyv 82. oldalán található.

- 19./11. Várható feleletterv:
A mellérendelő összetett mondat

1. A **mellérendelő összetett mondat** fogalma
2. Fajtái: **kapcsolatos, ellentétes, választó, következtető, magyarázó**
3. Az egyes fajták **kötőszói és jelentésük**
4. Helyesírási **tudnivalók: mondatvégi és mondatközi írásjelek**

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

19./12. Mondatfajta szerkezet szerint

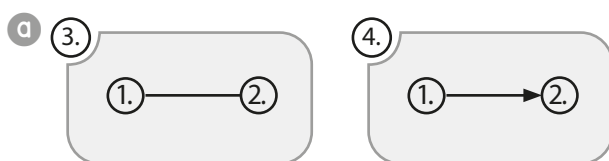
- ① ← ② magyarázó
- ① ↔ ② ellentétes
- ① → ② következtető

Kötőszók

- hiszen, tudniillik, azaz, vagyis
- viszont, ámde, azonban
- ezért, így, tehát, hát

20./13. a 1. Akár hiszed, akár nem, ez így történt.

2. **Vagy** olvasni fogok délután, **vagy** filmet nézek.
3. Timi készítette a szendvicseket, **és** a teát is.
4. Nincs hideg, **ezért** nem veszek kabátot.
5. Szerettem volna elmenni hozzád, **de** nem volt rá időm.

20./14. Levette a kabátját, a zakóját meg a székre tette. Vagy fagyaltot veszek, neked vagy tortát kapsz. Veszek egy könyvet vagy valami érdekes újságot. Eljössz velem a könyvtárba, vagy inkább itthon maradsz?

20./15.

Betértünk egy vendéglőbe, ^{ugyanis} ezért nagyon megéheztünk. A pincér kedves volt, és nem akadt szabad asztal. Az egyiknél éppen fizettek, ^{így} ellenben máris leülhettünk. Halételük ^{de} se volt, ^{sem} kacsasültet ^{sem} találtam az étlapon.

a Választó mellérendelő összetett mondatra.

b Várható mondat: Vagy választok valamilyen ételt, vagy éhen maradok.

20./16. a ¹Dani délután tanult másnapra, | ²majd olvasott egy miérdekes újságot, | ³és telefonált a barátjának.

Dani délután egy miérdekes, mi színes, a b fiatalok ád életéről és ád problémáiról mi szülő újságot olvasott.

b A tagmondatokat bevezető *és, s, meg* elé **mindig vesszőt teszünk**.

Ha azonos mondatrészek között *és, s, meg* kötőszó áll, **eljük nem teszünk vesszőt**.

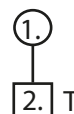
Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Mit kért?

Azt, hogy segítsék neki.

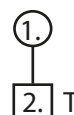
Mivel az utalószó a főmondat tárgya, az elemzett mondatunk **tárgyi alárendelő összetett mondat**.

5. lépés: Ábrázold az összetett mondatban lévő két mondat szintet!

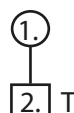

Ne feledd! Annyi mellékmondat típus van, ahány mondatrész: állítmányi, alanyi, tárgyi, határozói, jelzői.

22./1. Azt szeretnénk, hogy te is gyere el a kirándulásra.

22./2. El kellene döntenünk, mit csináljunk szombaton.

A mondatzsugorítás

Az alárendelő összetett mondatok elemzését segítheti az az eljárás, amikor egyszerű mondatra zsugorítjuk őket. Így a tanulók számára egyértelművé válik, hogy a mellékmondat az egyszerű mondat egyik mondatrészét feje ki bővebb formában. Kezdetben az összetett mondat elemzésének helyességét is ellenőrizhetjük így.

Az alárendelő összetett mondatok funkcionálisan széttagolódással jöttek létre. A főmondatban a kifejtendő mondatrész szerepében áll (vagy kitéhető) egy utalószó, amely távolra mutató névmás vagy határozószó. Az utalószó szófajából következően jelentését tekintve üres, ezért egy másik mondatra kell pontosítani. Így jönnek létre az alárendelő összetett mondatok. Tehát az utalószó valójában az alárendelő mondat funkcióját jelöli ki. Bizonyítja ezt az is, hogy az alárendelő összetett mondatok esetében elvileg mindenkor tudunk mondatzsugorítást végezni: egyszerű mondatra alakítani az összetett mondatot úgy, hogy a mellékmondatot az utalószó mondatrészi szerepében fejezzük ki. Nézzük mindezt a tankönyvi példamondaton!

Eredeti mondatunk: Öcsi azt kérte tőlem, hogy segítsék neki.

Zsugorítva: Öcsi segítséget kért tőlem.

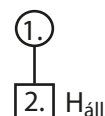
A *segítséget* szó a mondat tárgya, tehát az ezt kifejtő mellékmondat tárgyi mellékmondat.

A mondatzsugorítással különösen az azonos kifejezőeszközük miatt könnyen összecserélhető alárendelő összetett mondatok esetében érdemes élni. Ilyen például az *akkor* utalószót és a *ha* kötőszót tartalmazó alárendelő összetett mondat, amely egyaránt lehet időhatározói, állapothatározói és körülményhatározói alárendelés. Sőt az is előfordulhat, hogy komplexitás jellemzi a mondatot, vagyis egyszerre többféle határozói alárendelésként is felfogható. Lássunk ezt egy népdalból vett idézetben!

¹ Akkor szép az erdő, | ² mikor zöld, | ³ Mikor a vadgalamb benne költ.

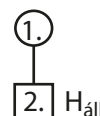
Ebből a három tagmondatból álló összetett mondatból, amelynek az első a főmondata, a következő három mondat zsugorítható:

1. variáns: Zölden szép az erdő. Itt a *zölden* állapothatározó, tehát az *Akkor szép az erdő, mikor zöld* így ábrázolható:

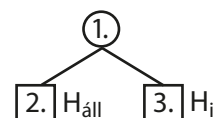
2. variáns: Zöldellése idején szép az erdő.

Ebben az esetben az *ábra* így alakul, mivel a *zöldellése idején* időhatározó.

3. variáns: A vadgalamb költésének idején szép az erdő.

Az első és a harmadik tagmondatból viszont csak olyan egyszerű mondatot alkothatunk, amelyben a mellékmondatot időhatározóként tudjuk kifejezni. Az eredeti mondat ábrázolása tehát a következő:

¹ Akkor szép az erdő, | ² mikor zöld, | ³ Mikor a vadgalamb benne költ.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

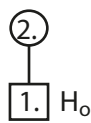
A sajátos jelentéstartalmú mellékmondatok

Más nyelvtanok a sajátos tartalmú mondatokkal a tárgyalt alárendelő összetett mondatoknál foglalkoznak. Szerintem jobb, ha a témakör elején tisztázzuk ezeknek a mellékmondatoknak a sajátosságait. A későbbiekben sok időt takaríthatunk meg, és könnyebb a felismerésük is.

Vannak olyan esetek, amikor a mellékmondatok azon túl, hogy a főmondat valamelyik mondatrészét fejtik ki egyfajta többletjelentéssel, azaz sajátos jelentéstartalommal is rendelkeznek. Ez négyféle lehet: feltételes, megengedő, hasonlító és következményes. Az elnevezések mutatják, hogy itt a grammatikai kapcsolatra szemantikai (jelentésbeli) többlet épül rá.

A **feltételes** mellékmondatban olyan körülmény, feltétel fogalmazódik meg, amelynek bekövetkezésétől függ a főmondatban megfogalmazott esemény érvényre jutása. Logikai szempontból a két tagmondat között oksági viszony van, ami azt jelenti, hogy a feltételes mellékmondat az okot, a főmondat pedig az okozatot rejt magában.

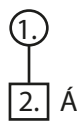
„¹Ha megszeretlek, | ²kopogtatás nélkül bejöhetsz hozzám.”
(József Attila: Kopogtatás nélkül)

Itt a mellékmondat áll az élen. Jellegzetes és soha el nem maradó kötőszava a *ha*. A főmondatban foglaltak a bejövetel feltételét (kopogtatás nélkül), s egyben okát fogalmazzák meg: a szeretet szükségességét. A mondat okhatározói alárendelő összetett mondat. A sajátos jelentéstartalmú feltételes mellékmondatok elég gyakoriak.

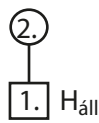
A **hasonlító** sajátos jelentéstartalom is gyakran előfordul. Amint azt az elnevezés is mutatja, a hasonlító mellékmondat úgy fejt ki a főmondat tartalmát, hogy közben valamihez hasonlítja. Kötőszava általában a *mint*.

„¹Az vagy nekem, | ²mint csendnek a szó.”
(Somló Tamás: Vallomás)

A **megengedő** sajátos jelentéstartalom lényegében a megszorító ellentétes mellérendelésből fejlődött ki. Azokat a mellékmondatokat soroljuk ide, amelyek olyan körülményeket, feltételeket foglalnak magukba, amelyek valamelyest ellentétet mutatnak a főmondat tartalmával, de annak megvalósulását nem akadályozzák meg, hanem mintegy megengedik. Jellegzetes kötőszavuk a *bár*, *ám*, *bárha*, *noha*, *jóllehet*, *holott*, *illetve* a páros *ha ... is*.

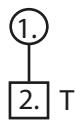
„¹Ha féltem is, | ²a helyemet megálltam”
(József Attila: Kész a leltár)

A kitehető utalószó: *a helyemet megálltam úgy* egyértelműen mutatja, hogy a mondat állapothatározói alárendelés, és a második mondat a főmondat.

A **következményes** sajátos jelentéstartalmú mondatok csak szemantikai alapon ismerhetők fel, mivel jellegzetes kötőszavuk nincs. Élükön szinte mindig a *hogy* kötőszó szerepel, amely el is maradhat, ha a mellékmondaton erősebb a nyomaték. A következményes mellékmondat a főmondatban megnevezett minőségnek, dolognak vagy a főmondat egész tartalmának a következményét fejt ki. Leggyakrabban fok- és mértékhatározói alárendelő mondatokban fordul elő, de más esetek is vannak. Példánk tárgyi alárendelés:

„¹S akkorákat sohajtok, | ²hogy
Még a kárpit is meglebben.”
(Petőfi Sándor: Színházban)

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

22./3.

23./4.

Megmondom a véleményemet a tettekről, ha megsértődsz is.
 Nem haragszom rád, holott megérdemelnéd.
 Menj a gyermekorvoshoz, hogyha beteg vagy!
 Általában olyan a válasz stílusa, mint amilyen a kérdésé.

feltételes
 megengedő
 feltételes
 hasonlító

23./5.

a Feltételes: Szívesen társalogtam volna veled, (ha) lett volna rá időm.

Megengedő: Gábor szóba állna Judittal, (noha) nagyon megbántott.

Következményes: Annyira cseverésztek a lányok, (hogy) nem hallották a csengőt.

Hasonlító: Úgy szólok most hozzád, (mint) barát a baráthoz.

Megjegyzés: Más mondatbefejezés is elfogadható.

b társalog, szóba áll, cseverészik, szól

SzinSz.: kifejezi magát, jár a szája, dumál, hantál, hadovál, szövegel, süketel, nyomja a sódert, hinti a rizsát, zagyvál, halandzsázik.

szinonimaszotar.hu: mond, nyilatkozik, közöl, kimond, kinyilvánít, kinyilatkoztat, kijelent, szól, szövegel, manifesztál, állít, hangoztat, hablatyol dumál, szövegel, fecseg, magyaráz, lotyog, rizsázik, karattyol, locsog, jártatja a száját, csacsog, csicsereg, löki a sódert, nyomja a rizsát, mondja a magáét, trécsel, smúzol, löki a vakert, cseveg, duruzsol, diskurál, hablatyol, kommunikál, hadovál, dumcsizik, vakerál, társalog.

Megjegyzés: Természetesen ennyi szó, kifejezés nem fér ki a három vonalra, de kimásoltam a SzinSz.-ban és a szinonimaszotar.hu weboldalon található valamennyi példát.

23./6.

Várható mondat: Izgultam az órán, holott sokat tanultam.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

24./7. Álmos, mint a macska. Ért hozzá, mint tyúk az ábécéhez. Húséges, mint a kutya. Ravasz, mint a róka.

Megjegyzés: Egyéb szóláshasonlatok.

Macska: Kerületi, mint macska a forró kását. Hét élete van, mint a macskának. Talpra esik, mint a macska.

Tyúk: Ül (kotlik) rajta, mint tyúk a tojáson. Buta, mint a tyúk.

Kutya: Belejött, mint kiskutya az ugatásba. Bizonytalan, mint a kutya vacsorája.

Róka: Farkát csóválja, mint a róka. Tapogatva jár, mint róka a jégen. Vörös, mint a róka.

24./8. Tollbamondás vagy másolás 4.

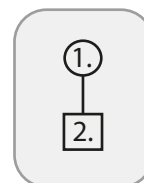
Az ajánlott szöveg a munkatankönyv 82. oldalán található.

Az alárendelő összetett mondat mondatrendje

A mondatrenddel a megismerés szintjén foglalkozunk. A leggyakoribb eset, amikor a főmondat megelőzi a mellékmondatot. Gyakran találkozunk olyan mondattal, amelyikben az első tagmondat a mellékmondat, s azt követi a főmondat. A beékelődés egyik előfordulási formája az, amikor a főmondatba ékelődik a mellékmondat. A másik, ritkább eset, amikor a mellékmondatba ékelődik a főmondat. Mindezek ismerete helyesírási szempontból lényeges, hiszen minden esetben a főmondat határozza meg a mondatvégi írásjelet.

25./1.

¹ Bencének mindig mi jó kedve lesz, ² ha felhangzik a kedvenc száma a rádióban. (akkor)

a Időhatározói feltételes alárendelő összetett mondat.

b Ha felhangzik a kedvenc száma a rádióban, Bencének mindig jó kedve lesz.
Bencének, ha felhangzik a kedvenc száma a rádióban, mindig jó kedve lesz.

25./2.

a Akkora volt a sár, hogy alig lehetett közlekedni.

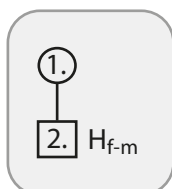
Hogy moziba menjek, ahhoz kevés a pénzem.

Találkoztam azzal, akit már rég nem láttam.

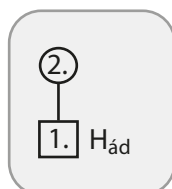
Zsófi mindig azt mondja, amire gondol.

Ahol mindig nagy a forróság, ott van Afrika.

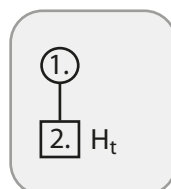
b és **c**

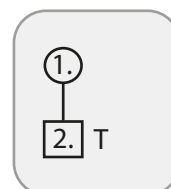
Fm + Mm

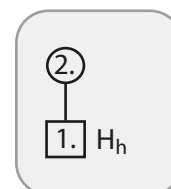
Mm + Fm

Fm + Mm

Fm + Mm

Mm + Fm

d Várható mondat: Mert jól sikerült a felmérésem, azért voltam nagyon boldog a nyelvtanórán.

25./3.

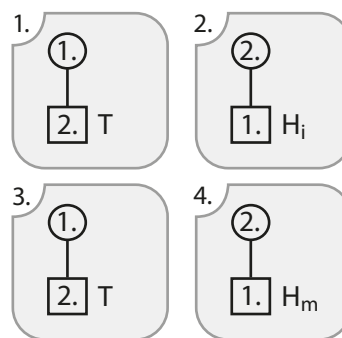
Várható mondat: Hogy haragszom rád, ne gondold azt.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- 26./4.** 1. ¹Akkorákat léptél, | ²hogy pillanatok alatt hazaértél.
 2. ¹Ha elolvasod ezt a könyvet, | ²biztosan rneked is tetszeni fog.
 3. ¹Nem bánom, | ²holott sokba került.
 4. ¹Mint a cövek, | ²múgy állt a testnevelésórán Tibi.

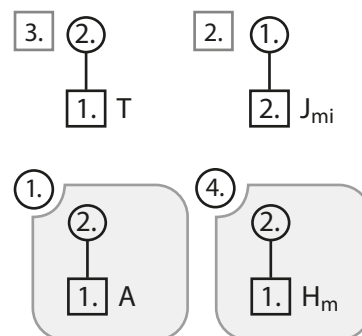
Megjegyzés: A 2. mondatban a *biztosan* szó módosítószó, ezért nem elemezzük. Az utalószót, *akkor* viszont érdemes kitenni benne. A 3. mondat hiányzó utalószava az *azt*.

- a** 1. következményes 2. feltételes
 3. megengedő 4. hasonlító
- b** Nagyon egyenes, merev.
- c** Lépj akkorákat, hogy pillanatok alatt hazaérj!
- d** Mekkorákat léptél, hogy pillanatok alatt hazaértél?

Megjegyzés: Más mondat is elfogadható.

- 26./5.** **a** és **b** (az)
1. ¹Ki szelet vet, | ²vihart arat.
 2. ¹Ne szaladj mi olyan szekér után, | ²amelyik nem vesz fel!
 (azt)
 3. Amit ma megtehetsz, | ²ne halaszd holnapra!
 4. ¹Ki mint veti ágyát, | ²múgy alusza álmát.

- 26./6.** Várható feleletterv:
 Az alárendelő összetett mondatok elemzésének lépései
1. A tagmondatok megállapítása
 2. A tagmondatok határának bejelölése és beszámozása
 3. A főmondat megállapítása + (utalószó), a mellékmondatban a (kötőszó)
 4. A főmondat elemzése
 5. A mondat ábrázolása

Mondatrészkifejtő					Sajátos jelentéstartalmú			
Á-i	A-i	T-i	H-i	J-i	hasonl.	felt.	köv.	magy.

Az alárendelő összetett mondatok fajtáinak tanítási sorrendje

A munkatankönyvemben az alárendelő összetett mondatok közül először a jelzői alárendelő összetett mondatról ismerkednek meg a tanulók. Gyakorlati tapasztalataim igazolják, hogy ezeket viszonylag könnyen felismerik a gyerekek. A minőségjelzői alárendelő összetett mondatokból könnyen létrehozhatók alanyi, tárgyi, társhatározói alárendelések. Erre a tényre ismét hívjuk fel a tanulók figyelmét az adott mellékmondatok tárgyalásakor.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Jelzői alárendeléskor a távolra mutató névmás után főnév áll:

Az a barátom telefonált, amelyikkel a táborban ismerkedtem meg.

Azt a barátomat hívd fel, akit a múltkor bemutatam.

Azzal a barátommal beszélgettem, akit te is ismersz.

A fenti jelzői alárendelő összetett mondatokból úgy lesz alanyi, tárgyi, társhatározói alárendelő összetett mondat, ha a mutató névmás szófajváltással átveszi az alany, a tárgy, a társhatározó szerepében álló főnév mondatrészi szerepét.

Az telefonált, amelyikkel a táborban ismerkedtem meg.

Azt hívd fel, akit a múltkor bemutatam.

Azzal beszélgettem, akit te is ismersz.

A birtokos jelzői alárendelő összetett mondatok többnyire hiányos szerkezetek, csak a kommunikációs helyzet ismeretében tudjuk használni.

Annak a piros tollát kérd el, akinek több is van.

Az értelmező jelzői alárendelő összetett mondat könnyen összetéveszthető a minőségjelzői (kijelölő jelzői) mellékmondat, főleg fordított mondatrend esetén.

Minőségjelzői alárendelő összetett mondat:

¹Amelyiket tegnap vásároltam, | ²mi azt az újságot olvasom.

Egyszerű mondatra zsugorítva: A tegnap mi vásárolt újságot olvasom.

Értelmező jelzői alárendelő összetett mondat

¹Olvasom az újságot, ezt, | ²amelyiket tegnap vásároltam.

Egyszerű mondatra zsugorítva: Olvasom az újságot, a tegnap ezt vásároltam.

A minőségjelzői alárendelő összetett mondatból könnyen levezethetjük az állítmányi alárendelő összetett mondatot.

¹mi Olyan gyerek vagy, | ²aki mindig őszinte.

Olyan vagy, | ²aki mindig őszinte.

Az első mondatban a távolra mutató névmást főnév követi, tehát jelzői alárendeléssel van dolgunk. A második mondatban az *olyan* névmás jelzői szerepből a névszói-igei állítmány névszói része lesz szófajváltással.

Az **állítmányi** és az **alanyi alárendelő összetett mondat** megkülönböztetése a munkatankönyv 31. oldalán található. A lehető legegyszerűbben igyekeztem rávilágítani a két mellékmondat közötti különbségre.

A **határozói alárendelő összetett mondatok** tanításakor ismét egy összefoglaló táblázatból indultam ki, mint a határozók esetében a 7. évfolyamon. A feladatokat nem rendeltem külön címszó alá egy-egy határozói alárendelő összetett mondatfajta esetében. Arra azonban törekedtem, hogy a könnyen összetéveszthető határozói alárendelő összetett mondatokhoz kapcsolódó feladatok egymás mellé kerüljenek. Például a mód- és állapothatározói mellékmondat megkülönböztetésére most is segítségül hívhatjuk a mondatzsugorítást.

¹áll Úgy mentem el, | ²mint kisgyermek"

(Petőfi Sándor: Szülőföldem)

Az idézet egyszerű mondatra zsugorítva így hangzik: áll Kisgyermekként mentem el. Tehát a mondat állapothatározói alárendelő összetett mondat.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Az ok- és célhatározói mellékmondat felismeréséhez ismét érdemes felidézni az ok- és célhatározóról tanultakat. A két mellékmondat elkülönítésében segít annak a beláttatása, hogy a célhatározói mellékmondatban az ige mindig felszólító módban, az okhatározói mellékmondatban mindig kijelentő módban van.

¹Felhúztad az orrod azért, | ²mert megmondtam a véleményem rólad.

A *megmondtam* kijelentő módú ige, a mondat okhatározói alárendelő összetett mondat.

¹Azért siettem hhaza, | ²hogyan megnézhessem a televízióban a délutáni filmet.

A *megnézhessem* felszólító módú ige, a mondat célhatározói alárendelő összetett mondat.

A jelzői alárendelő összetett mondatokban

27./1. Várható gondolattérkép:

28./2. Azokban az alárendelő összetett mondatokban, ahol a mellékmondatban vonatkozó névmás a kötőszó, a főmondat utalószói mindig **mutató** névmások.

A vonatkozó névmás a mutató, kérdő, határozatlan és általános névmáshoz hasonlóan **főnevet**, **melléknevet** és **számnevet** is helyettesíthet.

Megjegyzés: A tanulók a vonatkozó névmás fogalmát mondattani ismeretek közé ékelve ismerhetik meg, ahogyan azt a 6. évfolyamon a névmások tárgyalásakor jeleztem a munkatankönyvben, mivel nyelvtani ismereteik akkor még nem voltak elegendőek a fogalom megértéséhez. A vonatkozó névmások ugyanis a legtöbbször kötőszói szerepűek, az alárendelő összetett mondatok mellékmondatát kapcsolják a főmondathoz.

Ez a névmásfajta elég sok nyelvhelyességi problémát hordoz magában. Ezért található sok vele kapcsolatos nyelvhasználati feladat a munkakönyvben.

28./3. A táblázat első oszlopába írandó: Főnevet
A táblázat második oszlopába írandó: Melléknevet
A táblázat harmadik oszlopába írandó: Számnevet

28./4. Várható cím: A vonatkozó névmások használata

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

29./5.

a

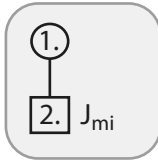
(azok)

¹Tibi, Tomi és Robi, | ²**akik** részt vettek a versenyen, | ¹beszámoltak a többieknek adróla.

¹Idén mi olyan eredményeket ért el a csapatuk, | ²**amelyeket** nehéz lesz túlszárnyalni.

¹Az edzőjük mi olyan mi dicsérő kifejezéseket használt, | ²**amilyeneket** eddig még soha.

b

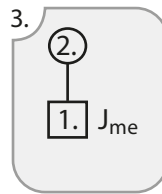
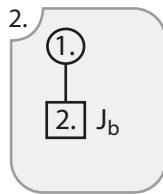
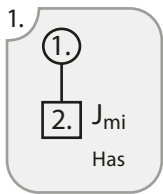

29./6.

1. ¹Vagyok mi olyan legény, | ²mint te.

2. ¹Annak a babája vagyok, | ²aki nekem páros csókot adott.

3. ¹Amennyi zöld fűszál a tarka mezőben, | ²me annyi áldás szálljon mi jó mi anyám h fejére.

29./7.

a

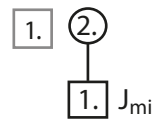
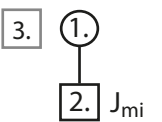
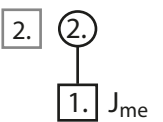
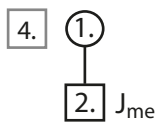
1. ¹**Amilyet** a nagymamám szokott sütni, | ²mi olyan süteményt szeretek.

2. ¹Ahány kísérletet elvégeztem, | ²me annyi dicséretet kaptam a et kémiatanáromtól.

3. ¹mi Akkora szerencse ért, | ²amekkoráról nem is álmodtam.

4. ¹me Annyí almát vettem a h piacon, | ²amennyit haza bírtam vinni.

b

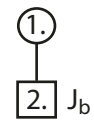
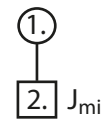
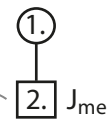
30./8.

¹József Attilának me annyi bántást kellett elviselnie, |

²amennyi már meghaladta az erejét.

¹Annak a levele érkezett meg, | ²aki régen írt nekem.

¹mi Olyan h vidékre utazzunk, | ²ahol még nem jártunk!

30./9.

1. ¹Annak a feladata kijavítani a hibát, | ²**aki** elkövette.

2. ¹Egy színdarabot láttunk a h színházban, | ²é olyat, **amelyik** nagyon tetszett.

Megjegyzés: Csak a kiemelt vonatkozó névmások a megfelelőek.

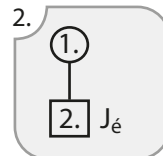
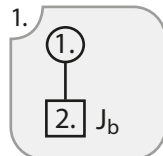
a

1. birtokos jelzőit

2. értelmező jelzőit

Megjegyzés: A válaszok nyelvileg csak toldalékos formában helyesek.

b

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- 30./10. a 1. ¹Annak a feladata kijavítani a ^{m_i}hibás szöveget, | ²aki hibázott benne.
2. ¹Egy szöveget olvastunk a ⁿkaputáblán, ^eolyat, | ²amelyikben nyelvi rémség van.
Megjegyzés: Csak a kiemelt vonatkozó névmások a megfelelőek.

- b 1. birtokos jelzőit 2. értelmező jelzőit

Megjegyzés: A válaszok nyelvileg csak toldalékos formában helyesek. A feladat megoldásához a tanulóknak elemezniük kell a mondatokat.

- c Több bérháznak egy házfelügyelője van.

- d Például: közös házfelügyelő

Megjegyzés: Más megoldás is elfogadható.

30./11. Tollbamondás vagy másolás 5.

Az ajánlott szöveg a munkatankönyv 82. oldalán található.

Az állítmányi és az alanyi alárendelő összetett mondatok

- 32./1. a
cseléd	gyermekfelvigyázó	családtag	<u>háztartási alkalmazott</u>
pesztonka	házi tanító	kisgyerek	<u>gyermekfelvigyázó</u>
kisbéres	alacsony fizetésű	<u>a béres segéde</u>	apró természetű fiú

- b Várható címek:

Egy iskolai dolgozatnak: Dolgos gyermekek régen

Egy bulvárlapban megjelenő cikknek: Munkára nevelés vagy kizsákmányolás?

Megjegyzés: Más címek is elfogadhatók.

- c Várható megoldás:

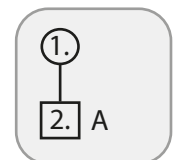
¹Az ment el ^{m_i}nagyobbacska ^{all}lány létere cselédnek, pesztonkának, |

²aki keresetre szorult.

¹Közülük az dolgozott a legtöbbet, |

²aki nagygazdához került kisbéresnek vagy bojtárnak.

Megjegyzés: A *lány léte*re névutós főnév állapotra vonatkozik. A *-nak, -nek* toldalék több mondatrész toldaléka is lehet. Ebben a tagmondatban az elmenetel célja, hogy valaki cselédnek vagy pesztonkának álljon, azaz cseléd vagy pesztonka legyen. Ennek a mondatnak a megoldásával jól fejlesztheted a tanítványaid logikus gondolkodását és az ok-okozati összefüggések felismerését.

- 32./2. Azok a tanulók ballagnak júniusban, akik nyolcadikosok. Az mondja a búcsúbeszédet, aki az iskola legjobb tanulója. Azok a diákok köszöntik virággal a ballagókat, akik hetedikesek.

- 32./3. Várható mondatok:

① Azok járnak sportolni, akik egészségesek akarnak lenni.

② A

Mint egy falat kenyér, olyan a barátom.

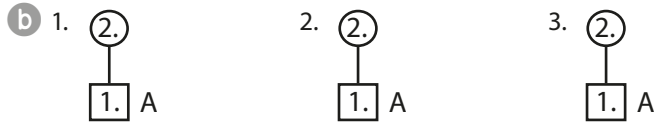
②

① Á

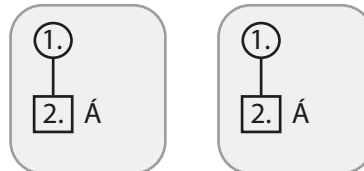
Megjegyzés: Más mondatok is alkothatók.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- 33./4. a Minden közmondásnál a(z) **második** tagmondat a főmondat.
Megjegyzés: Ami késik, nem múlik (az). Mi nem múlik?
 Aki nem dolgozik, ne is egyék (az). Ki ne egyék?
 Aki sokat markol, keveset fog (az). Ki fog keveset?

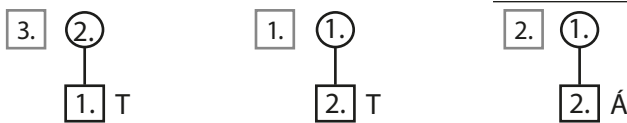
- 33./5. Gábor az, aki ma nem jött iskolába.
 Az nem jött ma iskolába, aki beteg.
Annyi az időm, hogy pihenni is tudok.
 Annyi időm van, pihenni is tudok.

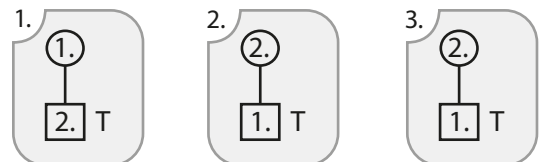
- 33./6. a aki: A főmondatban már megjelent személyre vonatkozik.
 amely: A személyeket magában foglaló gyűjtőnevekre vonatkozhat.
 amelyek: Több közül kiválaszt egy személyt vagy tárgyat, s csak arra utal.
- b A lelátókat az a szurkolótábor töltötte meg, **amelyik** él-hal a fociért.
 A bajnokságban tizenkét csapat mérkőzik egymással, **amelyek** közül négy szerepelhet nemzetközi kupákon is.
 Az a férfi, **aki** interjút ad, a szövetségi kapitány.

A tárgyi alárendelő összetett mondatok

- 34./1. (azt)
- ¹Gondtad volna, | ²hogya vadállatokban is van gyengédség?
 - ¹A hfotón olyan az oroszlánok, | ²mint az ifjú szerelmesek.
 - ¹A szám is tátva maradt, | ²akkorát csodálkoztam őket mlátva.

- 34./2. 1. ¹Azt döntsük el, | ²mit csinálunk délután!
 2. ¹Hogya órákig várok rád, | ²azt ne hidd!
 3. ¹Amekkorát csak bírtam, | ²akkorát ugrottam.

- 34./3. a (azt)
 Tudod-e, hogya honnan ered a komputer [kompjüter] szó? A mlatin mcomputare szó azt
 (hogya)
jelenti, összeválni, rovásfára felírni. Az ldegen szavak és kifejezések kézisztára azt írja, hogya
 (azt) (hogya)
 a magyar megfelelője elektronikus számítógép. Tanácsoljuk neked, te is inkább ezt a kifejezést használd.

- b Tudod-e (azt), hogya honnan ered a komputer [kompjüter] szó? Kérdő mondat.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

35./4.

Bárcsak sikerülne az, amire vágysz!
Miért gondoltad azt, hogy elfáradtam?
Azt add ide, amit a kezvedben tartasz!
Merre jártál, azt kérdeztem tőled.
Olyan az idő, hogy ne menj az utcára.
Nagyon felvidít, ami veled történt.
Ki látta, hova tettem a tollam?

a)

óhajtó
kérdő
felszólító
kijelentő
kijelentő
kijelentő
kérdő

b)

alanyi
tárgyi
tárgyi
tárgyi
állítmányi
alanyi
tárgyi

Javaslat: Az alárendelő összetett mondat fajtáját a tanulók úgy állapítsák meg, hogy csak az utalószóra koncentrálnak, azaz ne elemezzék a főmondat valamennyi mondatrészét.

35./5.

Kértem, hogy igyekezz!
Hogy várok rád, azt ne hidd!
Olyat ne mondj, hogy nem értetted!

- a) Közös megbeszélés, javítás.
- b) Mondatrendek és mondatvégi írásjelek megfigyelése.
- c) Tárgyi alárendelő összetett mondatokat.

Megjegyzés: Szükséges a válaszban a todalék.

35./6.

Személyről beszélünk:

Azokat hívták ellenőrzésre, **akik** egy hete kaptak oltást.

Pontosan meghatározott dolgokról esik szó:

Itt van a könyv, **amelyet** kértél.

Pontosan meg nem határozott dologról van szó:

Azt kaptam ajándékba, **amire** vágytam.

Több közül kiválasztott személyről vagy dologról beszélünk:

Azt válaszd, **amelyikre** a legnagyobb szükséged van!

Javaslat: Fordíts különösen nagy gondot az ellenőrzésre és megbeszélésre! Egyre zavarosabb a vonatkozó névmások használata még a felnőttek körében is.

Az idézés módjai

37./7.

„Beszélj, hogy lássalak!” – mondta Szókratész.

„Szólj – vallotta Kazinczy –, s ki vagy elmondom.”

William Nicholson megállapítása: „Vagy hallgass, vagy szavaid érjenek többet a csendnél!”

37./8.

„A haza minden előtt!” – írta Kölcsey Ferenc.

„A haza – állapítja meg Kölcsey Ferenc – minden előtt!”

Kölcsey Ferenc híres szavai: „A haza minden előtt!”

Megjegyzés: Az idéző mondatok a fent megadottaktól eltérőek is lehetnek.

38./9.

a) és b) Egyéni megoldás.

38./10.

Várható tartalmi átalakítás: Babits Mihály úgy vallott a hazája iránti szeretetéről, hogy lelke egy olyan madár, amelyik mindig visszajár a fészkébe

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

38./11. Tollbamondás vagy másolás 7.

Az ajánlott szöveg a munkatankönyv 82. oldalán található.

38./12. Várható feleletterv:

A tárgyi alárendelő összetett mondat és az idézés

1. A tárgyi mellékmondat fogalma
2. Az utalósók (azt, olyat, annyit, akkorát stb.), kötőszók (hogy, von. nm.), ábrázolás
3. Az idézés

a) egyenes (szó szerinti): – Idéző mondat: „Idézet .? !”

– „Idézet !?” – idéző mondat.

– „Idézet első szakasza – idéző mondat –(,) az idézet második szakasza.!?”

b) tartalmi: nincs idézőjel

Megjegyzés: Más szerkezetű feleletterv is lehet jó.

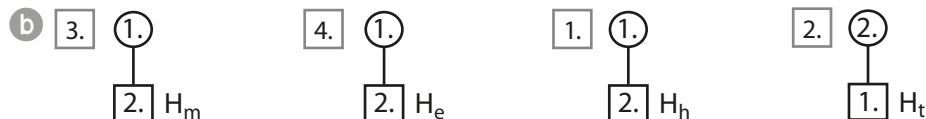
A határozói alárendelő összetett mondat

40./1. a 1. ^{1.}_m Szívesen mennél oda, | ^{2.} ahol nemszívesen látnak?

2. ^{1.} Aki figyel rád, | ^{2.} azzal beszéljess!

3. ^{1.} Úgy szedte az epret, | ^{2.} hogy guggolt.

4. ^{1.} Azzal vigasztalt, | ^{2.} hogy hamar meggyógyulok.

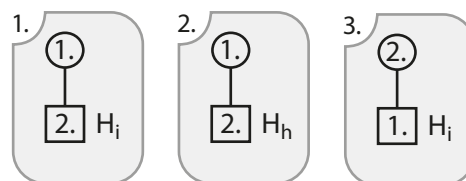
c A mondatvégi írásjelet a határozói alárendelő összetett mondatok esetében is a **főmondat mondatvégi írásjele** határozza meg.

40./2. 1. ^{1.} Addig ne indulj el, | ^{2.} ameddig nem küldök SMS-t!

2. ^{1.} Vajon hott voltál-e, | ^{2.} ahol megbeszéltük?

(akkor)

3. ^{1.} Mielőtt elindulsz, küldj egy SMS-t!

40./3. ^{1.} Azzal állt bosszút Balázs Barbara huncutságán, | ^{2.} hogy még csak el sem mosolyogta magát.

^{1.} Azzal beszélgetett Balázs a házuk előtt, | ^{2.} aki a szomszédjukban lakik.

Mindkét mondat **alárendelő összetett** mondat. Mindkettőben az **első** mondat a főmondat, az utalószó az **azzal**. Az első mondat **eszközhatározói**, a második **társhatározói** alárendelő összetett mondat.

Megjegyzés: Az első mondatban a *huncutságán* a korábbi nyelvtanok szerint képes helyhatározó, de az ilyen eseteket újabban már nem különítjük el a helyhatározóktól.

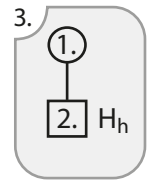
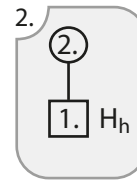
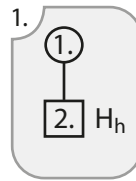
Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- 41./4. A gyengé**bb**el nem illik versenyre kelni.
Csak becsületes ember**rr**el kötök megállapodást.
Töltsd a szabadidődet a barátaid**dd**al!

- a és b ¹Nem illik _hversenyre kelni _iazzal, | ²aki gyengébb.
¹Megállapodást csak _iazzal kötök, | ²aki becsületes ember.
¹Azokkal töltsd a szabadidődet, | ²akik a barátaid.

- c **Mindhárom** mondat **társhatározói** alárendelő összetett mondat.

- 41./5. 1. Oda fogunk sétálni, ahol várromok található.
A várromokhoz fogunk sétálni.
2. Amerre a várrom van, ott ered a patak.
A várromnál ered a patak.
3. Arra megyünk haza, amerre a legrövidebb az út.
A legrövidebb úton megyünk haza.

- a 1. ¹Oda fogunk sétálni, | ²ahol várromok található.
A _hvárromokhoz fogunk sétálni.
2. ¹Amerre a várrom van, | ²ott ered a patak.
A _hvárromnál ered a patak.
3. ¹Arra megyünk haza, | ²amerre a legrövidebb az út.
A _{mi}legrövidebb _húton megyünk _hhaza.

- b és c 1. ¹_hOda fogunk sétálni, | ²ahol várromok található.
A _hvárromokhoz fogunk sétálni.
2. ¹Amerre a várrom van, | ²_hott ered a patak.
A _hvárromnál ered a patak.
3. ¹_hArra megyünk haza, | ²amerre a legrövidebb az út.
A _{mi}legrövidebb _húton megyünk _hhaza.

- 41./6. a Jean, azért vigye le az ágyamat, hogy mélyen tudjak aludni!

- b Várható viccek:

- Jean, adja ide nekem a szárítókötelet!
- Miért, uram?
- Mert ki szeretném teregetni a múltamat.

Átalakítva a poén: Jean, azért adja ide a szárítókötelet, hogy kitergegethessem a múltamat!

- Jean, legyen szíves, döntse meg egy kicsit az asztalt!
- Miért, uram?
- Dőlt betűvel szeretnék írni.

Átalakítva a poén: Jean, azért döntse meg egy kicsit az asztalt, hogy dőlt betűvel írhassek!

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

– Jean, altassa el a tehenet!

– De miért, uram?

– Aludtتهjet akarok inni!

Átalakítva a poén: Jean, azért altassa el a tehenet, hogy aludtتهjet ihassak!

– Jean, gyűjtsa fel a szomszéd grófnő házát!

– De minek, uram?

– Mert háztűznézőbe akarok menni hozzá.

Átalakítva a poén: Jean, azért gyűjtsa fel a szomszéd grófnő házát, hogy háztűznézőbe mehessek hozzá!

Javaslat: Emeljétek ki, hogy a célhatározói mellékmondatban az Á mindig felszólító módú.

42./7. Várható mondatok:

Úgy mentem el az iskolába, **hogy otthon felejtettem az ellenőrzőmet.**

Úgy mentem el az iskolába, **hogy fájt a fejem.**

Az öcsém anélkül aludt el, **hogy bárkinek szólt volna.**

Az öcsém anélkül aludt el, **hogy nyugtalan lett volna.**

42./8. Azért hívtalak fel, mert nem voltál iskolában.

Mi történt előbb: nem voltál iskolában

utána: felhívtalak

Azért nevetgélek, mivel jó kedvem van.

Mi történt előbb: jókedv

utána: nevetgélés

Amiatt jöttem el hozzád, mert nem értem a matekot.

Mi történt előbb: nem értettem a matekot

utána: eljöttem hozzád

42./9. Máté azért kapcsolta fel a villanyt, hogy jobban lásson.

Mi történt előbb: Máté felkapcsolta a villanyt

utána: jobban lát

Ági azért tanulja a verset, hogy elmondhassa az ünnepségen.

Mi történt előbb: Ági verset tanul

utána: verset fog mondani az ünnepségen

Zsófi mindent latba vet, csak hogy meggyőzze a barátnőjét.

Mi történt előbb: Zsófi mindent latba vet

utána: meggyőzi a barátnőjét

42./10. Abba az iskolába tanulok most is, ahová elsős korom óta járok.

Indoklás: Helytelen a helyhatározórag használata.

Hol? kérdésre *-ban* a megfelelő: *abban az iskolában tanulok.*

Abban az iskolában tanulok most is, ahová elsős korom óta járok.

Abban az iskolában tanulok, ahol elsős korom óta járok.

Indoklás: Helytelen a vonatkozó névmás használata: *ahol* helyett *ahová*.

Abban az iskolában tanulok, ahová elsős korom óta járok.

Abba az iskolába járok, ahol elsős korom óta tanulok.

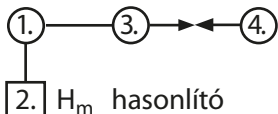
Abban az iskolában járok, ahol elsős korom óta tanulok.

Indoklás: Helytelen a helyhatározórag használata.

Hová? kérdésre *-ba* a megfelelő: *abba az iskolába járok.*

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

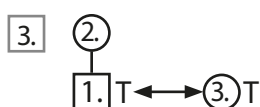
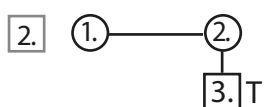
- 44./1. Az igazi szerelemmel úgy vagyunk, mint az éjféle kísértettel, mindenki beszél róla, de kevesen találkoztak vele.

a ¹Az mi igazi szerelemmel múgy vagyunk, | ²mint az éjféle kísértettel, | ³mindenki beszél róla, | ⁴de kevesen találkoztak vele.

b Szerkezeti ábrák összehasonlítása, eltérések kapcsán meggyőzés.
Javaslat: Azért célszerű a szerkezeti ábrákat külön lapra és nagy alakban elkészíteni, mert ha a csoportvezetők felmutatják, mindenki jól látja.
Megjegyzés: Az 1., a 3. és a 4. tagmondat közötti mellérendelő viszony könnyebb felismerni, ha a 2. alárendelő tagmondatot kihagyjuk a mondatból. Az igazi szerelemmel úgy vagyunk, (és) mindenki beszél róla, de kevesen találkoztak vele.

- 44./2. (de)

- ¹Most elmegyek az uszodába, | ²aztán vagy beülök egy moziba, | ³vagy hazamegyek olvasni egy jót.
- ¹Csak lassan jutottam előre a tömegben, | ²egyszer csak észrevettem, | ³valaki kiemelte a zsebemből a pénztárcámat.
(hogy) (azt)
- ¹Hibázhatok, | ²nem tagadom, | ³de te sem vagy hibátlan.

Megjegyzés: A pótoltt utalósók és kötőszók egyértelművé teszik a tagmondatok közötti viszonyt. A 3. mondat 2. és 3. tagmondata közötti viszony: *nem tagadom azt, hogy te sem vagy hibátlan.* Az ellentét az 1. és a 3. tagmondat között van: *Hibázhatok, de te sem vagy hibátlan.*

- 44./3. a A Magyar helyesírás szabályai 246. pontja a következőket írja:

Az összetett mondatok tagmondatai közé kettőspontot teszünk, ha az előző tagmondatdal egy-egy lényeges gondolatra hívjuk fel a figyelmet, vagy ha jelezni óhajtjuk, hogy a következő tagmondat fontosabb magyarázatot vagy következtetést tartalmaz: *Közös a célunk: mindig többet, egyre jobbat akarunk.*

Ha a kettősponttal lezárt közös figyelemfelhívó mondat után több külön mondat következik, mindegyiket (már az elsőt is) nagybetűvel kezdjük: *A nyelvújításnak több oka volt: Nem tudtuk a tudományokat anyanyelven művelni. Irodalmunknak új kifejezési formákra volt szüksége. Tiltakozást jelentett az elnémetesítéssel szemben.*

- b Szövegrészlet egyéni, bemutató olvasása.

- 44./4. **Tollbamondás vagy másolás 10.**

Az ajánlott szöveg a munkatankönyv 83. oldalán található.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

A témazáró felmérés előkészítése

45./1. Az összetett mondatokról tanulta ismétlése, rendszerezése gondolattérkép alapján.

45./2. A kiválasztott mondat:

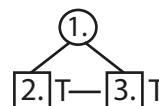
¹A tanulók az et osztályfőnököktől tudták meg, |

(azt)

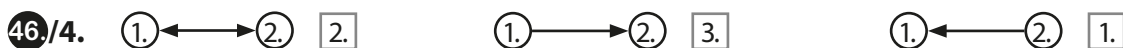
²hogya az ünnepség miatt elmarad az utolsó órájuk, |

(azt)

³és (hogya) a délutáni szakkörök sem lesznek megtartva.

45./3. Nézzétek, milyen csodálatos a táj!
Még kérdezed, hiszen világosan beszéltem

1. Indultam az aszfaltrajzversenyen, tudniillik rajz tagozatra járok.
2. Rajzolhattunk krétával, ámde porpasztellt is használhattunk.
3. Első helyezett lettem, ennél fogva átvehettem az oklevelet.

46./5.

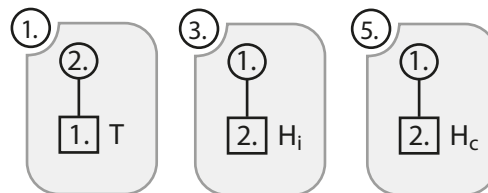
¹Ki mit főzött, | ²egye meg!

2. Nagy az öble, de vékony a dongája.

¹A kutya is fűvet eszik, | ²mikor beteg.

4. Akár az egyik öklömet harapom, akár a másikat.

¹A nyerget üti, | ²hogya a ló érezze.

46./6. Kazinczy Ferenc mondta: „Jót s jól! Ebben áll a nagy titok.”
„Jót s jól! Ebben áll a nagy titok.” – mondta Kazinczy Ferenc.
„Jót s jól! – mondta Kazinczy Ferenc – Ebben áll a nagy titok.”
Megjegyzés: Az idéző mondatok a fent megadottaktól eltérőek is lehetnek.

46./7. Ne azon járjon mindig az eszed, kezdődik-e a szünet!
Mi az, amin állandóan a fejedet töröd?
Bárcsak sikerülne minden, amire vágysz!
Kérdezd meg bátran, amire kíváncsi vagy!
Ne beszélj olyan hangosan, úgylis értek a szóból!
Te láttad a lányt, azt, aki a parton tornázott?

46./8. Arról mesélek, **ami** tegnap történt.
Azt gondolod, hogy elhiszem.
Megvettem a könyvet, **amelyet** ajánlottál.
Azzal a vonattal megyek, **amelyik** 8-kor indul a Nyugatiból.

46./9. **Tollbamondás vagy másolás 11.**
Az ajánlott szöveg a munkatankönyv 83. oldalán található.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Az összetett mondatok – témazáró felmérés

A tanulók tudásának számonkérésekor, képességeik szintjének felmérésekor alapnak tekintem, hogy a felmérésben arra legyünk kíváncsiak, mit tudnak a tanulók, nem pedig arra, hogy mit nem. A témazáró felmérés anyagát úgy állítottam össze, hogy a tanult ismereteket, gyakoroltakat tartalmazza, és legyen szinkronban *A témazáró felmérés előkészítése* leckének feladattípusaival.

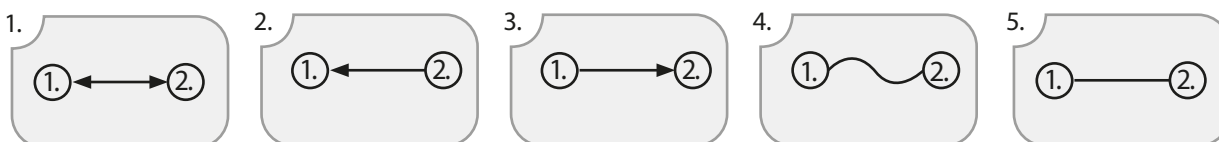
Javaslat: Bár a felmérés feladatsora között is található a helyesírási képesség mérését és értékelését szolgáló feladatok, amelyek a tanítási órán külön kiemelt, többször ismételt feladattípusok és szavak közül kerültek ki, mégis azt javaslom, hogy a tollbamondást külön értékelj.

A következőkben háromféle értékelésre teszek javaslatot a %-os határokat tartalmazó táblázatban:

Értékelési kategória	Enyhe %-os határok	Közepes %-os határok	Szigorú %-os határok
Jeles	90–100%	91–100%	93–100%
Jó	76–89%	76–90%	79–92%
Közepes	56–75%	60–75%	66–78%
Elégséges	36–55%	40–59%	51–65%
Elégtelen	0–35%	0–39%	0–50%

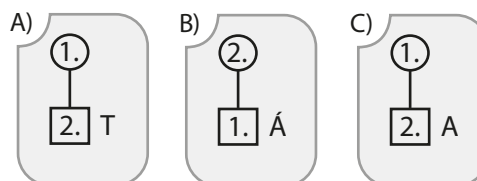
A felmérés feladatainak megoldása

1. 1. Vártam a telefonodat, te azonban nem hívtál fel.
2. Most én telefonálok, hiszen te nem hívtál fel.
3. Nem hívtál fel, így nem vettem meg a mozijegyeket.
4. Moziba megyünk, vagy inkább sétáljunk egyet?
5. Menjünk moziba, és sétáljunk is egyet!

Minden helyes szerkezeti ábra 2-2 pont, összesen: 10 pont.

2. A) ¹Irigylem azokat, ²akik mindig jókedvűek.
B) ¹Amilyen a szolga, ²olyan az ura is.
(az)
C) ¹mi Milyen kár, ²hogy nem tudtam elmenni hozzád!

Minden helyesen elemzett mondat, megfelelő ábra 4-4 pont, összesen: 12 pont.

3. Kérdezd meg, mikor kezdődik délután az edzés!
Akik nem írtak házi feladatot, csak azok oldják meg ezt a példát!
Azt kívánom, teljesüljenek a vágyaid.
Ne az járjon az eszetekben, hogy mikor csöngetnek ki az óráról!
Ki az a fiú, aki Szilvivel beszélget?

Minden helyes mondatközi és mondatvégi írásjel 2-2 pont, összesen: 10 pont.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

4. Visszahoztam a könyvet, **amelyet** kölcsönadtál nekem.
Van benned valami, **ami** nagyon tetszik nekem.
Eltört a vázám, **amelyikhez** kellemes emlékem fűződik.
Az lesz a barátom, **aki** méltó a bizalmamra.
Azt a tollat add ide, **amelyiket** az előbb is kértem!
Minden megfelelő pótlás 1-1 pont, összesen 5 pont.
5. a) Idéző mondat – idézet: Kányádi Sándor azt írta a Két nyárfa című versében: „Én sem volnék, ha nem volnál.”
b) Idézet – idéző mondat: „Én sem volnék, ha nem volnál” – írta Kányádi Sándor a Két nyárfa című versében.
c) Az idéző mondat beékelődik az idézetbe: „Én sem volnék – írta Kányádi Sándor a Két nyárfa című versében – ha nem volnál.”
Minden vastag és aláhúzott írásjel vagy írásjelek 1-1 pont, összesen 10 pont.
6. Azok a szabályok változtak meg, **amelyik**ek a szünetekre vonatkoztak. amelyek
Tényleg komolyan gondoltad **azt**at, hogy nem jössz el kirándulni? azt
Elköltözött a szomszédból az a család, **aki** évek óta mellettünk lakott. amelyik
Annyiak jöttek el a koncertre, mint még soha. annyian
Abba a moziba voltunk, ahol a legújabb filmeket vetítik. Abban a moziban
Minden aláhúzás és megfelelő javítás 0,5-0,5 pont, összesen 5 pont.
7. A) Annak őrzöm a képét, akit régen szerettem.
B) Olyan feladatot kell megoldanod, amelyet a többi osztálytársad már megoldott.
C) Felvettem a ruházat, amelyet a nagymamám vett.
D) Annyi virágot kaptam, hogy alig fért a kezembe.
- A) birtokos jelző B) minőségjelző
C) értelmező jelzős D) mennyiségjelző

Minden jól szerkesztett mondat és helyes megnevezés 1-1 pont, összesen 8 pont.

A felmérés értékelése

Enyhe ponthatárok:	Közepes ponthatárok:	Szigorú ponthatárok:	Értékelési kategória:
54–60	55–60	56–60	jeles, 5
46–53	46–54	47–55	jó, 4
34–45	36–45	40–46	közepes, 3
22–33	24–35	31–39	elégséges, 2
0–21	0–23	0–30	elégtelen, 1

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Tollbamondásra javasolt szöveg

Az emberek **általában azt** hiszik, hogy szépen, „**művészi**en” írni azt jelenti, hogy **egyszerű** gondolatait is az ember fölcifrázva, bonyolultan **adja** elő. Ennek **éppen** az **ellenkezője** igaz. Szépen az ír és beszél, akinek sikerül még a bonyolult gondolatait is **egyszerűen** és világosan **előadni**. A művészet pedig ott **kezdődik**, ahol az ember az **ilyen előadással** még élvezetet is szerez **hallgatóinak**.

A magyar nyelv természeténél fogva az **egyszerűséget** és a **világosságot kívánja**. ...

Ebből következik, hogy a jó magyar írás és beszéd **tanítását voltaképpen a helyes** gondolkodás **tanításával** kell kezdeni. Ki gondolkodik **helyesen**? Aki az igazat keresi. Az írás és beszéd **módja** mindenkit leleplez. Jól beszélni és írni **magyarul**, ez tehát igazából: jellemkérdés.

(Illyés Gyula)

Megjegyzés: Az értékeléskor a kiemelt szavak helyes leírását vedd figyelembe! Akár pontozni is lehet: minden helyesen leírt kiemelt szó 2-2 pontot ér. Így az elérhető maximális pontszám 50 pont. Annak a tanulónak, akinek az a hibája, hogy a mondatkezdő nagybetű helyett a kisbetűt használt, vagy helytelen a mondatvégi írásjelet, nem javaslok ötöst akkor sem, ha a kiemelt szavak írásában csak 1-2 hibát vétett.

A tollbamondás értékelése

Értékelési kategória	Enyhe %-os határok	Közepes %-os határok	Szigorú %-os határok
Jeles	90–100%	91–100%	93–100%
Jó	76–89%	76–90%	79–92%
Közepes	56–75%	60–75%	66–78%
Elégséges	36–55%	40–59%	51–65%
Elégtelen	0–35%	0–39%	0–50%

Enyhe %-os határok	Közepes %-os határok	Szigorú %-os határok	Értékelési kategória
45–50	46–50	47–50	jeles, 5
38–44	38–45	40–46	jó, 4
28–37	30–37	33–39	közepes, 3
18–27	20–29	26–32	elégséges, 2
0–17	0–19	0–25	elégtelen, 1

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

A szóalkotási módok

A szóképzés

A szóképzés nem ismeretlen fogalom a nyolcadikosok számára. A képző fogalmát már 5. évfolyamon megismerték a másik két toldalékfajttal, a jellel és a raggal együtt. A 6. évfolyamon pedig a szófajokhoz kapcsolódva alkalmazhatták és gyakorolhatták az igeképzők és névszóképzők használatát, valamint az igeelvek képzőit. A 8. évfolyamon a szóalkotási módok között változatos feladatokon gyakorolhatják az alapszavakból a képzett szavak alkotását.

- 48./1. szám|ít|gat|ás|o|k: szt + k + k + k + kh + j
kép|telen|ség|ről: szt + k + k + r
level|e|z|get|és|ét: szt + kh + k + k + k + j + r
nyolc|a|dik|o|s|o|k|a|t: szt + kh + k + kh + k + kh + j + kh + r
leg|jered|mény|e|s|e|bb: j + szt + k + kh + k + kh + j
tan|ul|mány|ai|k|ra: szt + k + k + j + j + r

Javaslat: A szóelemeket érdemes rövidített formában használni a feladatok megoldásakor időtakarékoság végett.

A munkatankönyveimben a kötőhangzóelméletet követem, más nyelvtanok az előhagzó- vagy a tövéghangzó használatát szorgalmazzák. Az ezzel kapcsolatos álláspontomat az 5. évfolyamos kézikönyvben fejtettem ki.

48./2.

				1.	Ő	S				
				2.	S	Z	Ó	T	Ő	
				3.	S	Z	Ó	T	Á	R
4.	M	E	L	L	É	K	N	É	V	I
				5.	F	Ő	N	É	V	I
				6.	K	É	P	Z	É	S
				7.	S	Z	E	R	Ú	
				8.	M	É	H	É	S	Z
				9.	S					

Megfejtés: SZÓKÉPZÉS

- 48./3. A szóképzés legfontosabb lehetőségeit és a leggyakoribb képzőket tartalmazó táblázat önálló tanulmányozása.

- 50./4. Várható mondatok:
Nagy csalódást okoz számomra a négyes felmérés.
Samu mindig mást okol a hibájáért.
Hanna szemezget a szőlőszemek között.
Irodalomórán József Attila versei között szemelgettünk.

Megjegyzés: Más példamondatok is elfogadhatók. A lényeg az, hogy a megadott szavak a jelentésüknek megfelelően szerepeljenek a mondatokban.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- 50./5.** Az *-ít* végű igéket mindig hosszú *í*-vel írjuk.
A kételemű kötőjellel írt földrajzi nevek *-i* képzős alakjában mind a két elemet kisbetűvel kell írni abban az esetben, ha az előtag nem tulajdonnév.
A kételemű kötőjellel írt földrajzi nevek *-i* képzős alakjában megtartjuk az előtag nagybetűjét, ha az tulajdonnév.

Megjegyzés: A szabályokat a tanulónak saját szavaival kell megfogalmaznia.

H. 34. Mindig hosszú a magánhangzó az alábbi szóelemekben:

– az *-ít*, a *-dít* és a *-sít* képzőben, például: *épít, építmény, tanít, tanító; buzdít, buzdítás, mozdít, mozdítva; állandósít, állandósítani;*

H. 175. Ha egy földrajzi név egy földrajzi köznévből és egy eléje járuló (egyelemű vagy egybeírt többelemű) közsőből vagy tulajdonnévből áll, a nagybetűvel kezdett előtaghoz kötőjellel kapcsoljuk a kisbetűvel kezdett utótagot. – Az *-i* (*-beli*) képzős származékokban a kötőjelet meghagyjuk. Ha az alapforma előtagja tulajdonnév, ennek nagy kezdőbetűjét megtartjuk, egyébként az alakulatot kisbetűvel kezdjük.

a) Közsői előtaggal:

Alapforma	<i>-i</i> képzős forma
Holt-Tisza	holt-tiszai [...]

b) Tulajdonnévi előtaggal:

Alapforma	<i>-i</i> képzős forma
János-dűlő	János-dűlői
Csepel-sziget	Csepel-szigeti [...]

- 50./6.** Várható képzett szó: levelezgetés

- 50./7.** **a)** Nem, nem... Az nem lehet. Az csak nem történik meg velem. Mindenesetre jó lesz sietni. Az első emeleten csend... Hallgatnak a falak és lépteim konganak.

Nincs kétség benne. A szörnyű, az elképzelhetetlen megtörtént. Itt már becsengettek. Most még csak egy lehetőségem van: talán még nem jött be Fröhlich. Az üres folyosókon lábujjhegyen lopózom az osztály ajtaja elé.

Fülemet óvatosan tapasztom a kulcslyukra. A lemondás keserű vonása görbíti le ajkam. Odabentről egyhangú csönd beszél mindennél érthetőbben.

Szerző: Karinthy Frigyes

A mű címe: Tanár úr kérem

Megjegyzés: A szöveg egyes szavairól nehezebb eldönteni, hogy egyszerű vagy összetett-e. Ezeket ellenőrzéskor érdemes megbeszélhetek, például: emelet = emel + *et*, lopózik = lop + *ó* + *z* (ik), tapaszt = tapaszt + *t*, keserű = keser (kellemetlen íz) + *ű*, egyhangú = egyhang + *ú*.

Az egyhangú szónál jól felismerhető az *-ű* képző. Az egyhang jelentéssűrítő összetétel.

<https://helyesiras.mta.hu/helyesiras/default/kulegy#>

- b)** sietni, emeleten, lépteim, kétség, szörnyű, elképzelhetetlen, lehetőségem, folyosókon, óvatosan, tapasztom, lemondás, keserű, vonása, görbíti, egyhangú, érthetőbben

c) ige + igenévképző = főnévi igenév	sietni
névszó + névszóképző = névszó (melléknév)	szörnyű
névszó + igeképző = ige	görbíti
ige + névszóképző = névszó (főnév)	elmondás, vonása

- d)** el|kép|z|e||het|e|t|len: ik + szt +k +kh +k + k +kh +k

- e)** Nem tiszteli azt, akit megvárakoztat. Mindenkinek drága az ideje, a hosszú várakoztatással pazarolja mások idejét.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

51./8. kérelem, kerek, kérek, kereskedő, kérés, kereskedelem, kérelmező, kereskedik, kerék, kérvény

kérelem, kérelmező, kérés, kereskedelem, kereskedik, kereskedő, kérvény

51./9. számolgattam: C) kisebbeket: D)
számítgatásokhoz: A) képtelenségekről: B)

51./10.	IGAZ	HAMIS
A szóképzés nyelvünk újkori sajátossága.	☐	☒
Ha az alapszóhoz képző járul, képzett szó jön létre.	☒	☐
Képző ragot is követhet a szóban.	☐	☒
A képző mindig megváltoztatja az alapszó szófaját.	☐	☒

A szóképzés a nyelvünk régi sajátossága.
A rag lezárja a szóalakot, ezért képző már nem követhet ragot.
A képző nem mindig változtatja meg az alapszó szófaját.

51./11. látvány, hallgat, fotóz, eredmény, szépség, nézhet, eszű, írás

51./12. **Tollbamondás vagy másolás 12.**
Az ajánlott szöveg a munkatankönyv 83. oldalán található.

Az új szemléletű szóösszetétel-típusok

A munkatankönyvben megtartottam a hagyományos rendezési elvet, de szakítottam a korábban használatos *Ritkább szóalkotási módok* elnevezéssel. Ennek okáról a tankönyv nyelvészeti lektora, dr. Balázs Géza így írt a recenziójában:

„[...] gondolattérkép készült a szóalkotási módokról – szerencsére nem utánozva a nyelvtankönyvek ismétlődő hibáját, hogy a szóalkotás harmadik nagy csoportját »ritkának« nevezik. Ebben a tankönyvben úgy szerepel: Egyéb szóalkotási módok. Mert ma már egyáltalán nem ritka a szóelvonás, a szövegyülés, a szórövidülés, a mozaikszó-alkotás... Egyes nyelvi rétegekben a szórövidülésre akár azt is mondhatnánk: nagyon gyakori. Sőt: túlzottan gyakori!”

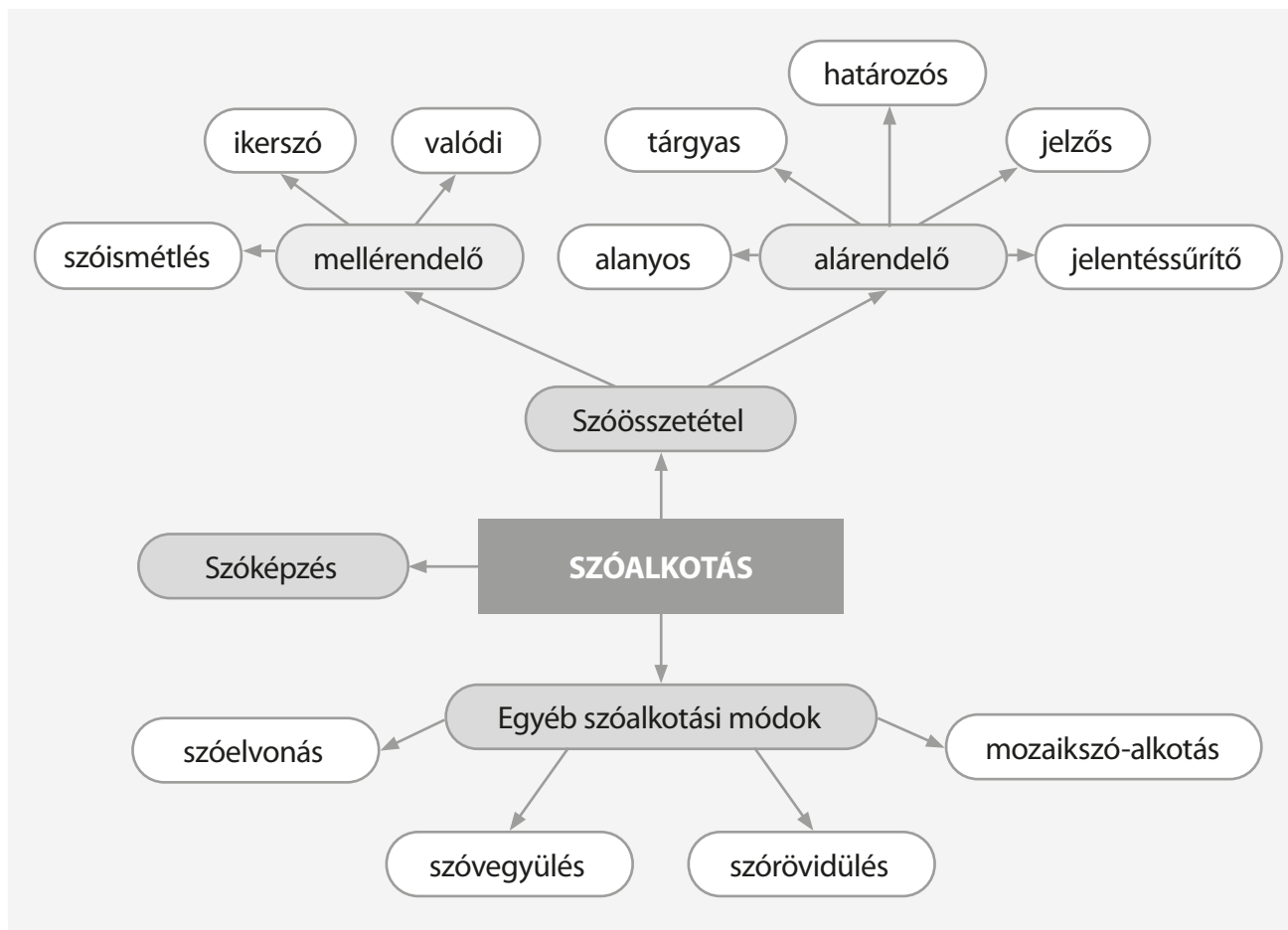
A szóösszetételek tanításakor mindenképpen figyelembe kell venni a 2015. szeptember 1-jétől hatályos új helyesírási szabályzatot, hiszen az egyik legnagyobb változás a különírás és egybeírás terén történt.

A helyesírási szabályzat *A különírás és az egybeírás* fejezet elején az összetétel keletkezésének forrásait sorolja fel, és a továbbiakban ezt a rendező elvet alkalmazza.

„Az összetételek keletkezésének (azaz az egybeírásuknak) többféle forrása lehet:

1. a tagok együttes jelentésének megváltozása (*nyitvatartás* 'üzemidő');
2. a tagok egymás közti viszonyának alaki jelöletlensége (állattenyésztő ← állatot tenyésztő, állatok tenyésztésével foglalkozó);
3. az íráshagyomány: (*bérbeadás; elmegy*). Az összetett szavak egységét kötőjel nélküli egybeírással vagy kötőjeles kapcsolással fejezzük ki.” [AkH.¹² 94. szabálypont]

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Az alábbiakban az összetétel keletkezésének forrásainak megfelelően gyűjtöttem össze a szabálpontokat:

A jelentésváltozás mint az egybeírás formája: 95.

A szóismétlések írása: 96., 97., 98., 99. 100.

A valódi mellérendelő összetételek írása: 101., 102.

Az ikerszók írása: 103., 104.

Az alárendelő szókapcsolatok és szóösszetételek írása: 105., 106.

A jelentésváltozás miatt egybeírt szóösszetételek egyéb fajtái: 107., 108.

Az alaki jelöletlenség mint az egybeírás formája 109., 110., 111., 112., 113.

Az íráshagyomány mint a különírás és az egybeírás forrása 114.

A rendszert alkotó íráshagyomány

Az alkotótagok szerkezete mint meghatározó tényező: 115., 116., 117., 118., 119.

Az igekötős kapcsolatok írása: 120.

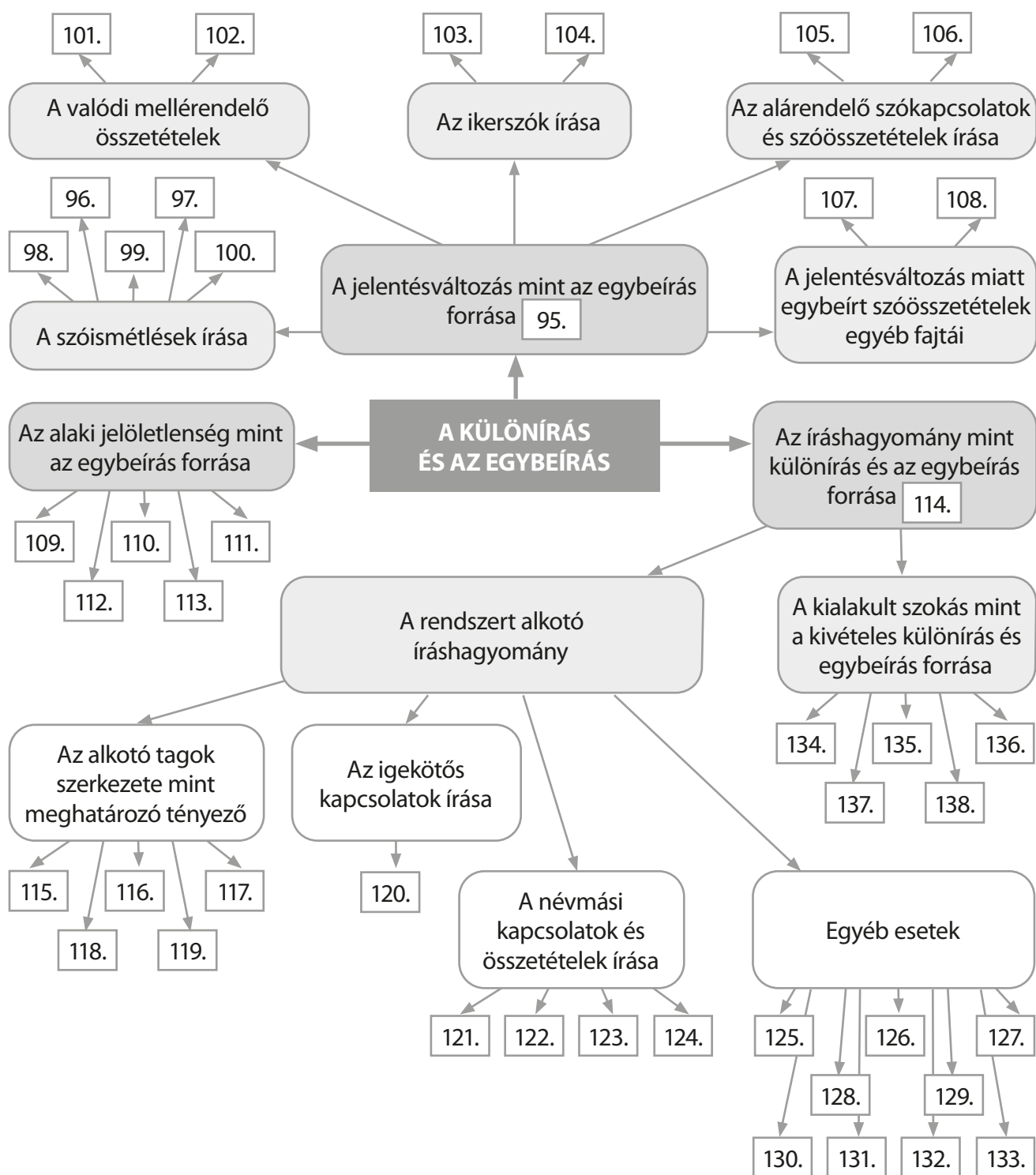
A névmási szókapcsolatok és összetételek írása: 121., 122., 123., 124.

Egyéb esetek: 125., 126., 127., 128., 129., 130., 131., 132., 133.

A kialakult szokás mint a kivételes különírás és egybeírás forrása: 134., 135., 136., 137., 138.

A két rendezőelv összefésüléséhez kívánok segítséget nyújtani számodra a következő gondolat-térképpel:

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

53./1.

Az összetett szavak szóösszetétel útján keletkeznek.

IGAZ HAMIS

A többszörösen összetett szavaknak csak az előtagja lehet összetett szó

Az alárendelő összetett szavakban az utótag bővítménye az előtagnak.

Alárendelő szóösszetételben az előtag valamilyen bővítménye az utótagnak.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- 54./2. matematikatanítás, kosárlabda-mérkőzés, igazgatóhelyettes, előadóművész, szövegkiegészítés, divatlap-szerkesztőségi, adat-visszakeresés, biotechnológia-ipar
- 54./3. Egy Közép-Afrikában élő tizenéves maszáj fiú régen egy oroszlán elejtésével bizonyította, hogy férfivá érett. Manapság hollófeketébe öltözve hófehér mintával az arcán néhány társával kell hónapokig önmagát ellátva életben maradnia, hogy férfivá avassák.
- 54./4. **Tollbamondás vagy másolás 13.**
Az ajánlott szöveg a munkatankönyv 83. oldalán található.

A mellérendelő szóösszetételek és helyesírásuk

- 55./1. A) alig-alig 1. mindig más és más E) egy-egy 5. nagyon sok
B) ki-ki 2. ritkán F) már-már 6. nehezen
C) más-más 3. nagyon messze G) messze-messze 7. mindenki
D) néha-néha 4. néhány H) sok-sok 8. szinte
- A) 6. B) 7. C) 1. D) 2. E) 4. F) 8. G) 3. H) 5.

- 55./2. Kínzottja sok-sok méla vágnak,
(A Hortobágy poétája)
- Csaló tánc ez véges-végig:
(Utálatos, szerelmes nációm)
- Körös-körül kavarognak
Béna árnyak, rongyos árnyak
(Sípja régi babonának)
- Most minden-minden imává vált,
Most minden egy husáng,
(Hiszek hitetlenül Istenben)

Mind a négy mellérendelő szóösszetétel **szóismétlés**.

- 56./3. Az ikerszó egybeírandó, ha **csak a végén toldalékolható**.
Az ikerszó kötőjellel írandó, ha **mindkét tagja toldalékolható vagy eleve toldalékos**.

- 56./4. Várható feleletterv:

Mellérendelő összetételek és helyesírásuk

- A mellérendelő szóösszetétel fogalma
- Csoportosításuk → alap a létrejöttük módja, hí kötőjellel vagy egybe
 - szóismétlés: – az ismételt szó közé kötőjel(kj), kiv.: azaz, nana, nini stb.
– a módosult ismétlések közé kj, kiv.: uaz szótó kül. toldalék, házról házra
 - ikerítés: – ikerszó
} mindkét tag toldalékolható kj irul-, pirul, irult-pirult
– álikerszó csak a 2. szó -||- egybe lim-lom, limlomot
 - valódi mellérendelés: – mindkét tag toldalékolható kj süt-főz, sütnék, főznek
– mindkét tag azonos toldalékkal kj kézzel-lábbal
– csak a 2. szó -||- egybe árvíz, árvizet

Helyesírásuk: – összetett szó mindig egybe

– többszörösen összetett szó → 6 szótagig egybe

→ 6 szótag fölött kötőjellel

a szótagszámlálás szempontjai

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

57./5. ámul-bámul, ság-búg, izeg-mozog, körös-körül, unos-untalan, hébe-hóba, irul-pirul, sülvé-főve

57./6. ákombákomokat
égre-földre
tereferélnek
búbájosak

a) Ha mind a két tagjuk toldalékolható vagy már eleve toldalékolt.

b) **H. 101.** A valódi mellérendelő összetételek írásmódja elsősorban attól függ, hogy mennyire szoros a kapcsolat az alkotóelemek között.

a) A csak alkalmilag egymás mellé kerülő egynemű (halmozott) mondatrészeket vesszővel választjuk el egymástól: *apja, anyja* (eljött); *fűrészelt, gyalult* (egész nap); *tejet, vaját, kenyeret* (vásárolt); stb.

b) Ha az egymásnak mellérendelt tagok együttese mást jelent, mint külön-külön, de mind a két tag felveszi a toldalékokat, akkor az összetétel laza, ezért elemeit kötőjellel kapcsoljuk össze: *süt-főz, sütnék-főznek, süttött-főzött, sütni-főzni, sütés-főzés; ég-föld, eget-földet; ide-oda, idébb-odább*; stb.

Kötőjellel kapcsoljuk egymáshoz az egyformán toldalékolt szavakból álló mellérendelő összetételek tagjait akkor is, ha toldalék nélküli formájuk nem él összetételként, például: *apraja-nagyja, apraját-nagyját, keze-lába, kézzel-lábbal, oktató-nevelő, orrán-száján, testi-lelki* (de nincs: *apró-nagy, kéz-láb* stb. összetétel).

Két, azonos szerepű toldalékkal ellátott szó alkalmi egységét kötőjeles összefűzésükkel érzékeltetjük: *kínos-fájdalmas* (búcsú), *gazdasági-társadalmi* (változások), *nyelvi-stilisztikai* (elemzés), *kérő-esdeklő* (szavakkal), *sírva-nevetve* (ölelte át) stb.

Ezzel a lehetőséggel azonban ne éljünk vissza: nem rokon vagy ellentétes értelmű tagokat, illetőleg kettőnél több szót ne írjunk vessző vagy kötőszó helyett kötőjelesen: *nyelvtani, stilisztikai és helyesírási* (gyakorlatok), nem: *nyelvtani-stilisztikai-helyesírási* (gyakorlatok); stb.

c) A már teljesen összeforrott, ezért csak második tagjukon toldalékolt mellérendelő összetett szavakat egybeírjuk, például: *rúgkapál, rúgkapálnak, rúgkapáló; búbánat, búbánata, búbánatos; hadsereg, hadseregben; hányaveti, hányavetiek.*

57./7.

ímmel-ámmal
maholnap
adásvétel
testi-lelki
ámul-bámul

Fajta

ikerszó
valódi mellérendelő összetett szó
valódi mellérendelő összetett szó
valódi mellérendelő összetett szó
álikerszó

Szófaj

határozószó
határozószó
főnév
melléknév
ige

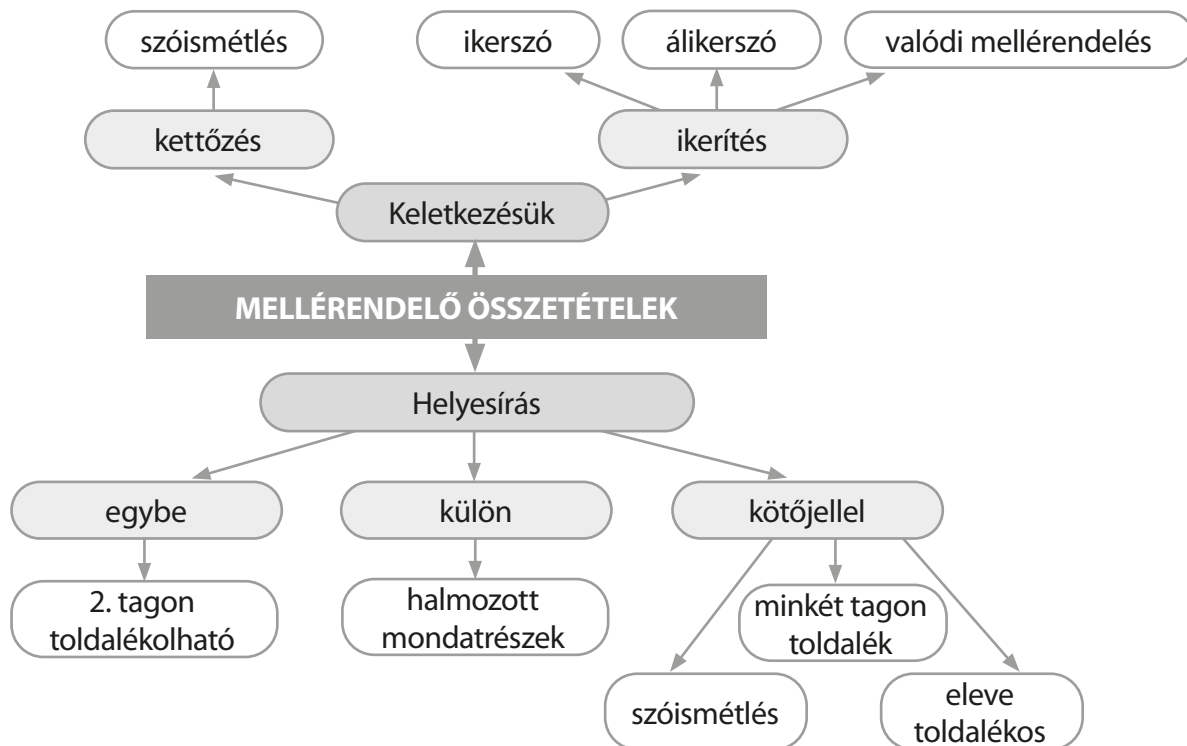
a) A mellérendelő összetett szavakat vagy **egybe**, vagy **kötőjellel** írjuk. Mindig kötőjellel írjuk, ha **mindkét tagja toldalékolható**.

b) Várható mondatok:
Ímmel-ámmal ettem a tökfőzeléket.
Maholnap 14 éves leszek

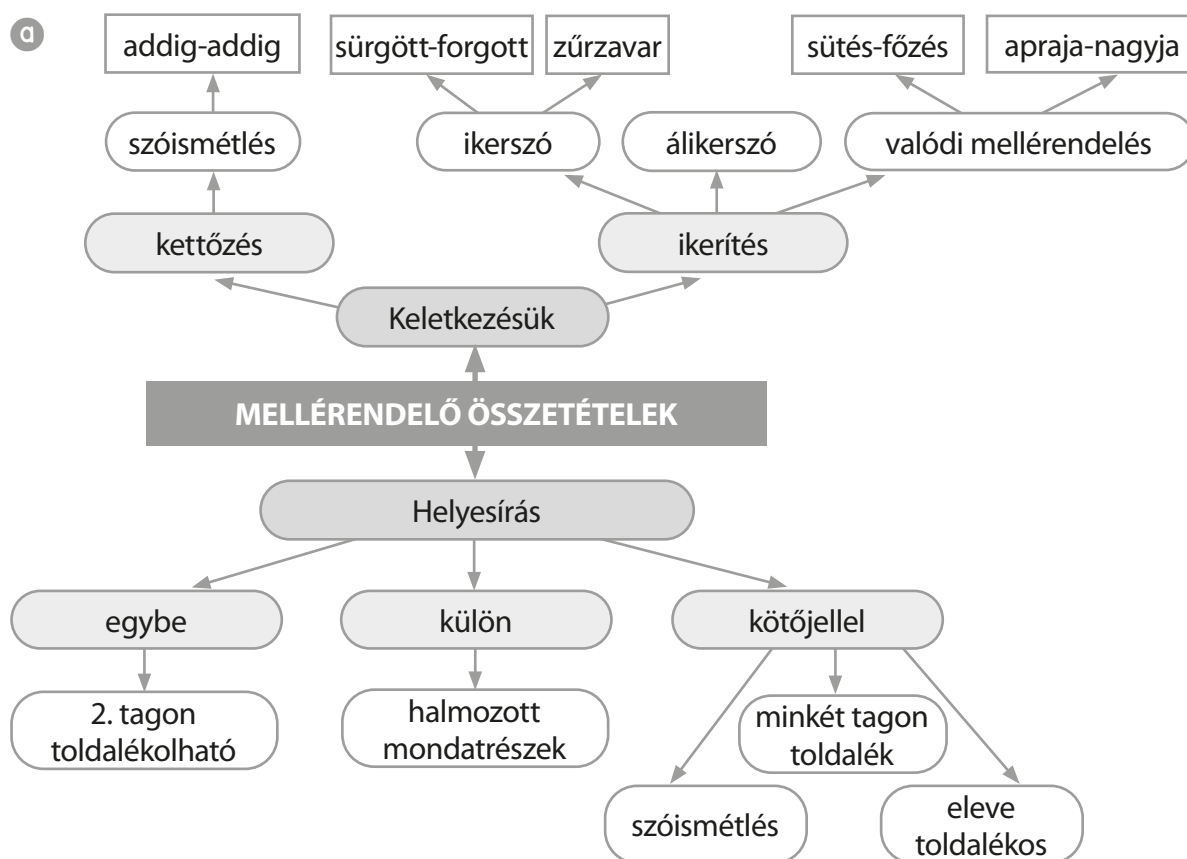
57./8. ágas-bogas, fel-felzúg, ki-be járkál, perpatvar, egyre-másra, hókuszpókusz, szőrén-szálán, kezes-lábas

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

58./9.

58./10. a

b) sütés-főzés: főnév, apraja-nagyja: főnév, sürgött-forgott: ige, addig-addig: határozószó, zűrzavar: főnév

c) sír: itatja az egereket; sír, mint a záporosó

Megjegyzés: Sír-rí, mint a hetes malac. Sír, mint szalonna a tűzőn. Sír, mint a zálogos tehén.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

58./11. Szóismétlések: nana, néha-néha, egyszer-egyszer, hehe
lkerszók: hébe-hóba, csecsebecse, piff-puff, hercehurca

58./12. fidres-fodros, búbánatos, testi-lelki, csih-puhi, ugribugri, rúgkapál, ide-oda

58./13. Anna	Hanna	Panna
egszersmind	egyszer-smind	egszers-mind
más-más	más-más	más-más
márólholnapra	máról holnapra	máról-holnapra
maholnap	ma-holnap	ma-holnap
örökkönörökké	örökkön örökké	örökkön-örökké
köröskörül	körös-körül	körös-körül
napról-napra	napról napra	napról napra
unosuntalan	unos-untalan	unos-untalan

Megjegyzés: Anna 3, Hanna 5, Panna 4 szót írt le hibátlanul
A karikázás helyett ne fogadd el az aláhúzást vagy a keretezést!

58./14. **Tollbamondás vagy másolás 14.**

Az ajánlott szöveg a munkatankönyv 83. oldalán található.

Az alárendelő szóösszetételek és helyesírásuk

59./1. jót-áll, há-tas-ló, gát-őr, kis-asz-szony, menny-bolt, nap-le-men-te, ba-rát-nő, kéz-tör-lő, jó-kí-ván-ság

59./2. számítógép, anyakönyvvezető, holdfényes

59./3. drágakő, napfénykép, szélviharlámpa, elefántcsonthéj, szemfogkrém, hegygerincvelő, szünidőjárás, svédasztalfiók

a csonthéj, drágakő, elefántcsont, fénykép, kő, napfény, szélvihar, viharlámpa

b Várható feladványok: hegyhátúszás, békalencsefőzelék, toronyházmaster, szőlőszempilla

60./4. Kukoricából készített kenyér = kukoricakenyér

Villannyal történő világítás = villanyvilágítás

Emlékül szolgáló könyv = emlékkönyv

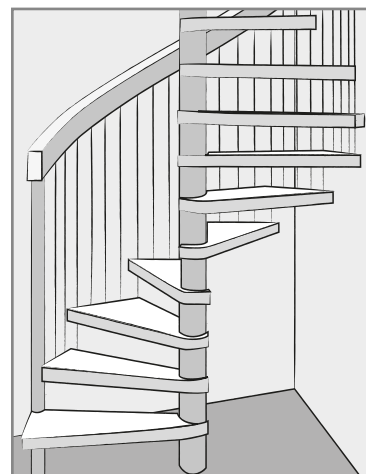
Sarkon álló ház = sarokház

Vámmal kapcsolatos vizsgálat = vámvizsgálat

Hóhoz hasonlóan fehér = hófehér

Vízzel használható festék = vízfesték

A csiga házához hasonló lépcső = csigalépcső

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

61./5.	Kérdés	Milyen összetétel?
madárlátta	Mi látta?	alanyos
nagyothalló	Mit halló?	tárgyas
ágrólszakadt	Miről szakadt?	határozós
ezeremester	Mennyi mester?	jelzős
vizespohár	Milyen pohár?	jelzős
tagbaszakadt	Mibe szakadt?	határozós
vásárfia	Minek a fia?	jelzős

Megjegyzés: Nem szükséges a határozók és jelzők fajtáját pontosabban megjelölni.

61./6. a) Egy **napsütötte** reggelen az **ágrólszakadt** **szegénylegény** elindult szerencsét próbálni. Fejébe nyomta az **idejétmúlt** és **molyrágta** kalapját, vállára kanyarította köpönyegét, kezébe vette **szúette** botját. Hamarosan nagy vihar kerekedett. Behúzó-dott egy **szélvédett** hasadékba, és várta az **égzengés** elmúlását. Egyszer csak egy **öregember** bukkant fel. **Galambósz** hajáról csorgott az **esővíz**. A legény **fennszóval** köszöntötte.

- b)** Alanyos összetétel: napsütötte, molyrágta, szúette
Tárgyas összetétel: idejétmúlt
Határozós összetétel: ágrólszakadt
Jelzős összetétel: szegénylegény, égzengés, öregember, fennszóval
Jelentéssűrítő összetétel: szélvédett, galambósz, esővíz

61./7.	Az összetett szó	Az összetétel fajtája	Az összetett szó jelentése
semmittevő	tagbaszakadt	tárgyas	dologtalan
napraforgó	sem mire kellő	határozói	nagydarab, természetes
istennyila	helytáll	határozói	növény
		határozói	lusta
		jelzői	villám
		tárgyas	kitart, elvisel

Megjegyzés: Nem szükséges a határozók és jelzők fajtáját pontosabban megjelölni.

62./8. Várható ismertetés:
A szabályok ezekre vonatkoznak:
– az anyagnévi jelzős kapcsolatokra, pl. *aranylánc*,
– minden tőszámnévi előtagú, képzővel ellátott utótagú kapcsolatokra, pl. *kétméteres*,
– az -ó, -ő képzős igenévi előtagúakra bizonyos esetekben igaz, pl. *partvédő*.

A két egyszerű szóból álló összetett szavakat egybeírjuk, pl. *aranylánc*.

Többszörösen összetett szavak

– összetett szó + egyszerű szó → különírás (*fehéRARANY lánc, partVÉDŐ gát, tizenöt méTERES*);

– egyszerű szó + összetett szó → különírás (*ARANY nyakLÁNC, védő homokGÁT, öt négyzetMÉTERES*);

– összetett szó + összetett szó → különírás (*fehéRARANY nyakLÁNC, partVÉDŐ homokGÁT, tizenöt négyzetMÉTERES*).

62./9. acél mérőszalag, vasbeton gerenda, műanyag padlóburkolat, hétfejű, sokezres, többrészes, egyszótagos, ötvenegy-négyzetméteres, huszonnégy-tagú, tizenöt-másodpercnyi

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

62./10. Budapest-térkép, Kossuth-díj, Ady-vers, Poirot-eszű, Ázsia-felfedező, Munkácsy-festmény

63./11. Várható összetett szavak: sokféle, hímnemű, nagyszerű, ésszerű, tölgyféle, Babits-féle, kétféle, Miskolcszerű, viaszszerű

Megjegyzés: A *-féle*, *-fajta*, *-szerű* olyan képzőszerű utótagok, amelyek önálló jelentésben már nem léteznek. Nyelvtani szempontból ugyan utótagoknak tekintjük őket, de önálló jelentésük hiánya miatt a képzőkhöz teszik hasonlatossá őket.

A **helyesírási szabályzat 11.** kiadása erről így foglal állást: [Kiemelések tőlem.]

141. A *-fajta*, *-féle*, *-nemű*, *-rét*, *-rétű* és *-szerű* **képzőszerű utótagot** a közzszókkal egybeírjuk: *másfajta*, *többféle*, *egynemű*, *negyedrét*, *sokrétű*, *ésszerű* stb. – A tulajdonnevekhez a *-féle* és a *-szerű* szóelemeket kötőjellel kapcsoljuk: *Eötvös-féle*, *Petőfi-szerű*; *Jedlik Ányos-féle*; stb. (Vö. 171.)

Felsorolásban az elmaradó közös, csak az utolsó taghoz hozzáfűzött képzőszerű utótagra kötőjellel utalunk: *bükk-*, *mogyoró- és nyírfafélék*; *Tömörkény- és Gárdonyi-szerű*; stb. [Vö. 262. c)]

A **helyesírási szabályzat 12.** kiadása ezt írja:

132. A *-fajta*, *-féle*, *-nemű*, *-rét*, *-rétű*, *-szerű* stb. utótagot a közzszókkal egybeírjuk, például: *másfajta*, *tízféle* (de: *10-féle*), *többféle*, *egynemű*, *negyedrét*, *sokrétű*, *gipszszerű*, *nagyszerű*. Felsorolásban kötőjellel utalunk az elmaradó közös, csak az utolsó taghoz hozzáfűzött utótagra, például: *bükk-*, *mogyoró- és nyírfafélék* [vö. 263. c)].

133. A tulajdonnevekhez a *-fajta*, *-féle*, *-forma* és a *-szerű* utótagokat kötőjellel kapcsoljuk, például: *Illyés-fajta* (ellenállás), *Eötvös-féle*, *Kossuth-forma* (egyéniség), *Győr-forma* (város), *Petőfi-szerű*; *OTP-szerű*; *Jedlik Ányos-féle*, *Madách Színház-féle*; *Tömörkény- és Gárdonyi-szerű* [vö. 169].

Feltétlenül szólni kell a 11. kiadáshoz képest az alábbi szabályváltozásról:

Az *ész* szótóhoz járuló *-szerű* képzőszerű utótagot 2015. szeptember 1-jéig *ésszerű* alakban írtuk, ezt követően már az *ésszerű* írásmód a helyes, mivel a 12. kiadás egyértelműen **utótagnak** veszi, nem pedig képzőszerű utótagnak, mint ahogyan azt a 11. kiadás írta.

63./12. sakk-könyv dzsesszzenekar sarkkör
tisztárs rossz-szívűség futball-labda
vadásszerencse balett-táncos dzsessz-szerű

Megjegyzés: A „dzsesszszerű” melléknevet a szóösszetételi határon egymás mellé kerülő három azonos mássalhangzó miatt kötőjellel elválasztva írjuk az alábbi szabály alapján:

Az olyan összetett szavakat, illetőleg tulajdonnévi szóalakokat, amelyekben a tagok, illetőleg a szóelemek határan három azonos, mássalhangzót jelölő betű kerül egymás mellé, kötőjellel tagoljuk. Tehát a helyes írásmód: *dzsessz-szerű*.

63./13. sötétzöld, doktor néni, világos rózsaszín, rendőr zászlós, diáklány, elnök úr, tanár néni, János vitéz, Imre öcsém, Kata lányom, óvó néni, általános iskola, István király

63./14. **Tollbamondás vagy másolás 15.**

Az ajánlott szöveg a munkatankönyv 83. oldalán található.

Egyéb szóalkotási módok

65./1. Várható szórövidülések: földrajz – föci, testnevelés – tesi, tanár bácsi – tanbá, iskola – isi, suli, kollégium – koli, osztályfőnök – ofő

Megjegyzés: Más szórövidülések is írhatók.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

65./2. tapsol → taps tanít → tan távirányítás → távirányít
gyárt → gyár üres → űr emlékeztető → emlék
zenebona → zene limlom → lom bérelszámolás → bérelszámol
vizsgál → vizsga vádol → vád szomjazik → szomj

65./3. motor + hotel → motel csatorna + alagút → csalogút
citrom + narancs → citrancs gyújtó + fa → gyufa
levegő + ég → lég híg + anyag → higany
cső + orr → csőr rémít + ijeszt → rémiszt

65./4. becsapott liba: libalek búcsúzó pávián: pápávián
öreg boa: óboa gyors ürge: fűrge
pucér természet: természetlen ordító bölény : bömbölény
együgyű flamingó: maflamingó makacs tücsök: tücsökönyös
nyűgösködő fogas: nyafogas kis cinke: picinke
hanyatló értelmű tulok: butulok sok zerge: ezerge

Megjegyzés: A többi szóvegyüléses példa itt található:

<https://mek.oszk.hu/05800/05815/05815.htm#1>

Karinthy Frigyes: Mindenre képes brehm vagyis alkalmazott állatisme

(Újévi ajándék)

66./5. Betűszók: FTC, DE, TDK, MTK, BL
Szóösszevonások: Malév, gyes, Ametiszt

66./6.

Toldalékos alakok helyesírása	
Betűszók	Szóösszevonások
Kötőjellel kapcsoljuk. <i>ENSZ-ben, FTC-nél</i>	Egybeírjuk a kiejtett alakkal. <i>Helirnél, Mavadtól; áfát, tévézik</i>
Alakjukat melléknévképzős formában is megőrzik. <i>ENSZ-beli, FTC-s</i>	Melléknévképzős formában kis kezdőbetűvel írjuk. <i>helirbeli, mavados</i>
Nem nyújtjuk meg az <i>a, e, o</i> -t. <i>az MTA-nak, az ELTE-n</i>	megnyújtjuk a toldalékok előtt az <i>a, e, o</i> -t. <i>Hungexpó-nál, Múpába*</i>

Müpa
1095 Budapest, Komor Marcell u. 1. Térkép; Tel.: +36 1 555 3300, +36 1 555 3301. Cím: 1061 Budapest VI.
Aktuális programok · Kapcsolat

<https://mupa.hu> > programnaptar ▾
Programnaptár - Budapest - Müpa
1095 Budapest, Komor Marcell u. 1. Térkép; Tel.: +36 1 555 3300, +36 1 555 3301. Cím: 1061 Budapest VI.

<https://www.mupa.hu> > ... ▾ Oldal lefordítása
Today programs - Müpa Budapest

Müpa
Webhely Útvonal Mentés
4,8 ★★★★★ Google értékelés ⓘ
Hangversenyterem, Budapest

Megjegyzés: A helyesírási szabályzat 286. a) pontjában a példák között így szerepel Müpa (= Művészetek palotája). Sajnálatos módon minden reklámon, sőt az intézmény honlapján is Müpa alakban olvasható. Érdemes ezt megbeszélned a tanítványaidal.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

66./7. Magyar Testgyakorlók Köre–Ferencvárosi Torna Club
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Nemzeti Adó- és Vámhivatal
televízió Trafó Kortárs Művészetek Háza

a és b Egyéni megoldás.

67./8. a Egyesült Nemzetek Szervezete

b A megbeszélés várható eredménye: Az emblémákban, mint ahogyan az UNICEF esetében is van, a kinézet felülírja a helyesírást, amely a helyesírás szempontjából nem szerencsés megoldás.

c UNICEF MB

d Aláhúzendó:

[...] a gyermekek és az ifjúság helyzetének javítása az egészségügy, a táplálkozás, a szociális gondoskodás, az oktatás és a szakképzés területén. (2. bekezdés 1–3. sor)

e Lionel Messi futballista az UNICEF jószolgálati nagykövete.

f Várható vázlat: I. Az UNICEF megalapítása és Nobel-békedíja
 II. Céljai
 III. Jószolgálati nagykövetek

67./9. **Tollbamondás vagy másolás 16.**

Az ajánlott szöveg a munkatankönyv 84. oldalán található.

A szóalkotási módok – témazáró felmérés

A tanulók tudásának számonkérésekor, képességeik szintjének felmérésekor alapnak tekintem, hogy a felmérésben arra legyünk kíváncsiak, mit tudnak a tanulók, nem pedig arra, hogy mit nem. A témazáró felmérés anyagát úgy állítottam össze, hogy a tanult ismereteket, gyakoroltakat tartalmazza. A munkatankönyvben a témazáró felméréshez azért nem készítettem előkészítő feladatsort, mert viszonylag kisebb terjedelmű a tananyag rész, a szóképzés szinte ismétlő anyag. A témazáró felmérés 20-25 perc alatt mgírátható.

Javaslat: Bár a felmérés feladatsora között is található a helyesírási képesség mérését és értékelését szolgáló feladatok, amelyek a tanítási órán külön kiemelt, többször ismételt feladattípusok és szavak közül kerültek ki, mégis azt javaslom, hogy a tollbamondást külön értékelj.

A következőkben háromféle értékelésre teszek javaslatot a %-os határokat tartalmazó táblázatban:

Értékelési kategória	Enyhe %-os határok	Közepes %-os határok	Szigorú %-os határok
Jeles	90–100%	91–100%	93–100%
Jó	76–89%	76–90%	79–92%
Közepes	56–75%	60–75%	66–78%
Elégséges	36–55%	40–59%	51–65%
Elégtelen	0–35%	0–39%	0–50%

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

A felmérés feladatainak megoldása

1. maholnap máról holnapra
 ákom-bákom izeg-mozog
 irult-pirult lim-lomot
 örökkön örökké körös-körül
 ideoda bú-bánat

Javítás: ákombákom, limlomot, ide-oda, búbánat
 Minden helyes jel és javított 1-1 pont, összesen: 9 pont.

1. teljesítménynövekedés
 dokumentumfilm-bemutató
 párbajtőrbajnokság
 megnemtámadási szerződés
 mértékegységrendszer

Minden helyesen leírt szó 1-1 pont, összesen: 5 pont.

3. Nem könnyű az úrhajósok élete a világűrben, így a tisztálkodásuk sem. Természetesen ők is zuhanyoznak egy külön erre a célra kialakított fürkében. A zuhanyzáshoz azonban orrcsipeszt is felvesznek, ugyanis a térben szabadon úszó vízcseppek a tüdőbe kerülve tragédiát okozhatnak.

Minden helyes bekarikázás 1-1 pont, összesen: 10 pont.

- a ik + szt + k + kh + k = kialakított befejezett melléknévi igenév
 szt + k + k + r = zuhanyzáshoz főnév
 szt + kh + k + k + r = okozhatnak ige
 Minden helyes megnevezés 1-1 pont, összesen: 6 pont.

- b zuhany|o|z|nak = szt + kh + k + r ige
 úsz|ó = szt + k folyamatos melléknévi igenév
 tisztá|||kod|ás|uk = szt + k + k + k + r főnév

Minden helyes szóelemzett mondat, megfelelő szófajmegnevezés 1-1 pont, összesen: 14 pont.

3. kapa taps
 ordibál motel
 Ferencvárosi Torna Club televízió

Minden megfelelő szó 1-1 pont, összesen: 6 pont.

A felmérés értékelése

Enyhe %-os határok	Közepes %-os határok	Szigorú %-os határok	Értékelési kategória
45–50	46–50	47–50	jeles, 5
38–44	38–45	40–46	jó, 4
28–37	30–37	33–39	közepes, 3
18–27	20–29	26–32	elégséges, 2
0–17	0–19	0–25	elégtelen, 1

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Tollbamondásra javasolt szöveg

A kötőjelnek nem az a rendeltetése, hogy vele **álcázzuk** az **egybeírás** és **különírás szabályaiban** való **tájékozatlanságunkat**. Nem **követhetjük** azoknak a példáját, akik valahányszor nem **tudják** eldönteni: **egybe-** vagy **különírjanak-e** valamit, áthidaló megoldásként kötőjelhez folyamodnak.

Tudod-e, hogyan kell írni a következő szavakat? Tedd próbára helyesírási **képességedet!** **Őszibarack- és meggylé, dolgozatírás- és javítás, földrajztanár, művészettörténet-tanár, cserkészszövetség, házifeladat-készítés, kémia-házifeladat, tanévzáró, déligyümölcsstermés, déligyümölcs-kereskedelem.**

Megjegyzés: Az értékeléskor a kiemelt szavak helyes leírását vedd figyelembe! Az összetett szavak egy szóznak számítanak, azaz 2 pontot érnek. Ugyancsak 2 pontosak a kiemelt mondatközi és mondatvégi írásjelek. Így az elérhető maximális pontszám 50 pont. Ugyanakkor annak a tanulónak, akinek az a hibája, hogy a mondatkezdő nagybetű helyett a kisbetűt használta, nem javaslok ötöst, akkor sem, ha a kiemelt szavak írásában csak 1-2 hibát vétett.

A 2. bekezdés utolsó mondatában a kifejezések helyes leírása ér 2-2 pontot, nem pedig az szóösszetételek tagjai külön-külön.

A tollbamondás értékelése

Értékelési kategória	Enyhe %-os határok	Közepes %-os határok	Szigorú %-os határok
Jeles	90–100%	91–100%	93–100%
Jó	76–89%	76–90%	79–92%
Közepes	56–75%	60–75%	66–78%
Elégséges	36–55%	40–59%	51–65%
Elégtelen	0–35%	0–39%	0–50%

Enyhe %-os határok	Közepes %-os határok	Szigorú %-os határok	Értékelési kategória
45–50	46–50	47–50	jeles, 5
38–44	38–45	40–46	jó, 4
28–37	30–37	33–39	közepes, 3
18–27	20–29	26–32	elégséges, 2
0–17	0–19	0–25	elégtelen, 1

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Év végi összefoglalás

Összefoglalás

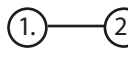

A fejezet a munkatankönyv anyanyelvi tananyagot feldolgozó fejezetei után következik, de természetesen az év végi felmérés megírása előtt kell elővenni. Az *Összefoglalás* mellett megtalálható *Az év végi felmérés előkészítése* alfejezet is.

- 68./5.
1. Gondolkoztál-e már azon, hogy hová mennél nyaralni?
 2. Gondolkoztam rajta, és már tudom is.
 3. Gondolkozz azon, hogy hol szeretnél nyaralni!
 4. Miért gondolkozzak, hiszen ráérek még.
 5. Bárcsak gondolkoznál azon, hogyan töltöd a nyarat!
 6. Gondolkoztam, de vajon jól választok-e?

a

Mondat	Alárendelő összetett mondat		Mellérendelő összetett mondat		Írásjel
	főmondat	mellékmondat	1. tagmondat	2. tagmondat	
1.	?	?			?
2.			.	.	.
3.	!	?			!
4.			?	.	.
5.	!	?			!
6.			.	?	?

- b Az alárendelő összetett mondat mondatvégi írásjele azonos a főmondatéval. A mellérendelő összetett mondat mondatvégi írásjelét az utolsó tagmondat határozza meg.

- 68./2.
- ¹Aki mindent elvégez, | ²b_annak az álma nyugodt lehet.
- ¹A film egyrészt hosszú volt, | ²másrészt nagyon unalmas.
- ¹Korán keltem, | ²hogy időben elkészüljek a kiránduláshoz.
- ¹Olyan az ég, | ²mintha hamarosan esni kezdene az eső.
- ¹A lakásban sötét volt, | ²ezért felkapcsoltam a villanyt.
4. 1. 2.
2. 3. 4.
3. 4. 5.

- 69./3.
1. 2. 3.

Várható mondatok:

1. Vagy elmegyek moziba, vagy olvasok egy jó könyvet.
2. Azzal a lánnyal megyek el moziba, aki régóta tetszik nekem.
3. Azzal vettem rá a lányt a mozizásra, hogy udvariasan, személyesen hívtam meg.
4. Nagyon tetszik a lány, de a film már nem tetszett annyira.

Megjegyzés: Más mondatok is elfogadhatók, ha megfelelnek a szerkezeti ábráknak.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

69./4. „A szeretet az élet” – vallotta Móra Ferenc.
Móra Ferenc igaz szavai: „A szeretet az élet.”
„A szeretet – vallotta Móra Ferenc – az élet.”
Megjegyzés: Az idéző mondatok a fent megadottaktól eltérőek is lehetnek.

69./5. Jani mindig **azt** mondja, hogy halasszuk másnapra a munkát.
Senkivel se csinálnék **olyat, amelyet** ti műveltetek velem.
Szívesen elmagyarázom **azt** a néhány **feladatot, amelyet** nem értesz.
Jártam **abban** a **boltban** is, ahol mindig **vásárolok**, de most nem kaptam azt, **amit** akartam.
A hölgyvendégek a tükör**ben** megigazították a **hajukat**, és kirúszolták a **szájukat**.

69./6. merevlemez-meghajtó
gépkocsi-nyereménybetétkönyv
magnemtámadási szerződés
párbajtőr-világbajnokság

70./7.

	1	2	X	Tipp
1.	egyszersmind	egyszer smind	egyszer-smind	1
2.	másmás	más más	más-más	X
3.	márólholnapra	máról holnapra	máról-holnapra	2
4.	maholnap	ma holnap	ma-holnap	1
5.	örökkönörökké	örökkön örökké	örökkön-örökké	2
6.	köröskörül	körös körül	körös-körül	X
7.	nagyonnagy	nagyon nagy	nagyon-nagy	2
8.	illebilleg	illeg billeg	illeg-billeg	X
9.	csereberél	csere berél	csere-berél	1
10.	errőlarról	erről arról	erről-arról	X
11.	csingilingi	csingi lingi	csingi-lingi	1
12.	ötölhatol	ötöl hatol	ötöl-hatol	X
13.	naprólnapra	napról napra	napról-napra	2
+ 1	hírneves	hír neves	hír-neves	1

70./8.

Az előtag és az utótag ellentétes jelentésű
Az előtag és az utótag jelentése hasonló
Ikerszó
Szóismétlés

Összetett szó

éjjel-nappal
szóbeszéd
ákom-bákom
régés-régi

Szófaja

határozószó
főnév
főnév
melléknév

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

70./9. A nyolcadikosok a ballagásra készülnek. Irodalomórán olyan verseket olvasnak, amelyek közül kiválasztják azt, amelyiket majd elszavalja az osztály legjobb szavalója. Énekórán ballagási dalokat tanulnak, amelyeket énekelni fognak, miközben bejárják az iskola épületét. Már megvarrták a ruhájukat. Izgatottan várják az iskolától való búcsújuk napját. A hetedikeseiktől mindenki kapni fog egy-egy léggömböt. Az ünnepség végén el fogják engedni a magasba.

Megjegyzés: A 3. mondatban a *megvarrták* szónak kellene szerepelnie, hiszen ne várjuk el a nyolcadikosoktól, hogy képesek megvarrni a ballagási ruházatukat. Az újryomás előtt javítani fogjuk. Addig humorforrás, illetve éberségpróba lehet a diákok számára. Így lehet az elírásokból is kihozni valami jót.

71./10. barát|ság|ból só|tlan|ul ír|o|gat|nak szám|ít|ás|unk tan|ul|andó|k|a|t
1 2 4 1 2 4 1 x 2 4 1 2 2 3 1 2 2 3 x 4

71./11. a és b

Svájc. Zerge, bércek, szédület.
Sikló. Major felhők felett.
Sötétzöld völgyek, jégmezők:
harapni friss a levegő.

Angolhon. Hidak és ködök.
Sok kormos kémény füstölög.
Kastélyok, parkok, labdatér,
Mért legelőkön nyáj kövér.

c szédület, harapni, kormos, füstölög, legelőkön

d Például: torreádor, bikaviadal, tenger, Real Madrid – Spanyolország
pizza, ferde torony, polenta, fagyalt, Colosseum – Olaszország

Megjegyzés: Bármilyen más országra jellemző szó vagy kifejezés elfogadható, ha az, illetve azok jellemzők rá.

71./12. A szüleimmel elterveztük, hogy a Balaton mellett nyaralunk. Imádok fürdeni. Bárcsak vitorlázhatnék is! Anya megkért, nézzek utána az interneten a várható időjárásnak. Nektek milyen tervek van a szünidőben?

71./13. Képzett szavak: nyaralás, úszás, fürdés, napozás, játszadozás, túrázás
Mellérendelő szóösszetétel: jövés-menés, sütnék-főznek, ide-oda, unos-untalan
Alárendelő szóösszetétel: napsütötte, táborvezető, kerékpárút, szélfúttá, semmittevés
Megjegyzés: Más szavak is elfogadhatók.

Az év végi felmérés előkészítése

72./1. „Szerelem! – kiált fel Vergilius – Gátat ki emelhet elébed?

Ne csak tudd a jót, hanem tedd is!

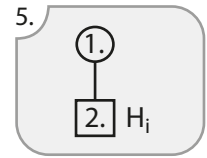
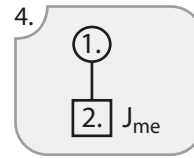
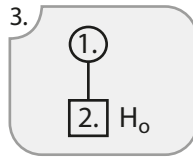
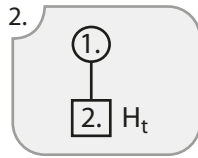
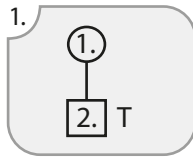
(Szerelmet, füstöt, köhögést nem lehet eltitkolni.)

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

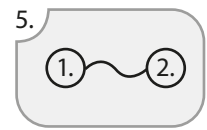
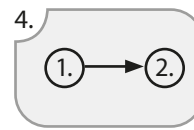
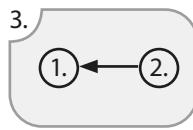
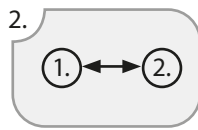
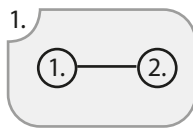
72./2.

(azt)

1. El kell döntenetek, mit csináltak a tanítás után.
2. Azzal barátkozz, aki megért téged!
3. Azért nem hívtalak fel, mert lemerült a telefonom.
4. me Annyi feladatot vállalj, amennyit el tudsz látni!
5. Azóta kedveled lIdikót, amióta megismerted?

72./3.

72./4.

mozdonyvezető
hányaveti
sarokház

birtokos jelzős
valódi mellérendelő
jelentéssűrítő

irul-pirul
alig-alig
madárlátta

ikerszó
szóismétlés
alanyos alárendelő

72./5.

Szívesen megmutatnék neked néhány **trükköt, amelyet** a bűvészkolában tanultam.

72./6.

Tollbamondás vagy másolás 17.

Az ajánlott szöveg a munkatankönyv 84. oldalán található.

73./7.

- a Az 1930-as években.
- b A fiatalabb olvasóréteg igényeit.
- c SpiderWoman – **Pókember**, Ironheart – **Vasember**, Jane Foster – **Thor**
- d diverzitás: (sokféleség), bajkeverés, kémkedés spektrum: (választék), nyereszkedés, program
- e Legyen fiatal segítő, afroamerikai és női hős, más vallású, például muszlim!

Év végi felmérés

A tanulók tudásának számonkérésekor, képességeik szintjének felmérésekor alapnak tekintem, hogy a felmérésben arra legyünk kíváncsiak, mit tudnak a tanulók, nem pedig arra, hogy mit nem. Az év végi felmérés anyagát úgy állítottam össze, hogy az átismételt ismereteket, gyakoroltakat tartalmazza. A szóanyag használatakor is ezt tartottam szem előtt.

Javaslat: Bár a felmérés feladatsora között is található a helyesírási képesség mérését és értékelését szolgáló feladatok, amelyek a tanítási órán külön kiemelt, többször ismételt feladattípusok és szavak közül kerültek ki, mégis azt javaslom, hogy a tollbamondást külön értékeld.

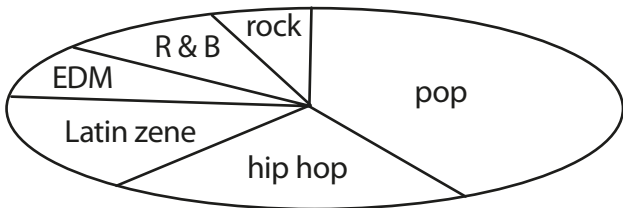
Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Az ország iskoláiban az értékeléshez eltérő %-os határokat állapítanak meg a kollégák, és fogalmazznak meg az iskola pedagógiai programjában. A minimumszint megállapításakor figyelembe kellett venniük a helyi körülményeket is. Van, ahol az elégséges szint eléréséhez már 33% is elegendő, van, ahol az 50% is kevés. Ezt elsősorban a tanulók képessége határozza meg, mégis országos tapasztalataim alapján igyekszem ebben is tanácsot adni neked.

A következőkben háromféle értékelésre teszek javaslatot a %-os határokat tartalmazó táblázatban:

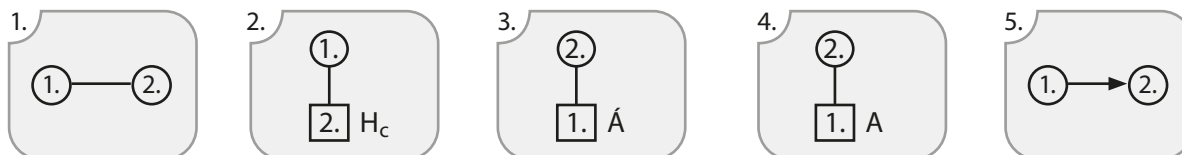
Értékelési kategória	Enyhe %-os határok	Közepes %-os határok	Szigorú %-os határok
Jeles	90–100%	91–100%	93–100%
Jó	76–89%	76–90%	79–92%
Közepes	56–75%	60–75%	66–78%
Elégséges	36–55%	40–59%	51–65%
Elégtelen	0–35%	0–39%	0–50%

A felmérés feladatainak megoldása

1. a evolúció: **fejlődés** megcsappan: **megfogyatkozik**
felsőbbrendű: **nagyon jó** utcahosszal: **nagy előnnyel**
Minden megfelelő rokon értelmű szó vagy kifejezés 1-1 pont, összesen: 4 pont.
Megjegyzés: Más szavak is elfogadhatók, ha illenek a szövegkörnyezetbe és a megadott szavak rokon értelmű megfelelői
- b fonográfhang, bakelitleme, kazetta, CD
Minden helyes zenehordozó 1-1 pont, összesen: 4 pont.
- c Mind a kettő barázdákkal rögzítik a hangot.
A helyes válasz 1 pont.
- d
Minden zenei irányzat megfelelő jelölése 1-1 pont, összesen: 6 pont.
Megjegyzés: Az aláhúzott szavaknak szerepelniük kell a válaszban.
- e A retróérzés és a gyűjtők (hangzás) miatt.
Minden helyes indok 1-1 pont, összesen: 2 pont.
Megjegyzés: A retróérzés szó írásmódját a felmérőlapokban is javítani fogjuk.
- f Díj ellenében letöltés nélkül hallgatható zene.
Minden helyes fogalomelem 1-1 pont, összesen: 2 pont.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

2. 1. ¹Egyrészt meleg van, | ²másrészt fáradt vagyok.
 2. ¹Korán keltem, | ²hogyan időben elkészüljek.
 3. ¹Amilyen a mosdó, | ²olyan a törülköző.
 4. ¹Aki minden feladatot megold, | ²az lesz esélyes a adgyőzelemre.
 5. ¹Rengeteget edzettem, | ²ennél fogva esélyes vagyok a adgyőzelemre.

Minden helyesen elemzett mondat, és szerkezeti ábra 2-2 pont, összesen: 20 pont

Megjegyzés: Hívd fel a tanulók figyelmét, hogy a mellérendelő összetett mondatok tagmondatait is elemezzék! Ha nem tették meg, de a szerkezeti ábra jó, akkor is megkaphatják a 2-2, összesen 4 pontot.

3. Mondhatnék neked számos vicces **történetet**.
 Megoldottad a feladatot, **de** (vagy viszont) hibáztál a **szorzáskor**.
 Elolvastam **azt** a könyvet, **amelyet** ajánlottál.
 Az autóban **utazók** bekapcsolták a biztonsági **övüket**.
 Minden helyesen megfogalmazott és leírt mondat 2-2 pont, összesen: 8 pont.

4. porcukorból és 1 dl vízből szirupot főzünk, közben egy tálba teszünk 16 dkg tejpót, kókuszreszeléket és 10 dkg vajat és 10 dkg kókusz reszeléket. Erre még melegen ráöntjük a szirupot, és jó alaposan lezárjuk a hűtőszekrénybe tesszük. Másnap összekeverjük. Légmentesen le zárjuk majd egy éjszakára hűtőszekrénybe tesszük. Másnap masszából golyókat (Nem kell vessző.) a masszából gojókat formázunk úgy, hogy a közepébe egy darabka mandulát, vagy mogyorót helyezünk. Végül megforgatjuk 10 dkg kókuszreszelékben. Ha megcsinálod, hidd el sikered lesz.
 Minden hibajelölés aláhúzással és javítás 1-1 pont, összesen: 12 pont.

Megjegyzés: Ha a hiba jelölése aláhúzással jó, de rossz a javítás csak 0,5 pont adható.

5. madárlátta **alanyos alárendelő** zenegép **jelentéssűrítő alárendelő**
 néha-néha **szóismétlés** súgysz-búgsz **ikerszó**
 MNyKNT (Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága) **betűszó**

Minden helyes megnevezés 1-1 pont, összesen: 6 pont.

Megjegyzés: A pont akkor is jár, ha a tanuló nem írja ki, hogy alárendelő. Valójában csak 5 szóösszetételnek kell megállapítani a fajtáját. Ezt én néztem el. Mivel az előző feladatban 13 hibát kell javítani, de csak 12 pont szerepel érte, így a két feladat pontszáma jelenleg kiegészíti egymást. Természetesen javítani fogjuk a következő kiadásban.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

A felmérés értékelése

Enyhe ponthatárok:	Közepes ponthatárok:	Szigorú ponthatárok:	Értékelési kategória:
58–65	59–65	60–65	jeles, 5
49–57	49–58	51–59	jó, 4
36–48	39–48	43–50	közepes, 3
23–35	26–38	33–42	elégséges, 2
0–22	0–25	0–32	elégtelen, 1

Tollbamondásra javasolt szöveg

Sokan **leledzenek** abban a hitben, hogy jól tudnak magyarul, hiszen magyar az anyanyelvük. Aki **annyira** biztosan hiszi ezt, annak okvetlenül van még **tennivalója**. Aki **többet** tud, az **látja legvilágosabban**, hogy még többet kell tudnia.

Figyeljük nagy költőink, íróink művészetét, de **hallgassunk** azoknak a szavára is, akik nyelvünknek helyes használatára, életének, szerkezetének megismerésére iparkodnak nevelni **bennünket!** Ők ugyan-csak **segítenek** abban, hogy **kellően értékeljük** a nyelvet, nyelvünket.

Ez a **célja** a magyar nyelv hetének is: a közfigyelemnek nyelvünk védelmére való irányítása. Hogy is **mondja** nagy **íróművészünk**, Kosztolányi Dezső?

„A nyelv a tudósnak **ereklye**, az írónak hangszer, a **hírlapírónak** fegyver. **Vajon** nem közös **érde-künk-e**, hogy az ereklye **minél tisztább**, hogy ez a hangszer minél **zengőbb**, hogy ez a fegyver minél **fényesebb** és **élesebb** legyen?”

(Ferenczy Géza)

Megjegyzés: Az értékeléskor a kiemelt szavak helyes leírását vedd figyelembe. Akár pontozni is lehet: minden helyesen leírt kiemelt szó 2-2 pontot ér. Így az elérhető maximális pontszám 50 pont. Annak a tanulóknak, akinek hibázik a mondatkezdő betűírásában és a mondatvégi írásjel használatakor, nem javaslok ötöst, akkor sem, ha a kiemelt szavak írásában csak 1-2 hibát vétett.

Csak a vastagon kiemelt mondatvégi írásjel ér 2 pontot.

A tollbamondás értékelése

Értékelési kategória	Enyhe %-os határok	Közepes %-os határok	Szigorú %-os határok
Jeles	90–100%	91–100%	93–100%
Jó	76–89%	76–90%	79–92%
Közepes	56–75%	60–75%	66–78%
Elégséges	36–55%	40–59%	51–65%
Elégtelen	0–35%	0–39%	0–50%

Enyhe %-os határok	Közepes %-os határok	Szigorú %-os határok	Értékelési kategória
45–50	46–50	47–50	jeles, 5
38–44	38–45	40–46	jó, 4
28–37	30–37	33–39	közepes, 3
18–27	20–29	26–32	elégséges, 2
0–17	0–19	0–25	elégtelen, 1

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Táblázatok, gondolattérképek

A táblázatok és a gondolattérképek az 5–8. évfolyam tanyagát ölelik fel. Nagyon jól használhatók az ismétléshez, rendszerezéshez, sőt a középiskolai tanulmányok során is.

Szövegek tollbamondáshoz és másoláshoz

A szövegek érdekesek, a kamaszok érdeklődéséhez igazodnak. Találhatók közöttük híres emberek gondolatai, köznyelvi szövegek és a mindennapi életben hasznosíthatók is.

Terjedelmük rövid. Nemcsak a tanítási órán, hanem otthon is elvégezhető. Jól bevált gyakorlat volt a tanításom során – főleg a gyengébb helyesírási képességgel bíró diákjaim esetében, hogy otthon lemásolták a szöveget, megfigyelve a helyesírási problémákat tartalmazó szavakat, majd a következő órán tollba mondtam nekik.

A tollbamondás a hallási és a beszédmotoros képzeteket erősíti. Fontos, hogy a tanulók értsék meg a szöveget, esetleg meg is beszélhetitek a várható problémákat az egész szöveg első felolvasása után.

A tollbamondás különböző fajtáit váltogathatjuk is egy-egy tanítási órán.

- Látó-halló tollbamondás (átmeneti): ilyenkor a diktált szöveg látható a táblán vagy bármilyen módon kivetítve.
- Kommentáló tollbamondás: a tudatosságot vonja be a gyakorlásba (pl. az egytől egyig külön írandó, nem kell közé kötőjel).
- Szabad tollbamondás: a szöveg felolvasását megbeszélés követi. Majd a részenkénti felolvasás után a tanulók emlékezetből írják le az egyes részeket.

A másolás a látási képzetet erősíti. Fajtái:

- Látó-halló másolás (átmeneti gyakorlási mód): a tanár vagy a tanuló mondja is a szöveget.
- Kommentáló másolás: valamelyik tanuló hangosan mondja a vonatkozó szabályt (a tudatosságot erősíti).
- Kiemeléses másolás: a kritikus helyet megvastagítva, színessel kiemelve, aláhúzva, bekeretezve emeljük ki a másolandó szövegben.

Készüljünk a felvételig, a középiskolára!

A munkatankönyv egyik fontos fejezete a középiskolára készülők számára. A nem felvételizőknek pedig alkalmat nyújt a felső tagozatos nyelvtani ismeretanyag alkalmazására, a szövegértelmező és -alkotó képesség szintjének megállapítására és további fejlesztésére.

A jegyzetkészítés menete alfejezetben leírtakat minden tanuló hasznosítani tudja.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- 87./8. a *konc* lopott holmi húsos csont nyereség
megcsalatozik megcsal valakit terve meghiúsul megcsalják
koporít megkaparint koppingtát ellop

- b A szerző megfogalmazza a fabula tanulságát.
 A történet szereplője állat vagy állatok.
Megjegyzés: Más megfogalmazás is elfogadható, de a tanulság és az állat(ok) szónak szerepelnie kell benne.
- c talála = talált, kezdte = kezdte, vala = volt
 A szóvégén az *a* vagy *e* magánhangzó helyett *-t* vagy *-tt* a múlt idő jele.
- d Várható tanulság mai szóhasználattal:
 E fabula bemutatja a telhetetlenek természetét. Nem tudnak megelégedni azzal, amit az Isten adott a számukra, hanem mindig a más emberek vagyonát akarják megszerezni, megkaparintani. De Istennek akaratából ezért azt is elveszítik, ami azelőtt a sajátjuk volt.
Megjegyzés: Más megfogalmazás is elfogadható.
- e Ki sokat markol, keveset fog.
- f Például: Jön még kutyára dér.
Megjegyzés: A hazug embert hamarabb utoléri, mint a sánta kutyát. Irigy, mint a kutya. Stb.

- 88./9. 1. **Kutya** világ lesz. 2. Nyeli, mint **kacsa** a nokedlit. 3. Vörös, mint a főtt **rák**.
 4. Ágyúval lő **verebekre**. 5. Kiugratja a **nyulat** a bokorból. 6. **Kígyót** melenget a keblén.
2. Gyorsan, mohón eszik. 5. Furfangosan titkának elárulására készlet valakit.
 1. Nagyon rossz idők jönnek. 6. Jót tesz valakivel, aki nem érdemli meg.
 4. Eltúloz valamit, fontoskodik. 3. Szégyenében vagy dühében elpirul.

- 88./10. a Az edző és a menedzser barátok.
 b A visszavágó megrendezése azért ütközött akadályba, mert több játékos lebetegedett.
- Megjegyzés:** Más mondatok is elfogadhatók.
 A hosszú mássalhangzó egy hangnak számít.

	Hang	Betű	Írásjegy
edző	3	3	4
menedzser	7	7	9
visszavágó	8	9	10
akadály	6	6	7

- 88./11. a Elöl képzett (magas) Hátul képzett (mély)
 rövid hosszú rövid hosszú
i, e é, ő, í a, o á
- b Magas hangrendű szó: **lelkét (nőtt, szívében, lelegelték)**
 Mély hangrendű szó: **alkonyatok (százszor)**
 Vegyes hangrendű szó: **virág**
- c Illeszkedés.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

88./12. 1. grémium 2. pacifista 3. juice [dzsúsz] 4. eklatáns 5. kompetens 6. interpretál 7. attack
A) támadás B) meggyőző C) illetékes D) békebarát E) értelmez F) gyümölcsle G) testület

1. G), 2. D), 3. F), 4. B), 5. C), 6. E), 7. A)

89./13. a Például: Hárman.

b az én uram, a gazda; a vőm, a lányom ura, János; Jancsi, a szolga

Megjegyzés: Más tagolás is elfogadható.

Négyen: az én uram; a gazda; a vőm, a lányom ura, János; Jancsi, a szolga

Öten: az én uram; a gazda; a vőm, a lányom ura; János; Jancsi, a szolga

Hatan: az én uram; a gazda; a vőm, a lányom ura; János; Jancsi; a szolga

A *vőm, a lányom ura* nem vehető két személynek, mert a vő valaki lányának a férje, régi nyelvhasználatl az ura.

89./14. A fiúk a **falnak** dőlve pogácsát **falnak** a folyosón.
A gyulai **vár** tövében Feri a barátnőjére **vár**.

falatoznak
várakozik

a Azonos alakú szavak.

b Várható mondatok: Csilla a fűz árnyékában gyöngyöt fűz.

A sejt vezetője árulást sejt.

Megjegyzés: A mondatban az első *sejt* szó jelentése: illegális (munkás)pártnak néhány tagú szervezeti csoportja.

89./15. **kitűnő, nagyszerű, elsőrangú, szenzációs, isteni**

a megfelelő, pompás, remek, tökéletes, optimális, eszményi, ideális, kiváló, prima, makulátlan, kifogástalan, kedvező, hibátlan, nagyszerű, példás, szenzációs jeles, példás, eminens, dicséretes, kiváló, élenjáró, mintaszerű jó, kiváló, remek, nagyszerű, szuper, kifogástalan, pompás, klassz, tökéletes, elsőrangú, ideális

ötös, kiváló, jeles

jó, csúcs, isteni, szuper, király, klassz, oltári, frankó, cool, zsír, sirály, tuti, tök jó, kafa, állat, pöpec, prima, baró, klafa, istencsászár, baromi jó, eszméletlen, haláli, brutál, faja, menő, ütős, fenomenális, pompás, nagyszerű, állati, fain, csúcpszuper, szupcsi, zsírkirály, kiváló, fantasztikus, pazar, fantörpikus, kircsi, überkirály, karaj, szupi, vagány, istenkirály, frenetikus, raj, csodás, remek, tökéletes, parádés, fergeteges, ász, atom, zsírkaraj, tutkeráj, atomzsír, észbontó, döfi, brutális, elképesztő, patent, csúcskirály, nagyon jó, észbontóan jó, bitang, tutkó, okés, nagyon szuper, kifogástalan, kifogásolhatatlan

<https://szinonimaszotar.hu>

b Várható dicséret: Drága Anya! Isteni lett a főztöd. A húsleves nagyszerű, sőt elsőrangú. A pizza szenzációs. A puding isteni!

Megjegyzés: Más megfogalmazás is elfogadható.

89./16. Mássalhangzó-rövidülés: visszhang, parttalan, varrt, inggomb, itthon,
Mássalhangzó-kiesés: mindnek, mindnyájan, rajzszög, gombfoci

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- 90./17. a) Bátor a **kemence** mögött. D)
 Egy **kemencében** sütnék. C)
Kemencébe katlanba. E)
 A **kemencét** támasztja. A)
 Olyan, mint a külső **kemence**. B)

- A) lopja a napot
 B) nagyon kövér
 C) sülve-főve együtt vannak
 D) gyáva ember
 E) egyik bajból a másikba kerül

- b) Macskával kapcsolatos szólások:
 Álmos, mint a macska = nagyon álmos.
 Hízeleg, mint a macska = hízeleg, kedveskedik.
 Kerülgeti, mint macska a forró kását = nem mer közel menni valamihez, csak kerülgeti.
 Olyan, mint a nyüzött macska = nagyon sovány, beesett arcú, beteges külsejű.

Macskával kapcsolatos közmondások:

A macska is tejjel álmódozik = mindenki arról ábrándozik, amire vágyik.

A macska is el tudja lopni a kutyától a csontot, ha akarja = a gyengébb is érvényesítheti az akaratát az erősebbel szemben, ha van benne elég ravaszság és kitartás.

Alamuszi macska nagyokat ugrik = az alamuszi embertől óvakodni kell, mert kínos meglepetéseket okozhat.

Nincs otthon a macska, cincognak az egerek = ha távol van az, aki parancsol, akitől félni szoktak, meglazul a fegyelem.

Megjegyzés: Csak két szólást és/vagy közmondást kell leírnia a tanulónak.

- 90./18. írj, ülök, török, kérne, mondatot, várok, szörnyű, dolgok, szól(t), könyve, mondot

- b) török: -k, a többes szám jele
 mondatot: -t, tárgyrag
 várok: -k, E/1. személyű igei személyrag
 dolgok: -k, a többes szám jele
 szól(t): -t, a múlt idő jele

- c) Kérnék tőled egy kis szívességet.
Megjegyzés: Más mondat is elfogadható, de benne kell lennie a *kérnék* igének.

- d) szörnyű, szörnyűbb, legszörnyűbb, legeslegszörnyűbb

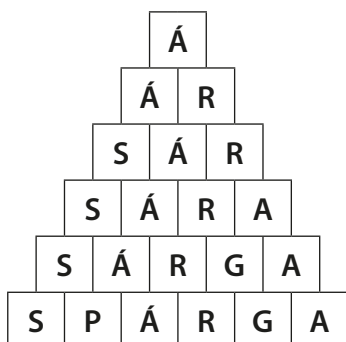
Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- 91./1.** Madarat tolláról, embert barátjáról.
Nem mind barát, aki rád mosolyog.
Aki mindenki barátja, mindenki bolondja.
Új barátért el ne hagyd a régit!
Megjegyzés: A közmondások jelentése:
Mindenkire jellemző, hogy kivel vagy kikkel barátkozik.
Nem mindenki jóakarónk, aki mézes-mázos hozzánk.
Nem érdemes boldog-boldogtalanért áldozatot hozni, mert akkor csak mindenki kihasználja az embert.
Oktalanság olyan barátot, akinek a hűségét már megtapasztaltuk, olyanért elhagyni, akit még nem ismerünk.
- 91./20.** **a** Aláhúzendó: [...] akiknek kellemesnek találják a társaságát, akikkel szívesen beszélgetnek, szórakoznak. (1. bekezdés 2. mondatának 2. és 3. tagmondata)
- b** Bekarikázandó: [...] beengedik egymást a személyes zónájukba. 2. bekezdés 3-4. sor)
- c** Rossz kapcsolat esetén ritkábban nézünk egymás szemébe. IGAZ HAMIS
Akinek csukva van a szeme, biztosan álmos. IGAZ HAMIS
A lehunytt szem és a hátra vetett fej magasabbrendűséget fejez ki. IGAZ HAMIS
- d** A szem a lélek tükre.
- e** Kérlek, vedd le a napszemüvedet. Nagyon zavar, hogy nem látom beszélgetés közben a szemedet.
Javaslat: Érdeemes néhány mondatot, percet szentelned az udvarias kérés nyelvi formáira.
- f** Semmibe meredő üres tekintet: Unja a témát.
A távolság a két test között kb. 40 cm, egymásra néznek: Szeretik, kedvelik egymást.
Gyors pislogás, elfojtott ásítás: Unja a témát.
- 92./21.** Várható monológ 3 évvel:
Szilvi, nagyon örülnék, ha vasárnap délután eljőnnél velem a moziba egy nagyon jó filmre.
Láttam az előzetesét, ami alapján rendkívül látványos és izgalmas akcióthriller. A kínai nagy fal történetének egy részét ismerhetjük meg az ősi legendák alapján. A főbb szerepeket kiváló színészek alakítják.
Ugye eljössz velem megnézni ezt a fantasztikus filmet?
Megjegyzés: A monológ szerzője egy valóban látványos és izgalmas filmre, *A Nagy Falra* invitálja a barátját, barátnőjét, amelynek a címe kifogástalan helyesírással ez lenne: *A nagy fal*.
- 92./22.** ödöng, lődörög, cselleng, lőhol, ténfereg szöszmötöl, pizsmog, barkácsol, babrál
oson, lopakodik, settenkedik, bukdácsol öntelt, fafejú, beképzelt, nagyképű
- 92./23.** Imi labdázás közben betörte az ablakot. kiütötte
A csikós végre betörte a lovat. megszelídítette
Julcsi esés közben betörte az orrát. bezúzta
Gábor a közepe táján betörte a vastag kartonlemezt. behajlította
A nyitott ablakon át betört a szobába a hideg. beáramlott

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

92./24. Károly hajthatatlan. Mindenáron kályhacső jelmezbe akar bújni az osztály farsangi bálján. Muszáj lesz apukájának elkészítenie a maskaráját.

93./25.

93./26. Ebül szerzett jószág fél egészség.

Két dudás többet lát.

Hamar munka disznót győz.

1. közmondás: Ebül szerzett jószág, ebül vész el.

2. közmondás: A tisztaság fél egészség.

1. közmondás: Két dudás nem fér meg egy csárdában.

2. közmondás: Több szem többet lát.

1. közmondás: Hamar munka ritkán jó.

2. közmondás: Sok lúd disznót győz.

93./27.

bátja	2	botja
Széchenyi-hegy	1	Szabadság-híd
ésszerű	X	díszszemle
Feldmann-nal	1	Mariannal
ház-ig	0	könyv-ért

olvassuk	x	olvassunk
dicsér	1	ígér
muszály	2	tavaly
kg-al	0	%-al
higyje	2	hagyja

Javítás: bátyja, Szabadság híd, Mariann-nal, há-zig, könyv-ért, ígér, muszáj, kg-mal, %-kal, higgye

93./28. Alany: Bea

Időhatározó: vasárnap

Mennyiségjelző: három

A tárgy minőségjelzője: vadregényes

Eszközhatározó: kerékpárjával

Állapothatározó: jókedvűen

94./29.

a 1. információ: Isten fia, Jézus Betlehemben született.

2. információ: A csecsemő egy jászolban feküdt.

b 1. Jézus 2. Gáspár 3. József 4. Menyhért 5. Boldizsár 6. Mária

A) Jézus anyja B) Megváltó C) napkeleti királyok D) Mária férje E) kisdéd

1. E), B) 2., 4., 5 C), 3. D), 6. A)

c Bibliai történetben: A három napkeleti királyt vezette a betlehemi jászolhoz.

Versrészletben: A pásztoroknak mutatta az utat.

d (ismétlés), hasonlat, (metafora), (páros rím), (nyelvjárási szó), (felsorolás), megszemélyesítés

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

e szolgálonak, pásztorak, angyalnak, Jézusnak, királynak, Máriának

f Várható célok: Felelevenítik Jézus születésének körülményeit.
Előkészíti a családok ünnepi hangulatát.
A betlehemezők a jókívánságaikért ajándékot, főleg élelmet kapnak.

95./30. á, k, n, o, r, t húst panírozok: **rántok** testmozgások: **tornák**
szélvihart: **orkánt** templomi énekes: **kántor**
nem hozzáértő személy: **kontár**
kincsőrző a középkorban: **tárnok**

95./31. „Már hó **takará** el a bérci tetőt.” Túl magasnak tartom az **árakat**.
A **mozi** előtt várok rád. A súlyemelő teste csupa **izom**.
Télre elhalványulnak a **nyári** emlékek. Az **irány** eltér a megszokottól.

95./32. Ilyen **íztelen** tréfát én senkivel se **csinálnák**.
Ilyen **ízetlen** tréfát én senkivel se **csinálnék**.
Abba az **étterembe** voltunk, ahol két érdekes **vendégeket** láttunk.
Abban az **étteremben** voltunk, ahol két érdekes **vendéget** láttunk.
A lányok felakasztották a **kabátjaikat**, és megigazították a **hajaikat**.
A lányok felakasztották a kabát**jukat**, és megigazították a haj**ukat**.

95./33. „Utad értelme nem acél – üzeni neked, ballagó nyolcadikosnak Márai Sándor –, hanem a vándorlás.”
Megszívlelendő Ady Endre jótanácsa: „Úgy élj a jelenben, hogy megbánás nélkül gondolhass a múltra!”

96./34.

1	N	2	E	3	M	4	Z	Ö	5	R	6	Ö	7	G	8	A	9	H	10	A	R	↓
11	E	L	E	I		12	Ö	L		13	M	A	R	A								
14	M	É	L	T	Á	N			15	T	I	N	C	S								
16	Z	A	L	A		17	K	I	Ö	N	T			Z								
19	E	D	E		20	Ó		21	K	L	T		22	Á	T							
23	T	Ó		24	I	V	E		25	G	A	Z	T									
	I		27	I	Z	A		28	L	Y		29	S	A	30	H						
		31	Ü	T		32	T	33	O	L		34	B	U	D	A						
35	H		36	O	37	S	O	N		38	G	O		39	Á	S						
40	A	41	E		42	Z	S	T		43	O	R	R			Z						
44	A	D	45	N	I	A		46	A	L	J		47	I	N							
↓	S	Z	É	L	N	48	E	M	F	Ú	J	J	A									

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

96./35. a Hunyadi Mátyás

b Kapcsolatos mellérendelő összetett mondat. 2. Egyszerű bővített mondat. 1., 4., 6.
Az állítmánya névszói állítmány. 1. Van benne értelmező jelző. 2.

c független: melléknév semmit: általános névmás fel: igekötő

d szabály|o|z|ás|á|nak: szt + kh + k +k +j +r

97./36.

Csilla

Csanád

Csenge

Élet és Irodalom
tanúsítvány
irigykedik
szójjünk
nagybátyja
nénje
Baranya megyei
muszáj
kiváltság

Élet És Irodalom
tanúsítvány
irigykedik
szójjünk
nagybátyja
nénje
baranya megyei
muszáj
kiváltság

Élet és Irodalom
tanúsítvány
irigykedik
szójjünk
nagybáttya
nényje
Baranya megyei
muszáj
kiváltság

Megjegyzés: Csilla 7, Csanád 4, Csenge 5 szót írt le hibátlanul

A keretezés helyett ne fogadd el az aláhúzást vagy a karikázást!

97./37. szótó + jel + kötőhangzó + rag

írad

újságot

készítünk

jel + szótó + képző + kötőhangzó + jel

legnagyobb

legszebbeket

legoktalanabb

szótó + képző +jel + rag

számításokban

sárgulnak

íróktól

szótó + képző + rag

olvasnának

szabadságnak

szépítés

Megjegyzés: Az első szóképletből a jel (j) és a rag (r) között kimaradt a kötőhangzó (kh) a következő kiadásban pótoljuk.

97./38.

Mássalhangzó-törvény	Példák	
	Kiejtést követő írásmóddal	Helyesen leírva
Összeolvadás	bizonyíthattya	bizonyíthatja
Teljes hasonulás í n j	báttya	bátyja
Részleges hasonulás	csapadban, natyszerűen	csapatban, nagyszerűen
Mássalhangzó-rövidülés	jobhátvéd	jobbhatvéd

Megjegyzés: Az első kiadásban a mássalhangzótörvény helytelenül, kötőjellel van írva, a 74. oldalon helyesen. A hibát a következő kiadásban javítjuk.

97./39. szebből, kulccsal, Kiss-sel
Tóthhoz, Anettől, sakkal

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

98./40. a [...] fut le az arcából a vér. (1. bekezdés 3. sor)

b Várható indoklás: Torma Piroska a nagybátyját, Torma Gedeont, a Matula igazgatóját a fekete jelző halmozásával írja le, úgy mint Babits Mihály a Fekete ország című versében a nyomasztó álmát. Az igazgató úr mindig feketében járt, és nemcsak a kinézete, hanem ő maga is nyomasztó és félelmetes.
Megjegyzés: Más megfogalmazás is elfogadható.

c Torma Gedeonról, az igazgatóról.

d 1. információ: Ellentétes elemek megléte.
2. információ: Nevetségesen hatnak a szélsőségesen ellentétes elemek.

e Írjatok otthon szabályos vagy groteszk jellemzést egy állatok választott valós vagy kitalált személyről!

99./41. Várható jellemzés:

A példaképem

Sok mai fiatalnak egy filmsztár által megformált szereplő a példaképe. Én szeretek olvasni, a kötelezőket is, ezért az egyik ilyen regényben találtam rá a példaképemre.

Nekem Baradlay Jenő került közel a szívemhez, mert okos, szerény, családcentrikus, és a döntő pillanatban képes felülemelkedni önmagán. A kőszívű ember fiai című regény elején egy félénk, bátortalan hivatalnok, aki nem mer kiállni magáért. Vékony és szemüveges, fizikailag is gyenge, talán ezért ő a szülei kedvence. A legifjabb Baradlay egy dologban nagyon hasonlít rám. Ha szerelmes, csak arra tud gondolni, hogy szíve választottjával lehessen. Még akkor is, ha nem illenek össze, vagy teljesen félreismerte őt. A mű végén Jenő egy névtévesztés miatt feláldozza magát, mert a bátyja helyett ő megy el a tárgyalásra, elítélik és kivégzik.

Szeretnék egyszer egy olyan dolgot tenni, amivel megmenthetem vagy jobbá tehetem valaki életét, csakúgy, mint Baradlay Jenő. Bár remélem, ezért nem kell feláldoznom az életem.

99./42. Az osztály a **hírneves** aggteleki barlangba kirándult. Ezt korábban **egyhangúlag** megszavaztuk. A kis borsodi **helységre** több óráig tartott az út. A barlangi túra **időtartama** egy óra volt. **Gondtalanul**, de óvatosan követtük a túravezetőt.

99./43. Ne olyan hangosan **kiabálj, bántja** a fülemet!
kiabál – felszólító mód, E/2., bánt – kijelentő mód, E/3.
Nagyi, kérlek, **szőj** a szobámba egy szép színes rongyszőnyeget.
sző – felszólító mód, E/2.
A hétvégén **játsszátok** a visszavágót a sulibajnokságban?
játsszik – kijelentő mód, jelen idő, T/2.
Szívesen **mondanék** nektek néhány jópofa sztorit.
mond – feltételes mód, jelen idő, E/1.
Ne **mond** el senkinek a titkomat, **hallgass** róla!
mond, hallgat – felszólító mód, E/2.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- 100./44. a A szabadság szeretetét és az az utáni vágyat.
- b Előnye: Nem korlátozza senki a szabadságát.
Hátránya: Hideg, éhség, halálos veszedelem.
- c A költő azonosul a farkasokkal: „Részük minden nyomor ... / De szabadok vagyunk!”
- d metafora, költői kérdés, bokorrím, alliteráció, megszólítás, ellentét, félrím, hasonlat, felsorolás

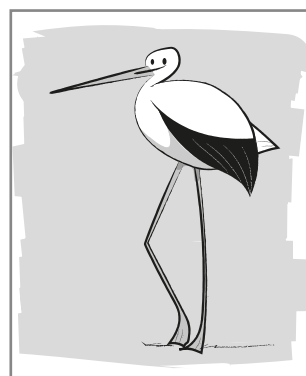
100./45. kiált – kiállt : igekötős ige folyt – fojt : jelen idejű ige fogjuk – foglyuk : összetett szó
szeggel – szegel : ige hason – hason: ragos főnév irat – írat : ige

- 100./46. Szívesen olvasol, vagy a filmeket szereted jobban?
Bárcsak sikerülne minden, amire vágysz!
Kérdezd meg bátran, mire vagy kíváncsi!
Sokszor gondolok arra, bárcsak elutazhatnánk a hegyekbe.
Láttam a legújabb filmet, nézd meg te is!
Javaslat: Az összetett mondatok szerkezet szerinti megnevezéséhez nem szükséges elemezni a mondatokat. A kötőszók és utalószók segítenek a megoldásban.
- választó mellérendelő ö. m.**
alanyi alárendelő ö. m.
tárgyi alárendelő ö. m.
állandó határozói alár. ö. m.
kapcsolatos mellér. ö. m.

- 101./47. ölyv, keselyű, varjú, harkály, karvaly, fald, héja, seregély, sirály, furd, fogoly, szajkó, sólyom, japánkakas, bagoly, pulyka, jégmadár

varjú,
fald,
héja,
furd,
szajkó,
japánkakas,
jégmadár

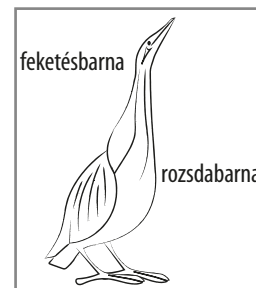
ölyv,
keselyű
harkály,
karvaly,
seregély,
sirály,
fogoly,
sólyom,
bagoly,
pulyka

- 101./48. a A bika több emlős hímjének elnevezése, ezért feltételezni lehet, hogy egy emlős megnevezése.
- b Aláhúzendó: madarak osztályába, a gólyaalakúak rendjébe, a gémfélék családjába (1 bekezdés 2. és 3. sora)
- c Magyarország, Egyiptomban, Törökországban, Peruban, Dél-afrikai Köztársaságban

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

d

Kifejlett, idősebb bölömbika	
Hossza	65–90 cm
Szárnyfesztávolsága	105–110 cm
Költési ideje	25–26 nap

- e Középső ujján szarufésű van, a nyálkás hal megevése után ezzel tisztítja meg a szájnyílást.
- f A vízimadarak fészke könnyen megközelíthető, kis testükkel nehezen tudják megvédeni a fiókáikat. A fajfenntartás miatt több tojást kell rakniuk és kikölneniük.
- g egér, mezei nyúl, pióca, béka, cserebogár, szitakötő, unka, hal, békalenyész, vízipók
- h Azt akarja, hogy nagyobbak látszódjon.

- 102./49. 1. Egri csillagok A) alárendelő, mennyiségjelzős
 2. Bölcső és bagoly B) alárendelő, alanyos
 3. A két koldusdiák C) alárendelő, minőségjelzős
 4. Az élet titka D) alárendelő, helyhatározós
 5. Alice Csodaországban E) alárendelő, birtokos jelzős
 6. Leleplezem a családomat F) mellérendelő, kapcsolatos

1. – C) 2. – F) 3. – A) 4. – E) 5. – D) 6. – X

Megjegyzés: A 6. címhez, Leleplezem a családomat nem tartozik megfelelő szó szerkezet, mert a cím tárgyias szó szerkezet, de a listában csak az alanyos maradt ki.

- 102./50. Tanulj tinó, ökör lesz belőled!
 Okos enged, számár szenved.
Megjegyzés: Kimaradt szavak: írj, bagoly, van.

103./51. a

Érvelő fogalmazás		
Szerkezeti rész	Tartalma	Terjedelme ? mondat
Bevezetés	A téma megjelölése. Az utasításban szereplő téma átfogalmazása. Az álláspont megfogalmazása.	2
Tárgyalás (2 érv, 2 ellenérv vagy 1. érv 1. ellenérv 2. érv 2. ellenérv)	Könnyebb együtt a munka, például anyaggyűjtéskor.	2
	Összefogás, egymás jobb megismerése.	2
	Ellentétek a páros tagjai között.	2
	A másik megbántása.	2
Befejezés	Az álláspont megindoklása, érzelmi lezárás.	1

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

- b Várható címek: Párban könnyebb
Egyedül nem mindig megy
Egyedül nehezebb
- c Egyéni megoldás.

Megjegyzés: Az alábbi fogalmazás a táblázat és az első cím alapján készült.

Párban könnyebb

Több órán is dolgozunk párban vagy csoportban. Én mind a kettőt nagyon kedvelem. Az órákon a tanárok szerintem azért adják ki így a feladatot, hogy fogjunk össze és dolgozzunk együtt. A páros munka mellett egyik érvem, hogy például így könnyebb egy szövegből anyagot gyűjteni, mint egyedül.

A másik érvem, hogy ezáltal nemcsak össze tudunk fogni, hanem hamarabb elkészül a megoldásunk is. Közben jobban meg is ismerhetjük egymást.

Sajnos van rossz oldalai, ezek közül kettőt emelek ki. Az egyik az, hogy lehetnek elmentések az adott párosnál, ezáltal inkább a vita megy, mint a munka.

A másik ellenérvem, hogy a vita miatt mondhatunk olyat a társunknak, amit később megbánunk. Nem mindig könnyű kibékülni.

Én nagyon szeretek párban dolgozni, mert számomra így könnyebb és nagyobb a segítség, mintha egyedül lennék.

Megjegyzés: A következőkben olyan 8. évfolyamos tanulók e témában írt érvelő fogalmazását adom közre, amelyek mintául, követendő például is szolgálhatnak.

Egyrészt – úgy gondolom –, ezek a szövegek a felvételin is megállnák a helyüket, másrészt összehasonlíthatod a tanítványaid hasonló témájú szövegalkotásával.

Van olyan fogalmazás, amelyik nem a tankönyvi mintát követi, de ennek lehetőségét a táblázat is felajánlja.

Párosan szép az élet

Az iskolában az egyéni munka mellett sokat dolgozunk párokban is. Ennek van előnye és hátránya is.

Amikor párban dolgozunk, akkor a társunk munkája is számít, így nem csak rajtunk múlik a feladat megoldása.

A páros munka során a tanulók ki tudják egészíteni egymás tudását.

De ennek van hátránya is. Vannak tanulók, akik a páros munka során feleslegesen beszélnek, így zavarják a másik munkáját.

Van, amikor a feladat megoldása során nem bízunk a saját véleményünkben, mert lehet, hogy a társunk másképpen gondolja. Ilyenkor nem mindig sikerül eldönteni, kinek van igaza.

Én szeretek párban dolgozni, mert akkor a társam segít megoldani a feladatot. Jobb lenne, ha több páros munka lenne az órákon.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

A páros munka előnyei és hátrányai

Az iskolában az órán sok feladatot kell megoldaniuk a gyerekeknek. Ezt egyedül, párban és csoportmunkában lehet elvégezni. Ezek közül most a páros munkát fogom bemutatni.

Szerintem azért jó a páros munka, mert ha az egyik nem tudja a feladat megoldását, a másik tud neki segíteni. Ez főleg a nehezebb feladatoknál jöhet jól.

A másik érvem mellette az, hogy ha a két tanuló jól kijön egymással, akkor ez meggyorsítja a munkájukat.

Viszont ebből következik az első ellenérvem, ugyanis ha két gyerek nincs jóban, akkor nem fog működni a közös munka.

A másik érvem ellene az, ha a gyerekek párban keveset dolgoznak, akkor nincs nagy gyakorlatuk benne. Ebből is adódhat a sikertelenségük.

Jó dolog a páros munka, de ugyanolyan komolyan kell venni, mint az egyéni munkát.

104./52. a

Érvelő fogalmazás		
Szerkezeti rész	Tartalma	Terjedelme ? mondat
Bevezetés	A téma megjelölése. Az utasításban szereplő téma átfogalmazása.	2
Tárgyalás (2 érv, 2 ellenérv vagy 1. érv 1. ellenérv 2. érv 2. ellenérv)	Fejleszti a reflexeket. Izgalmas, barátokkal, profikkal és kezdőkkel lehet játszani. Függőséget okozhat. Szemrontó, nem iszunk, mozgunk.	2 1 2 2
Befejezés	Az álláspont megfogalmazása és megindoklása, érzelmi lezárás.	2

- b Várható címek: E-sport profik és kezdők között
Az e-sport
Az e-sport világa

C Egyéni megoldás.

Az alábbi fogalmazás a táblázat és az első cím alapján készült.

E-sport profik és kezdők között

Az e-sport egy olyan sportág, amelyben videojátékokkal játszanak a versenyzők. Az internet terjedésével ez a tevékenység is egyre nagyobb teret hódít.

Én gyakran szoktam ilyen játékokkal játszani, de nem tartom sportolónak magam. Szerintem az e-sportban az a jó, hogy fejleszti a reflexeket.

A másik érvem mellette, hogy nagyon izgalmas, és barátokkal is versenyezhetünk, illetve profikkal és kezdőkkel is.

Az előnyei mellett van néhány hátránya is. Ezek közé tartozik az, hogy túlzásba lehet vinni, sőt függőséget is okozhat.

Emellett nem is igazán egészséges, mivel roncsolja a szemet, és elfelejtünk közben inni, mozogni.

Az e-sport mindennapjaink részévé vált. Sok ember kedveli, mások gyűlölik, de az biztos, hogy nem fog eltűnni egyhamar.

A következőkben olyan 8. évfolyamos tanulók e témában írt érvelő fogalmazásait adom közre, amelyek mintául, követendő például is szolgálhatnak.

Az e-sport

Az e-sport egy virtuális sport, amelyet gépen játszanak az emberek. Napjainkban ez egy elterjedt „sportág”, amely érdekes lehet azoknak, akik nem ismerik.

Az e-sport lényege, hogy különféle játékokban minél jobb legyen és nyerjen a versenyző. Ennek a „sportágnak” előnye, hogy nem a testet erőlteti meg, hanem az agyat.

A másik előnye lehet, hogy nem kell egy pontos helyre elmenni, mert ez a sport virtuális.

Nagy hátránya, hogy a virtuális játékokban is lehet csalni.

Ellenérvem az is, hogy nem egészséges órákig a képernyőt nézni.

Az e-sport nagyon szórakoztató és vonzó dolog. Egyre többen csatlakoznak hozzá, és egyre jobban fejlődik.

Megjegyzés: Az alábbi fogalmazás a nem „sablon” alapján készült, de mondanivalója, a megfogalmazás mikéntje miatt adom közre.

Az e-sport világa

Én nagyon szeretem a sportokat, mivel én is egész kicsi korom óta sportoló vagyok. Szerintem azt az élményt, amelyet a sport adhat nem helyettesítheti az e-sport, mivel sportosak, egészségesek akkor leszünk, ha sokat mozgunk. A testünk mellett a személyiségünkre is nagy hatással lehet, hiszen sok új barátot ismerhetünk meg a versenyek, edzések alkalmával. Sok közös élményben vehetünk részt. A sport által az időbeosztó képességünk és döntőképességünk is fejlődhet.

Hiába a sok edzés és a versenyek, még így is marad időm a szórakozásra, kikapcsolódásra. Ilyenkor gyakran választom az internetes játékokat. Szerintem ez egy jó kikapcsolódás lehet, de a sok képernyőnézés miatt romolhat a szemünk vagy fájhatnak az ízületeink.

Az eddigieket összegezve: én mindenképpen a fizikai erőnlétet igénylő sportolás mellett döntök, de jó kikapcsolódás lehet egy internetes játék is. Bár a mai világban egyre elterjedtebbé vált az e-sport, de azért nem szabad hagynunk, hogy az élsportolók felett átvegye az irányítást.

Köszönettel és hálával tartozom azoknak a kollégáknak (Debrecenből és Keszthelyről), akik a munkatankönyv kézikönyvének írásában azzal segítettek nekem, hogy az érvelő fogalmazásokat megírták a tanítványaikkal. A diákoknak 15 perc állt a rendelkezésükre.

A többszáz tanulói fogalmazásból az 50 legjobbat a kollégák választották ki. A legeslegjobbakat pedig én. Ezeket olvashatjátok ebben a részben.

A munkatankönyv következő feladatában a tanulók három téma közül választhattak. A legnagyobb sikert a jövőt bemutató DVD aratta. A 2. helyen a bolti, illetve az internetes vásárlás melletti érvelés végzett. Viszonylag kevesen választották a filmsorozat témát.

Az alábbiakban a középiskolai felvételi felkészítő feladatsor utolsó feladatának utasítása alapján íródott érvelő fogalmazásokat olvashatod.

104./53. ◻

DVD az életéről

Rengeteg DVD-t néztem már meg, de sosem hallottam még erről a szerkezetről.

Azért nézném meg, hogy mit rejt, mert érdekelné, hogyan alakul az életem. Sok dolgot másképpen csinálhatnék, és tanulnék a hibáimból.

Tudnám, hogy jó jövőm lesz-e vagy sem.

Másrészt nem mindent szeretnék megtudni, mert ha a jó dolgok váratlanul érnek, az nagyobb öröm számomra.

Nem jó az, ha mindent tudunk előre, mert úgy nem tapasztaljuk meg, hogy mikor mit kell abban a helyzetben tennünk, hanem csak azt csináljuk, amit a DVD-n láttunk.

Szóval ennek a DVD-nek is vannak hátrányai és előnyei is, mint mindennek. Azért örülnék, ha létezne.

DVD a hátralévő életemről

Izgalmas lenne, ha mindenki kapna egy olyan DVD-t, amelyen az élete hátra lévő része lenne. El lehet játszani a gondolattal, hogy mi történne az emberekkel, ha megtudnák, mikor és hogyan halnak meg.

Hátrány lenne, hogy az emberek félelemben élnének, mert tudnák azt, mennyi idejük van még hátra.

Negatívumként értelmezhető az is, hogy mivel az életünk a döntéseink alapján alakul, ezért a DVD nem lenne megbízható. Ha valaki látná a jövőbeli hibáit, akkor folyamatosan azon igyekezne, hogy megváltoztassa a jövőt.

Pozitívum azonban az, hogy az emberük az életük minden pillanatát kiélveznék, és ezért talán sokkal boldogabbak lennének.

Előnyére válna az embereknek, ha tudnák, mi fog velük történni, és már előre számolnának a következményekkel.

Nekem az a véleményem, hogy nem lenne jó előre látni a sorsunkat. Ha lenne ilyen DVD, nem nézném meg, mert nem szeretnék félelemben élni.

Mi lehet a jövőm?

Sok olyan ember van, aki szívesen visszatekerné a múltat, de van olyan is, aki csak arra kíváncsi, mi is vár rá a jövőben. Ha én kapnék egy DVD-t a jövőmről, akkor megnézném.

Azért lenne jó, ha láthatnám, mert így előre tervezhetnék. Tudhatom, hogy mi is fog velem történni, és semmi sem érne váratlanul.

Jó lehetne azért is, mert eldönthetem, tetszik-e az, amit látok, amilyen vagyok, amit elértem. Ha nem tetszene, én úgy gondolom, még nem lenne késő, hogy jobb ember legyek.

Viszont ellene szól ennek a lehetőségnek, hogy láthatnék olyat, amelyen nem tudok változtatni. Sajnos egy szerettem elvesztésének idejét nem én határozhatom meg.

Ha látnám a jövőmet, lehet, hogy sokkal kevesebb vidám emlékezetes pillanat lenne az életemben. Ha tudnám előre, hogy egy barátság meddig tart majd, nem tudnék önfeledt lenni.

Ezeket a jó és rossz dolgokat összevetve nem szeretném megnézni a jövőmet. Úgy érzem, még nem vagyok hozzá elég érett. Esetleg pár év múlva, amikor megtanulom kezelni az élet rossz dolgait.

DVD a jövőmről

Egy DVD-n általában filmet vagy sorozatot szoktunk nézni, ez viszont most a jövőről szól: kik vagy mik leszünk. Én megnézném, ugyanis szerintem mindenki kíváncsi, mi lesz.

Könnyebb lenne iskolát választanom, ha már úgyis tudnám, hogy hová fogok járni.

Miután végig nézném, tudnám, hogy mire számítsak. Lehet hogy nem követném el azokat a hibákat, amelyek gátolnának a céljaim elérésében.

Van, aki rémisztőnek tartja ezt a lehetőséget. Mondjuk, ha valaki megtudja, hogy pár év múlva megbetegszik, vagy ehhez hasonló.

Szerintem azért is rossz lenne, ha ismernénk a jövőnket, mert akkor az életünk túl kiszámítható lenne és unalmas. Most pedig egy nagy talány, és csak álmodozni tudunk a jövőnkéről. A remény pedig ott van, hogy bármit tehetünk.

Ennek az érvelésnek a végére meggondoltam magam, és inkább azt választanám, hogy nem nézném meg a DVD-t. A világ ilyen formában jó, ahogy van. Tudjuk a múltat, érzékeljük a jelent, és kérdőjel a jövő.

b

Internetes vásárlás vagy bolti vásárlás?

A mai világban egyre többen vásárolnak interneten, mint boltokban. Miért jó ez, és miért nem szeretnek vagy tudnak az emberek online vásárolni?

Az emberek többsége azért szeret otthonról vásárolni, mert az kényelmesebb. Akkor és ott vásárolhat, amikor és ahol akar. Míg a vásárlóközpontokban időigényesebb vásárolni, és a nagy tömeg miatt kényelmetlen is lehet.

Az internetes beszerzéskor viszont nem lehet ellenőrizni egy termék anyagát, minőségét, csak egy képet látni róla. Mondjuk, ha cipőt rendelsz az internetről, nem tudod felpróbálni, ellenőrizni, hogy kényelmes-e a lábodon. Emiatt akár felesleges pénzkidobás is lehet a vásárlásból. Ezzel szemben a boltokban viszont mindent felpróbálhatsz, megérinthetsz, sőt az eladótól még segítséget is kérhetsz.

Vannak, akik jobban szeretnek online vásárolni, de szerintem jobb, ha saját szememmel látom, hogy mit veszek, mert az a biztos.

Bolti vagy online vásárlás?

Lehet vásárolni online és személyesen is. Én mindig személyesen teszem, mert nagyon értek az internethez.

Ha az interneten cipőt vásárolunk vagy valamilyen ruhadarabot, lehet, hogy a mérete nem megfelelő számunkra. Jöhet a tortúra a visszapostázással, a pénz visszajuttatásával.

Ettől a vásárlási módtól az emberek egyre lustábbak lesznek, nem mennek emberek közé.

Ugyanakkor megvan az előnye is, mert ha éppen szakad az eső, és mindenképpen szükségünk van egy adott dologra, megrendeljük, és már házhoz is szállítják.

Esetleg betegek vagyunk, vagy nem bíránk elmenni a boltba, rendelés után kiszállítják a megvásárolt dolgokat, mi pedig gyógyulhatunk tovább.

Szerintem személyesen jobb bevásárolni, mert nem érhet bennünket meglepetés.

A döntés

Manapság az emberek többsége inkább online szeret vásárolni. Mások viszont nem így gondolják.

Az online vásárlás mellett szól az, hogy nem kell járkálnod sehová, hanem házhoz szállítják mindazt, amit megrendeltél és kifizettél.

A másik előnye, hogy bizonyos termékek az online áruházakban sokkal olcsóbbak, mint a boltokban.

Ellene szól viszont, hogy előfordul, nem szállítanak ki mindent a csomagodban, amiket megrendeltél.

A másik érv is ellene szól. Sajnos az is előfordul, hogy nem olyan minőségű a megrendelt termék, mint amelyet te vártál.

Szerény véleményem szerint jobb elmenni a boltba, és ott megnézni azt a terméket, amelyet meg szeretnél venni. A bolthoz vezető séta pedig még egészséges is.

Hol vásároljunk?

A vásárlás manapság már nem olyan, mint régen, amikor egész napos program volt a ruhavásárlás.

Napjainkban az emberek már egy kattintással megvehetik azt, amire szükségük van, vagy csak tetszik nekik. Ez a legfőbb probléma az internetes vásárlással. Fáradtság nélkül bármit megvásárolhat az ember. Régen kétszer meggondoltam én is, hogy szükségem van-e arra az adott tárgyra, hogy elmenjek érte a boltba.

Viszont ha valamit külföldről rendelünk, és nincs időnk vagy lehetőségünk személyesen elmenni érte, akkor lép életbe az internetes vásárlás és a kiszállítás.

A régmódi vásárlással ezért volt az a baj, hogy ha akár csak egy másik városba mentünk át, az is költséges és hosszadalmas volt.

Viszont ha cipőt vagy egyéb ruházatot vettünk, akkor azokat a helyszíne fel tudtuk próbálni, és biztosra tudtunk menni, hogy jók.

Szerintem mindkét vásárlási módnak meg kellene maradni. Ha csak internetes vásárlás lesz, ellustul az emberiség.

C

Filmsorozatok mellett és ellen

A filmsorozatok nézése napjainkban az egyik népszerűbb időtöltés. Szerintem mindenki látott legalább egyet az élete során.

Az idegen nyelvű és magyar feliratos sorozatok által a nyelvtanulás lényegesen könnyebb és gyorsabb.

A tájakat, állatokat, híres embereket, történelmi eseményeket bemutató ismeretterjesztő filmszériák valóban a tanulást szolgálják. Tehát remek időtöltés az ilyen sorozatok nézése.

Ennek ellenére addiktívvá, függővé válhatnak azok, akik napokon keresztül nézik kedvenc sorozatukat. Hiszen vannak olyan filmfolyamok, amelyek hamis világot ábrázolnak a nézők számára, és lassan azt hiszik, ők is abban az álmvilágban élnek. Elveszítik a józan ítélőképességüket.

Továbbá vannak olyan sorozatok is, amelyek erőszakosak, rossz példát mutatnak az embereknek, ezzel rossz irányba befolyásolják a viselkedésüket.

A sok negatívum ellenére szerintem hasznosak a filmsorozatok, csak válogatni kell közöttük, és mértéket kell tartani a nézésükben.

A jegyzetkészítés menete

A diákoknak sokat segít a tanulásban, lerövidíthetik a tanulásra szánt idejüket, ha tudnak jegyzetet készíteni. A jegyzet sokban hasonlít a felelettervre, amelynek megalkotását már a 6. évfolyamos munkatankönyvben elsajátíthatták, a 7. évfolyamon pedig gyakorolhatták. A munkatankönyv 105. oldalán ezért idéztem fel a feleletterv készítésének menetét.

Természetesen azt tudjuk, hogy jó jegyzetet csak az tud készíteni, akinek jó a vázlata. Ez utóbbit pedig a tanulók már 5. évfolyamtól gyakorolhatták a munkatankönyvekben. A vázlatkészítésnek pedig elengedhetetlen a szövegfeldolgozási algoritmus alkalmazása.

A *Szövegértést fejlesztő gyakorlatok* tankönyvcsalád kötetéhez készült kézikönyveimben részletesen írtam a szövegfeldolgozási algoritmus tanításának módszertanáról. Ezeket a kézikönyveket is le tudod tölteni erről a linkről:

<https://www.muszakikiado.hu/letoltesek/kozismeret/magyar-nyelv/>

Az alábbiakban csak vázlatosan adom közre az ismeretterjesztő szövegek feldolgozásának algoritmusát.

1. A szöveg előzetes áttekintése

- cím (alcímek) + ábrák + képek, képaláírások
- előfeltevések a szöveg várható tartalmáról, az új információról

2. Ismerkedés a szöveggel néma (csendes) olvasással

3. A szöveg témájának a megnevezése

- az előfeltevések összevetése a tartalommal

4. Ismeretlen kifejezések magyarázata

- a) Szövegösszefüggésből
- b) Tanulói magyarázat
- c) Tanári magyarázat (szemléltetés)
- d) Szótár, lexikon felhasználásával
- e) Internethasználata

5. A szöveg bekezdések szerinti feldolgozása

- a) Adatkeresés
- b) Lényegkiemelés
 - Bekezdések sorszámozása
 - Melyik bekezdésben olvastál-ról?
 - Kiegészítő feladatok
 - Tételmondatok aláhúzása
 - Tételmondatok megfogalmazása saját szavaikkal
- c) Felosztások, rendszerezések, táblázatok kiegészítése és alkotása
- d) Ábrák értelmezése

6. A szöveg újraolvasása néma (csendes) vagy hangos olvasással

7. Vázlatírás /tételmondatok alapján: a bekezdések témáinak megnevezése

8. Jegyzetelés

A szöveg tartalmának tömör megfogalmazása a vázlat alapján
Ok-okozati összefüggések feltárása

- LEJEGYZÉS: a) Vázlatpont
- b) Adatok (rövidítés használata)
 - c) Kulcsszavak közötti összefüggések (jelek használata: ↓ > ↑ =)
 - d) Táblázatok alkalmazása
 - e) Fürtábrák, gondolattérképek

106./1. A szöveg elolvasása, a bekezdések beszámozása

- a** **Megjegyzés:** A tanuló lépésről lépésre segítséggel sajátítja el a jegyzetkészítés menetét.
- b** Aláhúzendó tételmondatok:
 - 1. bekezdés: Az intelligencia azt a képességet jelenti, hogy emlékezőtehetségünket, tapasztalatainkat hasznosítani tudjuk egy új probléma megoldására. (1–2. sor)
 - 2. bekezdés: Sokkal fontosabb ennél az agy és a test tömegének aránya. (3. sor)
 - 3. bekezdés: Az agy szövete a naponta felvett kalóriamennyiség egynegyed részét égeti el. (1. sor)
 - 4. bekezdés: Ez nem tudatos, hanem veleszületett viselkedésmód, tehát nem intelligens cselekvésről van szó. (utolsó mondat)
- c** A kulcsszavak, -kifejezések kiemelése, például bekarikázással.
 - 1. bekezdés: képességet, emlékezőtehetség, új probléma megoldása, tanult

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

2. bekezdés: többi emlős agya, érzékszervek által továbbított információk, nagyméretű agy nem, magas intelligenciát, embernek, legnagyobb agya, delfin
 3. bekezdés: naponta felvett kalóriamennyiség egynegyed részét, állandóan értékelnie és tárolnia kell a beérkező információkat, folyamatos elektromos tevékenység, idegáramokat képez és tart fenn, delfinek, az egyik legösszetettebbnek, bonyolult „nyelvet”, „tájszólásaik”
 4. bekezdés: intelligenciatesztek, felfogja-e az állat az ok és okozat közötti kapcsolatot, mókus, eleség elásásával, viselkedése ösztönös, gnúk vonulással, évszakok váltakozására, öröklődik, veleszületett viselkedésmód, nem intelligens cselekvésről
- Megjegyzés:** Az aláhúzás nem jöhet szóba, mert a tételmondatokat már aláhúzták a tanulók.

d A jegyzet leírásához szükséges lépések megismerése

A szöveg 1. bekezdéséhez készült mintajegyzet tanulmányozása

Megjegyzés: A kulcsszavakat és -kifejezéseket sokszor át kell fogalmazni. Érdemes rövidítéseket, jeleket használni, leírni az ok-okozati összefüggéseket.

A jegyzetkészítés tanulásakor is betartottam a fokozatosság elvét az időtakarékoság miatt a szöveg egy-egy bekezdésén keresztül

- minta,
- hiányos jegyzet kiegészítése,
- hibás jegyzet javítása,
- önálló jegyzet elkészítése.

☉ *Mintaként megadjuk az 1. bekezdés jegyzetét.*

Az állatok intelligenciája

1. Az intelligencia fogalma

Képesség = új probl. megoldása ← eml.teh. + tapasztalat alapján

↓

tanult! nem ösztönös ☉ *Egészítsd ki a 2. bekezdés hiányos jegyzetét!*

2. **Az agy és a testtömeg aránya**

- nem emberi emlősök agya: érzékszervi **inf.** feldolg.
- nagyméretű agy ≠ feltétlenül **magas** intellig.-val
- ! agy + testtömeg aránya: ember, **delfin**

☉ *Javítsd fölé írással a 3. bekezdés jegyzetének hibás részeit!*

3. Az agy felépítése

25

– napi kalória 35%-a az agyé → információk áll. ért. és tárol. → mágneses tev.

↑

idegáramok képz., fenntart.

nyelv

– legössz. állati agy: delfin → bonyolult beszéd, „tájszólások”

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

⊙ Készítsd el önállóan a 4. bekezdés jegyzetét!

4. A veleszületett viselkedésmód

– **teszt: ok-okozati öfűg. felfogása?**

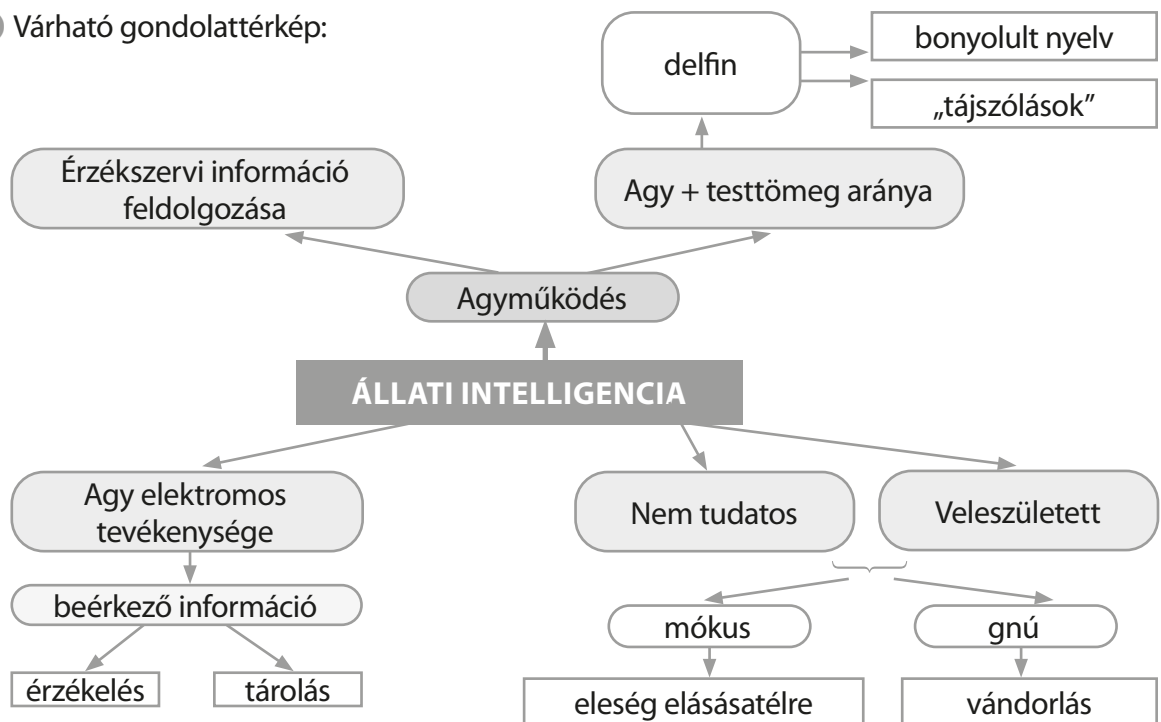
– **mókus: téli eleség elásása → ösztönös: nappalok hossza, hőmérséklet**

– **gnúk: vándorlás ösztöne, génekbén öröklődik**

↓
nem tudatos, veleszületett ≠ intell. cselekvés

Nagyon fontos, hogy a fel kell írni a szöveg címét.

e Várható gondolattérkép:

Megjegyzés: Más megoldás is elfogadható.

A tanulók az elmúlt négy év alatt viszonylag nagy jártasságra tehetek szert a gondolattérképek értelmezésében, kiegészítésében és megalkotásában. Tanulás szempontjából sokszor sokkal eredményesebb, mint a jegyzetkészítés, hiszen a gondolattérkép elemei képként tárolódnak el a memóriában. Kiváló tanulási eszköz.

108./2. **Javaslat:** Ezt a feladatot azok a tanulók oldják meg, akik nem voltak – vagy akikkel nem voltak – megelégedve az előző feladatban szereplő szöveg utolsó bekezdéséhez készített önálló jegyzettel.

a Egy szöveg első bekezdésének elolvasása

Megjegyzés: A feladatok megoldásához szükség van egy lapra, amivel a tanulók le tudják takarni a munkatankönyvben megadott helyes megoldásokat. Be kell láttatnod velük, hogy ne csaljanak, csak a miután megoldották a feladatot, akkor hasonlítsák össze vele.

Az ilyen feladatmegoldási módszer azért is hatékony, mert lépésenként lehet ellenőrizni a diákok munkáját, könnyebb a korrekció is.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

b – **e** A megoldások a munkatankönyvben találhatóak.

f Önálló jegyzetkészítés

2. Régi gyökerek és új technika

– gyökerei: 20. sz. + Ny-i animációs techn. = anime

japán sajátosság

– anime fogy. list (2018): I. Japán, II. USA, III. Fr.o.

– Mo.: egyre népszerűbb

Megjegyzés: Más jegyzet és elrendezés is elfogadható.

A kommunikáció

A reklám, a hirdetés, az apróhirdetés

A munkatankönyv 110. oldalán Balázs Géza megfogalmazásában ismerhetik meg a tanulók, mit is értünk a **reklám** fogalma alatt, de bátran alapozhatsz a diákok mindennapi tapasztalataira, hiszen számtalan csatornáról ömlenek rájuk, még az okostelefonjaikon keresztül is.

Ebben a fejezetben igyekeztem segítséget nyújtani abban, hogy tudatos „reklámfogyasztók” legyenek, és ne csak céltáblák.

A tanítási óráinkon jótékony hatása van a humornak. Jó szívvel ajánlom Balázs Géza *Régi és újévi nyelvi tréfák* című írását, amelyből a következő részlet jól kapcsolódik a témakörhöz: „Az újabb kor terméke a reklámszövegek tréfás kifigurázása. Érdekes módon most a Riga mopeddel kapcsolatos, már több évtizede keletkezett mondókák kerültek elő, mutatva, hogy vannak retróviccek is:

Riga moped drága kincs, Jó, ha van, de jobb, ha nincs.

Út mellett akar hálni? Riga mopeddel kell járni.

Nem szerelt még eleget? Vegyen Riga mopedet!

<https://helyorseg.ma/rovat/szempont/dr-balazs-geza-regi-es-ujevi-nyelvi-trefak>

A **hirdetés** a reklám egyik legrégebbi formája, amely olyan fizetett üzenet, amelyet a tömegmédiá (televízió, rádió, napilapok, internet) közvetítésével juttatnak el a legszélesebb nyilvánosság felé. Olyan egyirányú közlés, amelyet a befogadó tudomásul vesz, de közvetlenül nem jelez vissza a hirdetőnek, kivétel, ha a közlétevé erre lehetőséget biztosít telefonszám, e-mail-cím megadásával.

Az **apróhirdetés** a hirdetés, így a reklám egyik fajtája is. Az internet elterjedéséig főleg a nyomtatott újságokban, időszakonként szabályosan megjelenő kiadványokban jelent meg, olykor egyéb felületeken és helyeken: lépcsőházi faliújságon, kerítéseken, postaládákban. A tömegmédiára nem jellemző. A diákok még iskolában is találkozhatnak vele, vagy maguk is alkalmazhatják ahogyan azt a munkatankönyvi feladatok is mutatják.

A fejezetben lévő feladatok többsége kiválóan alkalmas a szövegértő és a -szövegalkotó képesség fejlesztésére, sőt a szövegek kritikus értelmezésére is.

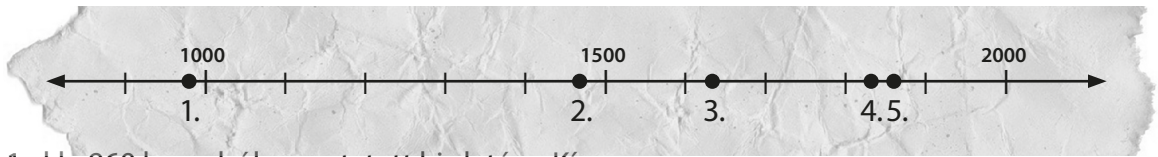
110./1. A szöveg elolvasása

a Várható cím: Reklámtörténet dióhéjban

Megjegyzés: Más megfogalmazás is elfogadható.

b

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

1. kb. 960 bronzból nyomtatott hirdetés – Kína
2. 1477 az első nyomtatott reklám – London
3. 1632 az első újsághirdetés – Franciaország
4. 1839 fotós újsághirdetések – Amerika
5. 1860 színes reklámok

Megjegyzés: Más nyelvi megfogalmazás is elfogadható, például: kb. 960 bronzból nyomtatott hirdetés Kínában.

- c 1. szimpátia 2. propagál 3. médium 4. banner 5. generál 6. targetált 7. verzió 8. szponzorál
A) reklámcsík B) változat C) célzott D) rokonszenv E) anyagilag támogat F) eredményez
G) reklámoz H) tömegtájékoztatási eszköz

1. D), 2. G), 3. H), 4. A), 5. F), 6. C), 7. B), 8. E)

- d A hirdető egy adott honlapon, keresőoldalon megjelenő hirdetése után az alapján fizet, ahányan rákattintottak a hirdetésére.

- e a kommunikáció egyik legnyilvánosabb formája, a személyes kommunikáció egyik fajtája, nagy tömegeket ér el egyszerre, a feladó beazonosíthatatlan, az élet szinte minden területén jelen van, az az üzenet kibocsátója azonosítható, kétirányú kommunikációs kapcsolat, a címzettek közvetlenül nem jeleznek vissza, az üzenet több alkalommal megismételhető, az üzenet egyszeri és megismételhetetlen, a címzett összehasonlíthatja az üzenetet a versenytársakéval.

112/2.

- a Várható vélemények:
– A reklámszöveg magyaros, világos, érthető.
– Nagyon figyelemfelkeltő, hiszen mindenki szeretne szép mosolyt és fogakat.
– Nem, mert nem tudjuk a termék nevét, az árát.
– Látás, hallás.
– Az érzelmekre hat, mert mindenki szereti a mosolygó embereket.
- b Várható válaszok:
– Igen, ha tudnánk a termék nevét.
– Nem, mert mindannyiunknak van bevált fogkréme.
- c Egyéni megoldás.
Megjegyzés: A megoldás otthoni feladat is lehet.
- d Várható beszédtema:

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

A derűs, vidám embereket jobban szereti a környezetük, mint azokat, akik mindig borúsak, kedvetlenek.

- 112/3.** Várható rövid reklámszövegek: Nike cipőben jól jár.
A legkisebb is számít.
Mert megérdemlem.
Igyál meg egy pohárral, és fogd rá a nyuszira!
Nincs idő a fejfájásra.

Megjegyzés: Bármilyen ismert vagy egyéni rövid reklámszöveg elfogadható.

- 112/4.** Egyéni megoldás.

- 113/5.** Várható fogalmazás:

Egyre jobban dühítenek a reklámok, főleg akkor, ha egy izgalmas filmet vagy vetélkedőt szakítanak meg a televízióban.

Nem is olyan régen történt velem, hogy egy nagyon szórakoztató filmet néztem a tévében, és pont a poén előtt nyomták be a jó hosszú reklámblokkot. 10 perc múlva már nem tudtam olyan jól nevetni rajta.

Próbáltam már úgy védekezni, hogy a reklám kezdése után átváltottam egy másik csatornára. Sajnos nem időben váltottam vissza, így fontos részletről maradtam le.

Sokáig gondolkodtam azon mi az előnye a filmeket megszakító reklámoknak. Bevallom azon kívül, hogy a tévécsatornának jó, hiszen sok pénzt kapnak érte, nem nagyon jut semmi az eszembe. Talán az, hogy közben ki lehet menni a WC-re.

Nem véletlen, hogy a filmeket újabban letöltöm a netről, és a gépemen nézem.

- 113/6.**
- a** Népszerű, nagy követőszámmal rendelkező véleményvezér a közösségi média oldalain.
 - b** Minél több az influencers követőinek a száma, annál több emberhez jut el, így nagy a reklám hatékonysága.
 - c** Például: Pattanás elleni krém, mert láttam egy tinédzser bőrének megtisztulását.
- Megjegyzés:** Bármilyen termék elfogadható, megfelelő indoklással.

Reklám vagy hirdetés

114./1.

SPHX KERÉKPÁR, 26 HÜVELYKES KEREKEK, 21 SEBESSÉGES, ALUMÍNIUM KEREKEK, TÁRCSAFÉKEK, SZÜRKE-PIROS

A termék megvásárlásával akár **22345 pontot** gyűjthetsz. A kosaradban összesen **22345 pontot** tartalmaz, ami átváltható ekkora utalványra: 4495 Ft

Cikkszám IRZ749121

Sphx kerékpár, 26 hüvelykes kerekek, 21 sebességes, alumínium kerekek, tárcsafékek, szürke-piros színű, felnőtteknek ajánlott.

168 742 Ft ~~174 736 Ft~~

Kosárba 1

115./2.

- a** Kik a hirdetés címzettjei?
Milyen eseményre hívja fel a figyelmet?
Hol lesz az esemény színhelye?
Milyen időpontban?
Mi a résztvevők feladata?

Kik a szöveg feladói?
- Versszerető felső tagozatos diákok.
Szavalóversenyre.
A II. emeleti magyarterem.
Április 11-én 14 órától.
Egy szabadon választott József Attila-verset előadni.
A Diákönkormányzat vezetői.**
- b** Például: Iskolai faliújságon a hulladékgyűjtésről, a lépcsőházban csótányirtásról.
- c** Olyan online vagy offline felületen megjelenő nyilvános figyelemfelkeltő kép vagy kijelentés, amely információkat közöl egy termékről, szolgáltatásról vagy eseményről.
- d** Várható reklám: Készülj, verselj, nyerj! Felső vagy? Szereted József Attila verseit? A számodra legkedvesebbet előadnád egy szavalóversenyen? Ne habozz! Jelentkezz március 20-ig a DÖK-vezetődnél! A versmondás időpontja 04. 11-én 14 órától a II. emeleti magyarteremben. Várunk!!!
- e** Várható hír: József Attila és a versszerető diákok
A költészet napján 14 órától a II. emeleti magyarteremben József Attila szavalóversenyt rendez a Diákönkormányzat a felső tagozatosoknak. Jelentkezési határidő március 20-ig az osztály DÖK-vezetőjénél.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Apróhirdetés

116./1.

Megjegyzés: Értelemszerűen más kiegészítések, helyszín, időpont is lehetséges.

(Kedves Diáktársak!)

Bolhapiacot rendezünk.

Hozzatok magatokkal kinőtt sportfelszereléseiteket, feleslegessé vált tárgyaitokat!

(Időpont: 2023. 04. 10. 14-16 óra között)

(Helyszín: iskolánk aulája)

A 8. b osztály tanulói

116./2. A humor forrásának közös megbeszélése.

116./3. Várható átalakítások: Eladó jó helyen 2 külön nyíló, nagy szobás, erkélyes, 65 m²-es lakás a 2. emeleten. Lift van. Tartozásmentes. Alkuképes. Ár: 35 millió Ft. Telefon: 40/000-00-00

Ingyenes lomtalanítás! A pincétől a padlásig elszállítom rossz gépeit, hűtőjét. Hívjon bátran! 28/000-00-00

Megjegyzés: Az 1. apróhirdetésben a szórendet is javítani kell, mert a két nagy szoba és nem az erkély külön nyíló.

Kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás

A munkatankönyvet bemutató részében már írtam erről a fejezetről, de szeretném itt is kiemelni, hogy bár 5. évfolyamon már téma volt a kapcsolatfelvétel és a kapcsolattartás, a tanulókra váró szeptemberi új élethelyzet miatt úgy gondoltam, nem árt felfrissíteni a köszönéssel, a bemutatkozással és a bemutatással kapcsolatos illembeli ismereteket és gyakoroltatni velük.

Nem szeretnék általánosítani, de sajnós már a legelemibb nyelvi kapcsolatteremtő és -fenntartó eszközöket is mi ismertetjük meg és alkalmaztatjuk a gyerekekkel a szüleik helyett.

117./1. Az osztályfőnöknőnek. Kezét csókolom!

Sziasztok! Szevasztok!

Javaslat: Érdeemes megbeszélned a tanulókkal, hogy a tanár urat a napszaknak megfelelően illik köszönteni, például: Jó reggelt kívánok! Jó napot kívánok, tanár úr!

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

117./2. A lány, miután a fiú megmondta a nevét, kezet nyújt, és ő is bemutatkozik. Bemutatkozáskor a fiú ne nézzen a lány szemébe, nehogy zavarba hozza! A fiú megmondja a teljes nevét, és megvárja, amíg a lány kezet nyújt. A fiú megmondja a becenevét, és megvárja, amíg a lány kezet nyújt neki. A fiú kezet nyújt a lánynak, és megmondja a teljes nevét. Elég, ha a lány csak a becenevét mondja meg. Bemutatkozáskor egymás szemébe kell nézni. A lánynak bemutatkozáskor nem kell felállnia. A lánynak bemutatkozáskor fel kell állnia. Mindig a fiú mutatkozik be a lánynak. A lány mutatkozik be a fiúnak. A fiú ülve is bemutatkozhat. Bemutatkozás előtt illik köszönni.

- 118./3.**
- a Egyéni megoldás.
 - b Megszólítás: Olyan önmagában használt név: tulajdonnév vagy főnévi kifejezés, amelyet a megszólított személy figyelmének felkeltésére használnak.
Leszólítás: Valaki valakit ismerkedés és kalandkeresés céljából megszólít. Sokszor sértő módon vagy sértő szándékkal.
 - c Várható illemszabályok: Az ismerkedést a fiúnak kell kezdeményeznie a bemutatkozás előtt köszönéssel. Bemutatkozáskor illik egymás szemébe nézni. Először a fiú mondja meg a teljes nevét, de megvárja amíg a lány kezet nyújt, miközben ő is megmondja a teljes nevét. Ha van becenevük, azt is közlik egymással.

Alkossunk szöveget!

Önéletrajz

Az írásban történő bemutatkozás szabályait már papíralapon és – a kor szelleméhez igazodva – online felületen (önéletrajz, internetes közösségi portálok) is meg kell tanítanunk. A tanulók mintát kapnak olyan önéletrajz megírásához, amely megfelel a 21. századi önéletrajz tartalmi és formai követelményeinek. Ezekre a praktikus ismeretekre minden tanulónak szüksége lesz felnőttkorában.

Ugyanakkor szükségesnek tartom a hagyományos önéletrajz szerkezetének a megtanítását is, hiszen a nyolcadikos tanulóktól több középiskola külön kéri a kézzel írt önéletrajzot, sőt több állaspályázatnál is kívánalom. Az önéletrajz tanítása tehát része az állampolgári kompetencia fejlesztésének. Ezért a tankönyvi feladatokat jó szívvel ajánlom osztályfőnöki órákra is.

Szeretném felhívni a figyelmeteket a Műszaki Könyvkiadó egyik tankönyvcsaládjára, amelynek társ-szerzőmmel, Miskolci Szilviával az *Osztálymátrix* nevet adtuk. A 7–8. évfolyamosoknak szóló kötete külön leckét szentel az önéletrajzírásnak. A *Kommunikáció, etika, etikett, gazdaság, életpálya feladatgyűjteményeink* segítséget nyújtanak továbbá a tanulók számára a világban való eligazodásban. Növelik az osztályfőnöki munka hatékonyságát. A tankönyvsorozat a komplexitás elvét szem előtt tartva fontos kiindulási alapja a korosztály kommunikációs, erkölcsi, etikai, etikettbeli, gazdasági, életmódbeli és életpálya orientációs nevelésének.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

A tankönyvcsaládról bővebb információhoz a Műszaki Könyvkiadó weboldalán

5. évfolyam <https://www.muszakikiado.hu/konyv-adatlap/?kb=111521>

6. évfolyam <https://www.muszakikiado.hu/konyv-adatlap/?kb=111522>

7–8. évfolyam <https://www.muszakikiado.hu/konyv-adatlap/?kb=111523>

és webáruházában juthattok, ahol **20% kedvezményel** meg is tudjátok rendelni.

<https://konyvbagoly.hu/etika/111523-osztalymatrix-7-8-kommunikacio-etika-etikett-gazdasag-élet-palya-feladatgyujtemeny-9789631647006.html>

A feladatgyűjteményekhez tanmenetek is készültek, amelyek szintén letölthetők a Műszaki Könyvkiadó weboldaláról.

119./1. Például: pályázat, iskolai felvételi, álláskeresés.

119./2. **a** Közös megbeszélés.

Megjegyzés: A tanulók a megbeszéléskor támaszkodjanak a munkatankönyvi táblázatra. Az alapján vitassák meg a kétféle önéletrajztípus előnyeit és hátrányait.

- b** 1. érv: Tömör, vázlatos, leltárjellegű fogalmazvány.
- 2. érv: Mivel nyomtatott formájú, számítógépen elkészíthető.

120./3. **a** A hagyományos önéletrajz szerkezeti egységeinek megfigyelése.

- b** I. Születési adatok, család
- II. 1. Tanulmányi adatok
- 2. Az önéletrajz írásának a célja
- 3. Személyes kapcsolatok
- 4. Érdeklődés, hobbi
- III. Keltezés, aláírás

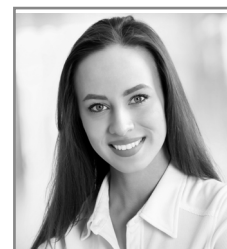
121./4. Egyéni munka.

- a** Az első szövegváltozat elkészítése.
- b** Az első szövegváltozat felolvasása a társnak, aki véleményt nyilvánít a megadott szempontok szerint.
- c** A társsal való megbeszélés után a második szövegváltozat megírása.
- d** A második szövegváltozat önálló javítása a megadott szempontok szerint, majd a harmadik szövegváltozat, a végleges szöveg leírása.
- e** Az önéletrajz felolvasása, amelyet a társak értékelnek az értékelőlapok alapján.
Megjegyzés: Más értékelőlapok is megfogalmazhatók közös megbeszélés alapján.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

123./5. SZEMÉLYES ADATOK

Név: Minta Szilvia
Születési név: Minta Szilvia
Születési hely, dátum: Szolnok, 1983. 09. 20.
Állampolgárság: magyar
Cím(ek): Debrecen, Minta u. 9.
Mobil: +36 30 000 0000
E-mail: m_szilvia@debrecen.com

BETÖLTENI KÍVÁNT MUNKAKÖR

Utazási tanácsadó

SZAKMAI TAPASZTALAT

2011– Fáraó Utazási Iroda
Utazási irodai munkatárs
Irodai adminisztráció, értékesítés, kapcsolattartás az utasokkal

2008–2010 Fazekas Étterem
Üzletvezető-helyettes

2001–2008 Fazekas Étterem
Éttermi felszolgáló

TANULMÁNYOK

2004–2007 Debreceni Egyetem Agrártudományi és Vidékfejlesztési Kar,
Turizmus
szakirány

1997–2001 Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakközépiskola és Szakiskola

SZEMÉLYES KÉSZSÉGEK

Anyanyelv: magyar

Idegen nyelv(ek): angol – állami felsőfokú C típusú nyelvvizsga
német – állami alafokú A típusú nyelvvizsga

Kommunikációs készségek: jó kommunikációs készség, amelyet az értékesítési munkám során szereztem

Szervezési/vezetői készség: jó szervezési készség, amelyet többek közt a vendégek által is el-
mert külföldi utazási programok összeállítása bizonyít

Munkával kapcsolatos: tanácsadó készség, én vagyok felelős az új munkatársak betanít-
ásáért

Digitális: önálló felhasználói szintű Word-, Excel-, internethasználat

ÉRDEKLŐDÉSI KÖRÖK

természetjárás, utazás
sport (tenisz)

Debrecen, 2022. október 20.

Minta Szilvia

123./6. Egyéni megoldás.

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

Újra az ünnepi beszédről

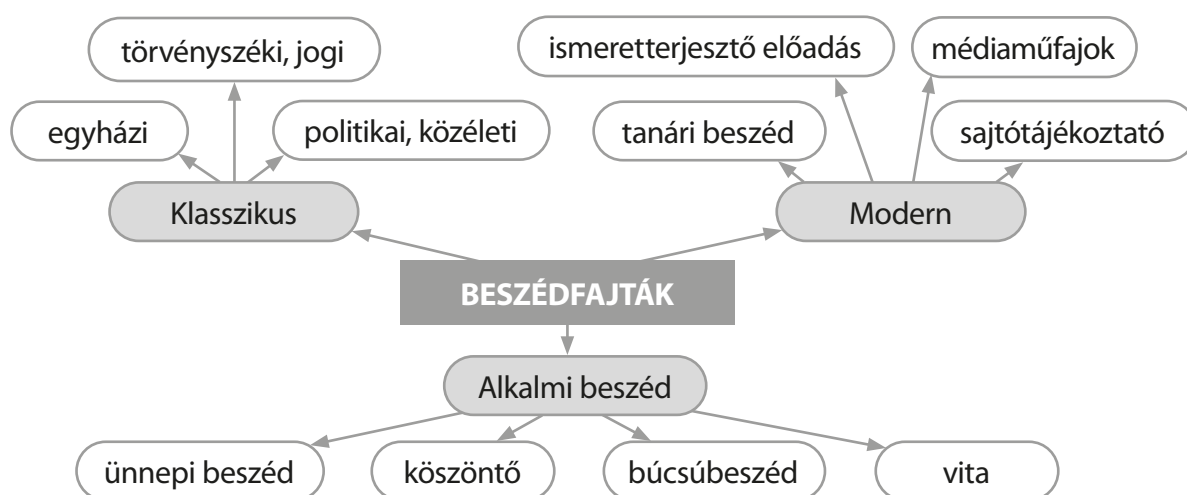
Ahogy az a munkatankönyvben is olvasható, az ünnepi beszédről, annak fajtáiról és a búcsúbeszéd alkotásáról már szó esett, sőt hetedikesként csoportmunkában megalkothatták a ballagó nyolcadikosok búcsúztató beszédét. Megismerhették az előadó kiválasztásának szempontjait.

Az aktualitás miatt gondoltam, hogy érdemes újra elővenni ezt a műfajt, hiszen a nyolcadikosok nevében valaki közülük fog elbúcsúzni az ünnepségen.

Bár csak egy valaki lesz a tanulók közül a búcsúbeszéd előadója, de a szöveg alkotásában mindenki részt vehet, ahogy a feladatok során is tapasztalható.

A tanmenetben majd találsz olyan nyelvtanórákat, amelyeket a búcsúszöveg megalkotására fordíthatsz, sőt a ballagási próbára is szánhatsz egy órát. Minden pedagógus tudja, hogy délutánra nagyon nehéz megszervezni a ballagási főpróbát a diákok délutáni elfoglaltsága – szakkörök, edzések, különórák stb. – miatt.

124./1. A gondolattérkép tanulmányozása.

Megjegyzés: A gondolattérkép a beszédfajták újszerű csoportosítása, amelyet lektorom, prof. dr. Balázs Géza szerkesztett a jobb áttekinthetőség kedvéért. Természetesen nyolcadik évfolyamon csak az alkalmi beszéd műfajaira kell fókuszálni, de az egész gondolattérkép áttekintése alkalmas a rendszerszemlélet fejlesztésére.

a Beszédfajta, alkalmi beszéd.

b Várható megfogalmazás: A búcsúbeszéd olyan alkalmi beszéd, amely eltávozás előtt nagy nyilvánosság előtt hangzik el. Igényesen megfogalmazott szöveg, amelyre főleg az érzelmek kifejezése és az ékesszóló stílus jellemző

124./2. érzelgős, (maximum 5 perces időtartamú), tárgyilagos, irodalmi szöveg, (szép emlékeket felidéző), sok irodalmi idézet van benne, (hat az érzelmekre), (igényes köznyelvi szöveg), szűkszavú, (alkalmazkodik a hallgatók hangulatához), legalább 15 perces, (megteremti az ünnepi hangulatot), részletező, (támaszkodik a hallgatóság közös előismereteire), felsorol minden érintettet

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

125./3. Egyéni megoldás.

a A történetek felolvasása.

b A legjobb történet kiválasztása.

Javaslat: A legjobb történetet beleépíthetitek a búcsúbeszédbe.

125./4.

Az ünnepi beszédre való felkészülés lépései	
Témaválasztás	Búcsúbeszéd
Műfaj	Ünnepi beszéd
Elővázlat	Az anyaggyűjtés előtt hasznos megírni, hogy céltudatosabb legyen a beszédhez szükséges anyagok összegyűjtése.
Anyaggyűjtés	A beszédhez szükséges adatok, tények, gondolatok, idézetek összegyűjtése
Az anyagok elrendezése	Az összegyűjtött anyagok átnézése, válogatása, a gondolatmenet megtervezése, vázlatkészítés.
Összeállítás	A beszéd kidolgozása igényes nyelvhasználattal. A nem nyelvi eszközök beszéd közbeni használatának átgondolása.
Emlékezetbe vésés	A beszéd megtanulása, gyakorlás.
Előadás	Az ünnepi beszéd előadása.

125./5. Várható vázlat: I. A jelenlévők köszöntése

II. 1. A múlt felidézése

2. Az alkalom méltatása, legkedvesebb emlékek

3. Köszönetnyilvánítás tanároknak, diáktársaknak, szülőknek

III. A beszéd lezárása (köszönés, búcsú, jókívánság stb.)

126./6. Ballagási idézetek gyűjtése.

Javaslat: Az alábbi linkekre kattintva sok-sok idézetet találhattok.

https://www.citatum.hu/kategoria/Ballagas/2?r=6#google_vignette

<https://www.unnepi-idezetek.hu/Ballagas>

<https://kellemesunnepeket.hu/legszebb-ballagasi-idezetek/>

Feladatmegoldások, módszertani ötletek

126./7. Várható búcsúbeszéd:

Kedves tanáraink, diáktársaink, szüleink! Kedves vendégek!

Nyolc évvel ezelőtt, amikor ijedt kis elsősként szüleinkkel eljöttünk a tanévnyitóra, nem gondoltuk, hogy ilyen gyorsan elrepülnek az évek. Kezdetben a tanító nénink szava maga volt a törvény. Ez a hatás aztán az évek múlásával veszített erejéből, különösen mostanában, amikor kamaszok lettünk.

Most elérkezett a ballagásunk napja. Bár kamaszként igyekszem titkolni, de a társaimhoz hasonlóan én is elérzékenyültem. Miközben bejártuk az iskolánk épületét, számtalan kedves vagy humoros emlék jutott az eszünkbe. A feledhetetlen farsangi bálók az aulában, amikor a tanáraink jelmezbe bújva velünk együtt ropták a táncot. A tornateremben lejátszott tanár-diák kosárlabdameccsek, főleg ha mi nyertünk. Az iskola udvarának szépítése, amikor néhány társunk a gyomnövények helyett a hasznosakat kezdte kirángatni. Még szerencse, hogy közülük egyikük sem jelentkezett mezőgazdasági szakközépiskolába.

Mindannyiunk nevében szeretnék köszönetet mondani tanárainknak és szüleinknek a türelmükért, megértésükért és értünk való fáradozásukért. Tudják, hogy minden vállrándításunk, nyegle beszédünk idővel megváltozik, és a sok szép, okos dolog, amiről beszéltek nekünk, amire tanítottak bennünket, egyszer a tulajdonságaink közé fog tartozni.

Búcsúznak diáktársainktól, elsősorban tőletek, hetedikesek. Átadjuk nektek iskolánk zászlaját. Őrizzétek olyan tisztelettel és becsülettel, ahogyan azt mi tettük! Reméljük, jó példát mutattunk számotokra.

Most utoljára hallottuk iskolánk csengőjének hangját. Szeptemberben új iskolában, új csengőszó jelzi számunkra, hogy középiskolások lettünk. Ígérjük, hogy mindent megteszünk azért, hogy megálljuk a helyünket, ezzel öregbítve szeretett iskolánk hírnevét, lehetőséget teremtve céljaink eléréséhez. Kívánjuk minden itt maradó diáktársunknak, hogy álmaik valóra váljanak. Tanárainknak jó egészséget kívánunk, hogy még sokáig folytathassák hivatásukat sok-sok gyerek örömeire.

126./8. 1. tisztesség 2. találékonyság 3. alkalmazkodóképesség 4. stílusérzék

5. emlékezőképesség 6. előadó készség 7. kapcsolattartási képesség

- A) szemkontaktust tart a hallgatókkal B) megtalálja a megfelelő hangnemet a hallgatósággal
C) a szöveg nagyobb részét rögzítette, megtanulta D) váratlan helyzetekben feltalálja magát
E) kifejezően használja a beszéd nyelvi és nem nyelvi jeleit F) figyelembe veszi a körülményeket
G) erkölcsileg hiteles

1. G), 2. D), 3. F), 4. B), 5. C), 6. E), 7. A)

126./9. Javaslattétel a ballagási búcsúbeszéd előadójára megadott szempontok alapján.

126./10. Várható pohárköszöntő:

Drága Szüleim, Testvéreim, Rokonaim! Kedves Barátok!

Nagyon örülök, hogy a számomra oly fontos napon mindannyian itt vagytok velem. Részesei voltatok annak, hogy elballagtam az iskolámból. Mielőtt hozzá fogunk az isteni ünnepi ebédhez szeretnék szólni hozzátok.

Drága Szüleim! Először nektek mondok hálás szívvel köszönetet, mert támogatatok, bátorítottatok és bíztatok bennem. Mindent megtettetek azért, hogy csak a tanulásra és a sportolásra kelljen összpontosítanom.

Eszter, Nővérem! Köszönöm azt a sok segítséget, amelyet tőled kaptam a tanulásban, főleg azt, hogy 100-szor is elmagyaráztad a százalékszámítást.

Drága Nagyszüleim! Köszönöm a boldog gyermekkoromat nektek és minden jelenlévő rokonnak, barátnak. Jó egészséget és sok sikert kívánok mindannyiótok!